

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА

Брисел, 10. 10. 2012. КОМ(2012)
600

**САОПШТЕЊЕ КОМИСИЈЕ УПУЋЕНО ЕВРОПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ И
САВЕТУ**

СТРАТЕГИЈА ПРОШИРЕЊА И КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ ЗА 2012-2013. ГОДИНУ

{ SWD(2012)	331 }
{ SWD(2012)	332 }
{ SWD(2012)	333 }
{ SWD(2012)	334 }
{ SWD(2012)	335 }
{ SWD(2012)	336 }
{ SWD(2012)	337 }

САОПШТЕЊЕ КОМИСИЈЕ УПУЋЕНО ЕВРОПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ И САВЕТУ

Стратегија проширења и кључни изазови за 2012-2013. годину

1. УВОД

Политика проширења ЕУ се спроводи више од четири деценије. Узастопна приступања приказују како се број чланица постепено повећавао са почетних шест на 27. Хрватска треба да постане 28. чланица 1. јула 2013. Кроз своју политику проширења, ЕУ је од почетка одговарала на оправдане тежње људи на нашем континенту ка уједињењу у заједнички европски подухват. Спојила је нације и културе, обогаћујући ЕУ разноликошћу и динамизмом. Више од три четвртине држава чланица ЕУ су некадашње земље проширења.

У тренутку када се ЕУ суочава са великим изазовима и значајном глобалном неизвесношћу и добија нови замах за економску, финансијску и политичку интеграцију, политика проширења наставља да доприноси миру, сигурности и благостању на нашем континенту. У оквиру строгих, али праведних услова, могућност приступања покреће политичке и економске реформе, мењајући друштва и стварајући нове могућности за грађане и предузећа. У исто време, проширење јача политичке и економске снаге Уније. Остварујући вођство кроз политику проширења, ЕУ може остварити корист од јачег и уједињенијег континента док стално доказује своју особину актера на глобалном нивоу.

Најновије проширење које укључује земље централне и источне Европе не само да је ујединило Исток и Запад након деценија вештачке раздвојености већ је обезбедило заједничке користи од дубље трговинске интеграције, већег унутрашњег тржишта, економије размере и повећало улагања и могућности запослења. Од почетка преговора пред стварно приступање, извоз из ЕУ у државе приступнице је више него утростручен. Процењује се да је трећина већ оствареног високог раста држава приступница у истом периоду резултат проширења.

Јачање владавине права и демократске владавине је централно питање у процесу проширења. Лекције научене из претходних проширења наглашавају значај појачаног фокуса у овим областима и даље побољшање квалитета самог процеса. То представља основу и даље промовише стабилности у региону који је недавно залечен од конфликта и подржава стварање повољног амбијента у југоисточној Европи за раст и привлачење улагања, појачану регионалну сарадњу и бављење заједничким изазовима као што су борба против организованог криминала и корупције. Бави се питањима која се директно тичу грађана у ЕУ и земљама проширења као што су правда, безбедност и основна права. Након што је Савет у јуну одобрио нови приступ Комисије правосуђу и основним правима, правди, слободи и безбедности као део преговарачког оквира са Црном Гором, владавина права је чврсто уграђена у средиште процеса приступања, постављајући основу за даље преговоре.

Тренутне тешкоће у еврозони су последњих година биле главна тема у политичкој агенди ЕУ. Заједно са скорашњом светском финансијском кризом ово је појачало међузависност националних економија што у ЕУ што ван ње. Изазови са којима се суочава еврозона наглашавају значај даљег консолидовања економске и финансијске стабилности и подстицања реформи и раста и у земљама проширења. Побољшана економска, финансијска и политичка интеграција унутар ЕУ мора исто тако бити узета у обзир у процесу проширења. Јачање отпорности земаља проширења услед кризе је питање од заједничког интереса. У том смислу, процес проширења је моћна алатка. Јача, проширена ЕУ ће имати бољу позицију за суочавање са овим изазовима. Динамичност турске

економије на пример, геополитичка улога Турске, њен допринос енергетској безбедности и њена млада популација, у контексту перспективе приступања, представљају прилику и за Турску и за ЕУ.

Бављење питањима ризика од нестабилности на Западном Балкану је очигледно у нашем заједничком интересу, имајући у виду ратно наслеђе и поделе које су заразиле овај регион. Процес проширења подржава оне који се залажу за реформе у региону, даље утврђујући послератну демократску транзицију. То помаже да се избегне потенцијално далеко већа цена бављења последицама нестабилности. Јачање стабилности и демократије у југоисточној Европи је такође улагање у дубљу и одрживу демократију у ширем окружењу ЕУ. Обновљен консензус о проширењу који је договорио Европски савет остаје основа за политику проширења ЕУ. Ова политика се заснива на начелима консолидовања обавеза, праведне и строге условљености и добре комуникације са јавношћу, уз капацитет ЕУ да интегрише нове чланице. Тренутна агенда проширења покрива Западни Балкан, Турску и Исланд. ЕУ је доследно тврдила да њена политика има за циљ укључење Западног Балкана, док су Европски савети, један за другим, потврђивали да будућност читавог региона лежи унутар ЕУ. Процес стабилизације и придруживања остаје заједнички оквир за неопходне припреме.

Одржавање кредибилитета процеса проширења је од кључног значаја за његов успех. Ово се односи на обезбеђивање далекосежних реформи у земљама проширења тако да се могу достићи постављени критеријуми, посебно критеријуми из Копенхагена. Такође, ово се односи на обезбеђивање подршке држава чланица и њених грађана. Од суштинског је значаја подстицати разумевање и информисану дискусију о утицају политике проширења, посебно у тренутку када се ЕУ суочава са великим изазовима. У овом контексту начело сопствених заслуга је кључно. Брзина којом свака земља напредује ка чланству зависи од њеног учинка у задовољавању неопходних услова. Проширење је и тако, према дефиницији, постепен процес, заснован на чврстој и одрживој примени реформи у тим земаљама. Нов приступ преговорима у области владавине права уводи потребу да се кроз читав поступак преговора развије јасно праћење резултата и учинка спровођења реформи. Реформе морају бити чврсто и неповратно спроведене.

Блиско предстојеће приступање Хрватске, почетак преговора о приступању са Црном Гором у јуну и статус кандидата за Србију у марту показују да ЕУ поштује своје обавезе када се испуне услови. Овакав позитиван развој ситуације такође шаље јасан сигнал моћи трансформације коју проширење има и шта је све могуће у делу континетна који је пре само пола генерације био раздиран ратом. Ови примери су подстицај и охрабрење свим земљама региона да убрзају своје припреме за потенцијално чланство у ЕУ.

Последњих година сведоци смо бројних позитивних промена у земљама проширења. Поред ових везаних за Хрватску, Црну Гору и Србију, позитивни резултати су постигнути и у Бившој Југословенској Републици Македонији, где је дијалог о приступању на високом нивоу довео до оштријег фокуса органа власти на реформе. Дијалог између владе и опозиције у Албанији је дозволио да се политички ћорсокак у великој мери превазиђе усвајањем изборних и парламентарних реформи. Преговори о приступању Исланда добро напредују. Турска је показала активну подршку новој позитивној агенди која је објављена прошле године и коју је Комисија покренула у мају 2012. године.

У исто време, у већини земаља реформе су још увек на чекању. Људска права, добро управљање, владавина права, укључујући борбу против корупције и организованог криминала, управна надлежност, незапосленост, економске реформе и друштвено укључивање и даље остају кључни изазови. Често постоји потреба за додатном одговорношћу за реформе и стварањем неопходне политичке воље како би се ишло напред. Јачање слободе изражавања и независности медија остаје велики изазов. На процес приступања с времена на време негативно утичу билатерална питања.

Процес проширења је у самој својој природи инклузиван и захтева широко учешће заинтересованих страна. У земљама проширења, широки политички консензус и подршка становништва неопходним реформама значајно доприноси трансформацији која је неопходна за напредовање на путу ка ЕУ.

Ово саопштење процењује тренутно стање агенде проширења ЕУ. На основу приложене свеобухватне анализе стања у земљи¹, обухвата шта су све ове земље учиниле приликом припреме за чланство, где стоје данас, процењује њихове перспективе за предстојеће године и у том смислу даје бројне препоруке. Као и претходних година, одређеном броју кључних изазова посвећена је посебна пажња, као што је подршка коју је ЕУ обезбедила за земље проширења, укључујући и инструменте за претприступну помоћ.

2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ

2.1. Смештање владавине права у сам центар политике проширења

Искуства недавних проширења и изазови са којима су се суочавале земље проширења наглашавају значај постављања владавине права још дубље у срце политике проширења. Нов приступ преговорима у области правосуђа и основних права као и правде, слободе и безбедности предложен је у прошлогодишњој стратегији и подржан у Савету. Тај приступ се сада одражава у Преговарачком оквиру усвојеном у јуну 2012. године за преговоре са Црном Гором, чврсто постављајући владавину права у сам центар процеса приступања и постављајући основу за будуће преговоре.

Земље које теже приступању Унији морају показати своју способност да ојачају практичну реализацију вредности на којима је Унија заснована у свим етапама процеса приступања. Оне морају да успоставе и од самог почетка промовишу правилно функционисање основних институција неопходних за демократску владавину и владавину права, од националних парламената до влада и судског система, укључујући судове и јавно тужилаштво и органе за спровођење закона.

Постоји одређени број кључних изазова са којима се суочавају земље проширења у овим областима:

Што се тиче *правосудног система*, земље морају да обезбеде његову независност, непристрасност као и одговорност и способност за обезбеђивање правичних суђења. Земље такође морају обезбедити да правосудни системи функционишу ефикасно, без поступака који трају прекомерно дуго. У том смислу, у већини земаља успостављене су стратегије за реформу правосуђа. Учињен је напредак јачањем независности државних судских савета и у неким случајевима новим поступцима за судска именовања. Међутим, и даље постоје бројни изазови, посебно да би се обезбедили чврсти поступци за избор судија и тужилаца, проналажење праве равнотеже између независности судства и одговорности, укључујући бављење питањем судског имунитета и смањењем великог броја нерешених предмета. Спровођење судских одлука и даље је изазов. Поред законодавних и административних реформи, у многим случајевима потребна је промена у правосудној култури ка појачаном фокусу на пружање услуга грађанима.

У већини земаља проширења, *корупција* је и даље распрострањена. Корупција подрива владавину права, утиче негативно на пословно окружење и државне буџете као и на свакодневицу грађана у областима попут здравствених услуга и образовања. Раширеност корупције омогућава инфилтрацију криминалних група у јавност и приватни сектор. Државе морају да обезбеде јак оквир за спречавање корупције, посебно у смислу веће транспарентности у државним органима и коришћењу јавних средстава. Органи за спровођење закона морају бити проактивни, добро координирани и делотворни како би обезбедили да случајеви корупције, укључујући корупцију на високом нивоу, буду

правилно истражени, гоњени и кажњени. У многим земљама проширења потребни су даљи напори у погледу финансирања политичких партија и изборних кампања, управљања сукобима интереса, транспарентности јавних набавки, приступа информацијама и заплени и конфискацији имовине. У неким случајевима, основане су специјализоване службе тужилаштва које раде добро. Доста посла је испред нас како бисмо остварили неопходне резултате. Потребно је изградити поуздану статистику која ће помоћи у праћењу успеха антикоруптивне политике.

Борба против организованог криминала је и даље кључни приоритет и представља велики проблем у већини земаља проширења. Прекогранична природа већине криминалних активности захтева јаку сарадњу између полицијских и правосудних органа у региону, државама чланицама ЕУ и на међународном нивоу. Органима за спровођење закона треба обезбедити делотворне правне и истражне алате како би могли на одговарајући начин да санкционишу и да се боре са организованим криминалом. Посебно, њихова надлежност да спроводе финансијске истраге мора бити побољшана. Постигнут је одређени напредак, али у већини земаља треба урадити још много тога како би се осигурала проактивна истрага, ефикасна судска реакција и јача сарадња на националном и међународном нивоу. Комисија и даље подржава мрежу регионалних тужилаца која ће имати подршку привремено премештених стручњака из држава чланица. Треба тежити даљој оперативној сарадњи са релевантним европским агенцијама, посебно Европолом.

Реформа државне управе је и даље кључни приоритет у политичким критеријумима у већини земаља проширења. Као суштински део демократске владавине и владавине права, има за циљ да повећа транспарентност, одговорност, делотворност и стави већи фокус на потребе грађана и предузећа. Одговарајући управни поступци, укључујући оне који су у вези са људским ресурсима и управљањем јавним финансијама, убирањем пореза, поузданим и независним статистичким системима су од основног значаја за функционисање државе и примену реформи неопходних за интеграцију у ЕУ. Државе треба да повећају напоре како би побољшале своје јавне управе на свим нивоима на основу свеобухватних националних стратегија. Пошто препознаје изазове са којима се суочавају земље проширења, Комисија ће појачати своје способности процене и праћења, идентификујући кључне пропусте и пружајући помоћ у планирању, одређивању приоритета и спровођењу реформи.

Грађанска, политичка, друштвена и економска права, као и права лица која припадају мањинама су кључна питања у већини земаља проширења. Ова *основна права* су широко гарантована законом, али у многим случајевима проблем постоји у спровођењу. У неким случајевима постоје правне празнине, на пример што се тиче примене антидискриминаторног законодавства. Националне институције за људска права попут омбудсмана често захтевају знатно појачање, као и органи за спровођење закона који се баве питањима као што су злочини из мржње и родно засновано насиље. Општи друштвени став према рањивим групама попут етничких мањина, особа са инвалидитетом и ЛГБТ особа остаје заједнички проблем.

Земље проширења у целини карактерише плуралистичко медијско окружење. У неким земљама учињен је напредак у декриминализовању клевете. Међутим, у неким земљама, *слобода изражавања* је и даље озбиљан проблем, с политичким уплитањима, економским притиском, само-цензуром и недовољном заштитом новинара од узнемиравања или чак насилних напада. У Турској посебно, правни оквир још увек недовољно штити слободу изражавања, док велики број правних предмета и истрага против новинара и неприкладан притисак на медије изазива озбиљну забринутост.

У погледу изазова који опстају у овој области, Комисија планира да одржи наставак конференције „Пусти глас!“ из маја 2011. у првој половини 2013. године. Овај догађај треба да споји медије и заинтересоване стране из цивилног друштва са Западног Балкана и из Турске како би дискутовали о томе у којој мери се владе баве кључним приоритетима

за dostizanje evropskih standarda o slobodi izražavanja. Komisija će nastaviti da blisko saraduje sa Evropskim parlamentom u ovoj oblasti. Ovim pitanjima će se i dalje davati istaknuto mesto u procesu pristupaња.

S obzirom na postojeće izazove i dugorocnu prirodu reformi, poglavља pravosuđe i osnovna prava i pravda, sloboda i bezbednost će biti obrađena rano u pregovorima kako bi se obezbedilo maksimalno vremena za uspostavljanje neopходног законодавства, институција и задовољавајућа евиденција о примени пре закључења преговора. Преговори ће бити отворени на основу акционих планова које усвајају државни органи. Комисија ће дати довољно смерница у својим извештајима о скринингу како би подржала разраду ових акционих планова држава кандидаткиња. Новина је увођење привремених мерила која ће бити успостављена када се отворе преговори. Тек када се она испуне Савет ће дефинисати завршна мерила.

На тај начин, преговори ће се водити у структурираном оквиру који узима у обзир време које је потребно како би се реформе правилно спровеле и како би се остварио солидан учинак и резултати спровођења. Процес ће бити праћен заштитним и корективним мерама како би се омогућило ажурирање мерила и свеукупна равнотежа у напретку преговора у свим поглављима. Нови приступ такође предвиђа већу транспарентност и укљученост у преговоре и реформе, са кандидатима који су охрабрени да развијају своје приоритетне реформе кроз процес консултација са релевантним заинтересованим странама како би се обезбедила максимална подршка за њихово спровођење. Комисија ће се још више фокусирати на праћење напретка у овим областима. ИПА средства ће и даље бити усмерена на подршку у спровођењу реформи.

Јачање владавине права и државне управе је од суштинског значаја за земље проширења како би се приближиле ЕУ и на крају у потпуности преузеле обавезе чланства. Чак и пре започињања преговора о приступању, појачан фокус се ставља на владавину права у духу новог приступа. Скрининг кључних поглавља владавине права започет је чак и пре него што су преговори са Црном Гором и почели. Друге земље кандидати, Бивша Југословенска Република Македонија и Србија, су такође позване на скрининг састанке због објашњења. Кључни приоритети који су постављени као услови за отварање преговора о приступању са Албанијом су посебно фокусирани на владавину права. Питања владавине права су централна у разним иницијативама специфичним за сваку земљу које је покренула Комисија прошле године и које су изложене у делу 3. овог саопштења.

2.2. Регионална сарадња и помирење на Западном Балкану

Регионална сарадња и добросуседски односи су основни елементи процеса стабилизације и придруживања и, као такве, Комисија их помно прати у свим фазама процеса приступања. У том смислу, прошле године је учињен даљи напредак. Настављени су билатерални и мултилатерални контакти између вођа и политичара у региону, и у вези са осетљивим темама попут ратних злочина, граница, повратка избеглица, организованог криминала и сарадње полиције и у оквиру регионалних форума попут Заједнице за енергију, Заједничког европског ваздухопловног подручја, подручја слободне трговине у централној Европи (ЦЕФТА) и Регионалне школе за државну управу. Именован је нови генерални секретар Савета за регионалну сарадњу (СРС). Комисија очекује да СРС даље развије своју улогу у регионалној сарадњи као платформа за промовисање важних питања за цео регион и његову европску перспективу и тиме даље постави регионалну сарадњу у главни ток политичких агенди тих земаља. Регионалну сарадњу треба водити и покретати на регионалном нивоу.

Спорови у вези са међуетничким или статусним питањима, посебно у Босни и Херцеговини и Косову², и даље ометају рад институција, ремете процес реформи, понекад са ширим регионалним последицама. Останак на путу ка ЕУ је најбољи начин за земље да реше ове проблеме. Бављење тешким етничким питањима може бити успешно кроз дијалог и компромис, као што се види на примеру текуће примене Охридског оквирног споразума у Бившој Југословенској Републици Македонији. Неслагање око статуса Косова и даље спутава развој дубљих односа са ЕУ. Питање севера Косова и даље је кључни изазов. Напредак у овим питањима захтева укључивање свих актера у заједнички рад у конструктивном духу.

Постигнути су нови резултати у дијалогу између Приштине и Београда са споразумима на пољу регионалне сарадње и представљања и интегрисаном управљању административним линијама/границама. Овај последњи споразум чека примену. Српско тумачење споразума о регионалној сарадњи и представљању Косова је на крају разјашњено и на основу почетне примене више не омета инклузивност регионалне сарадње. Примена других споразума који су постигнути у областима слободе кретања, катастра, матичних књига грађана, граничних печата и заједничког признавања диплома је неуједначена и до сада је имала ограничен утицај у пракси. Постизање напретка у овом процесу мора под хитно бити остварено.

Гласови који позивају на помирење имају дубљи утицај становништво у суштини, постављајући тиме јачу основу за бављење ратним наслеђем као што су ратни злочини, избеглице и међуетничка нетрпељивост. Иницијативе невладиног и друштвеног сектора попут Иницијативе младих за људска права, Регионалне комисије за утврђивање чињеница и помирење (РЕКОМ) и Игманске иницијативе играју важну улогу у помирењу међу грађанима региона и треба их подржати. Ипак, у предстојећим годинама и даље ће бити потребна обазривост како би се припазили од националистичких тежњи. Владе и политичке вође треба посебно да подстичу окружење које је погодно за бављење прошлости. Питања која проистичу из сукоба из прошлости, заједно са другим отвореним билатералним питањима остају кључни изазов за стабилност на Западном Балкану и морају се хитно решити. Решавање ових питања уклониће главну препреку за кретање Западног Балкана ка ЕУ.

У погледу ратних злочина, завршетак процеса кажњавања за почињене злочине током ратова у бившој Југославији је од суштинског значаја за трајно помирење. Сарадња са Међународним кривичним судом за бившу Југославију (МКСЈ) је настављена. Она се наставља након одлучних корака које су земље региона предузеле обезбеђујући добру основу да МКСЈ обави свој посао, чак иако нека суђења могу трајати дуже од раније утврђеног рока у децембру 2014. године. Поред посла који завршава МКСЈ, дотичне владе се и даље суочавају са великим изазовима при кажњавању за ратне злочине унутар својих судских надлежности. Политичком вољом, већим улагањем средстава, даљом регионалном сарадњом и решавањем проблема изручењем својих држављана, земље региона могу обезбедити правду за хиљаде жртава рата. Питањем несталих особа тек се треба у потпуности бавити. Комисија у потпуности подржава тренутну истрагу под покровитељством ЕУЛЕКС-а о наводним злочинима, укључујући трговину људским органима, који су почињени током и након сукоба на Косову и који се помињу у Мартијевом извештају прихваћеном од стране Парламентарне скупштине Савета Европе.

Што се тиче избеглица, у новембру 2011. године у Београду је потписана министарска декларација Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе којом се обнавља политичка посвећеност завршетку Сарајевског процеса. Регионални стамбени програм је договорен и представљен на међународној конференцији донатора у априлу 2012. године на којој су ЕУ и међународна заједница обећали даљу значајну финансијску помоћ.

² Ово не доводи у питање став о статусу и у складу је са СБУН 1244 и мишљењем МСП-а о проглашењу независности Косова.

Државни органи треба да обезбеде спровођење овог програма, који има за циљ да убрза одрживи повратак најугроженијих избеглица у њихова места порекла и локалну интеграцију у месту избеглиштва. Ово ће омогућити затварање прихватних центара за смештај избеглица и интерно расељених лица из региона и завршетак формалне deregистрације тренутних 74000 избеглица. Комисија поздравља овај развој и позива земље да снажно раде заједно како би решили питање преосталих избеглица и расељених лица.

Питање *мањина* је и даље кључни изазов на Западном Балкану. Уопштено говорећи, постављени су чврсти и разрађени правни оквири за заштиту мањина. У исто време, практична примена је често компликована, посебно када постоји повезаност са недавним сукобима. Општа култура прихватања мањина мора бити охрабрена, путем образовања, покретања дискусија за ширу јавност и подизањем нивоа свести. Постоји потреба за проактивним бављењем случајевима злочина из мржње и дискриминације. Роми су и даље посебно угрожена група у целом региону. Комисија ће наставити да подржава мере у овом погледу, укључујући оне у оквиру Декаде Рома. Земље треба да примене оперативне закључке са семинара о Ромима које је Комисија одржала 2011. године.

У духу добросуседских односа, отворена билатерална питања треба одлучно решавати што је раније могуће у процесу проширења узимајући у обзир опште интересе ЕУ. У току прошле године уочљив је незнатан напредак у овим питањима. Комисија захтева од свих страна да учине сваки напор ка решавању нерешених спорова у складу са успостављеним начелима и средствима, укључујући по потреби и покретање питања пред Међународним судом правде или другим постојећим или привременим телима за решавање спорова. Билатерална питања не треба да заустављају процес приступања. Комисија је спремна да убрза стварање неопходних политичких подстицаја у потрази за решењима и да подржи иницијативе у вези са овим питањима. Арбитражни споразум о границама између Словеније и Хрватске чија је примена почела током 2012. године поставља основу за решавање овог билатералног питања и добар је пример кретања напред. Комисија наглашава значај Хрватске декларације о промовисању европских вредности у југоисточној Европи, а посебно став Хрватске да билатерална питања не треба да угрожавају процес приступања држава кандидаткиња. Што се тиче Бивше Југословенске Републике Македоније, Комисија наглашава да је договорено и заједнички прихватљиво решење, под покровитељством УН-а, у спору око назива земље и даље од суштинског значаја. Решење мора бити пронађено без даљег одлагања.

2.3. Економски и друштвени изазови

Јачање економског опоравка у земљама проширења

Што се тиче друштвено-економског развоја у земљама проширења имамо мешовиту слику. Све земље проширења су у великој мери одржале општу макро-економску стабилност, али у одређеним земљама фискални ризици су знатно повећани. Утицај економске кризе се осетио у целом региону, а Западни Балкан је пао у рецесију са ниским нивоима конкурентности, прихода и улагања и високом стопом незапослености у порасту. Учинак раста турске економије великим делом може бити приписан штедљивој макро-економској политици и реформама које су започете много пре светске кризе. Ипак, да би се одржао раст и даље јачање економије треба урадити још много тога. Позитивни замах у турској економији пружа прилику за даљи рад на структурним реформама, посебно у области образовања, инфраструктуре и тржишта рада.

Због колапса банкарског система, економија у Исланду је умањена укупно за 12%. Опоравак, заснован на извозу и великој домаћој потражњи, почео је 2011. године и настављен је ове. Стабилизација економије је постигнута кроз одлучно реструктурирање и јачање банкарског сектора, консолидације јавних финансија и политика штедње, премда под окриљем мера за контролу капитала чије отклањање остаје изазов.

Након незнатног опоравка у 2010. и 2011. години, већина економија Западног Балкана је поново у паду у 2012. години након негативних развоја у Европској унији. Хрватска, Босна и Херцеговина и Србија су опет у рецесији. Албанија, Косово и Бивша Југословенска Република Македонија боље одолевају неповољним условима. Они су наставили са растом пошто су били у могућности да одрже домаћу потражњу и мање су погођени смањењима у трговини. Финансијски сектор је остао стабилан у свим земљама, иако је квалитет зајмовног портфолија даље погоршан.

Дуготрајна депресија је видно погоршала већ тешке друштвене услове. Незапосленост је наставила раст и сада у просеку износи 21% на Западном Балкану, али је знатно виша у Босни и Херцеговини, Србији, Бившој Југословенској Републици Македонији и Косову. Посебно су погођени млади. Што је још забрињавајуће, повољни резултати у смањењу сиромаштва из периода пре кризе се крећу уназад. Нова средња класа је постала посебно рањива, са исцрпљеном уштеђевином и финансијским средствима за домаћинство. Разна испитивања мишљења показују да незадовољство грађана економском и друштвеном ситуацијом расте пошто многи више не могу да приуште основне ствари и услуге. Ови трендови, упарени са слабијим растом ове године или чак новом рецесијом, показују потребу за проактивнијим одговором политике како би се побољшали опадајући друштвени услови укључујући незапосленост и сиромаштво, на пример подстицањем улагања помажући тиме стварање радних места и циљањем бољих улагања у друштвени сектор.

Постоји свест о потреби приоритетних реформи и мера за раст и нова радна места. Међутим, политичка посвећеност спровођењу ових реформи је често веома слаба. Убирање прихода, планирање и извршење буџета нису значајно побољшани током година. Преношење буџетских средстава и даље је лоше усмерено и не доприноси побољшању друштвене ситуације. Тржишта рада су и даље у великој мери неререформисана и системи за стручно оспособљавање не доприносе смањењу неједнакости између доступних и потребних вештина. Као резултат, радници често траже посао у иностранству, што краткорочно доприноси економији кроз новчане пошиљке и смањену незапосленост; међутим, у дугорочном смислу ограничава потенцијал раста због смањене радне снаге и одлива мозга. На микро-економском нивоу, многе земље су спровеле реформе како би убрзале оснивање предузећа или развили програме за привлачење страних улагања, али је пословно окружење и даље спутано слабом владавином права и великим сивим сектором.

ЕУ је посвећена да настави да помаже земљама путем политичких савета и финансијске помоћи и блиско сарађује са међународним финансијским институцијама како би каналисала повољне зајмове за приоритетне области.

Комисија ће наставити да повезује земље проширења са стратегијом Европа 2020. Испитаће могућност боље усмерености ССП састанака како би се бавили питањима конкурентности и запослености. У том циљу, и у складу са приступом Европа 2020, земље проширења се охрабрују да размотре националне циљеве на пољу запослености, иновација, климатских промена, енергетике, образовања, смањења сиромаштва и друштвеног укључивања. Поред тога, од 2013. године, Комисија ће постепено почети дијалог са земљама проширења о програмима за запошљавање и друштвене реформе, пратећи свеобухватни приступ запошљавању и друштвеној политици. Комисија ће такође промовисати боље учешће у програмима ЕУ, тако да земље проширења могу да раде са државама чланицама у областима кључних иницијатива Европе 2020.

Групе за регионалну политику и СРС су учиниле добар напредак у прилагођавању процеса Европе 2020 регионалним потребама и реалностима. Ове године, министарства надлежна за трговину и улагања су се обавезала да редовно проверавају политике у области регионалне трговине, предузетништва и креирања радних места. Комисија ће

подржати ове заједничке реформаторске напоре и приступ регионалног праћења, укључујући ИПА средства.

Побољшана регионална економска сарадња може допринети ублажавању ефеката кризе. Регионална трговина представља у просеку око 17% укупне трговине у региону. Промет међу ЦЕФТА земљама је под мањим утицајем кризе и недавно је почео брже да се опоравља од трговине са ЕУ. Међутим, трговина се углавном тиче хране и робе, док роба више додате вредности чини само мали део трговинских токова. ЦЕФТА је започела процес либерализације одређених услуга, што свим странама може донети важне користи. Интеграција енергетских и транспортних тржишта чини регион конкурентнијим и ствара услове за привлачење инвеститора у ове области.

Инвестициони оквир за Западни Балкан (WBIF) је створен како би спојио државне донаторе и МФИ у развијању система за развијање пројеката у земљама. У оквиру WBIF, Комисија, билатерални донатори и МФИ помажу улагањима од 8 милијарди евра вредности у транспорт, енергетику, животну средину, климатске промене, друштвени сектор и развој приватног сектора/малих и средњих предузећа. WBIF ће играти све важнију улогу у припреми и подршци овим улагањима која су веома потребна за подстицај раста и стварање нових радних места.

Економско управљање у ЕУ и земље проширења

У погледу далекосежних промена у економском управљању ЕУ које су у току, такође је важно наставити са информисањем и даљим придруживањем земаља проширења овом процесу, такође узимајући у обзир њихов тренутни висок ниво економске интеграције у ЕУ.

Европска комисија поседује изванредан број инструмената за обавештавање земаља проширења о развоју економских политика ЕУ. Они укључују редован билатерални политички и економски дијалог као и мултилатерални економски дијалог између Комисије, држава чланица ЕУ и држава кандидаткиња у контексту претприступног финансијског надзора.

Комисија ће постепено прилагођавати економски надзор земаља проширења побољшаном економском управљању у ЕУ. У том циљу, од земаља ће бити тражено да ојачају своје средњорочне економске програме, стављајући већи нагласак на одрживост своје спољне позиције и главне структурне препреке за развој, у складу са стратегијом Европа 2020. Већи нагласак ће бити стављен на даље јачање државних фискалних оквира, који морају бити усаглашени са стандардима квалитета. Од земаља кандидаткиња ће бити затражена јака политичка посвећеност праћењу договорених препорука са годишњег заједничког састанка Савета министара економије и финансија. Заједнички ECOFIN и припреме које воде овом састанку као и ССП форуми биће коришћени, поред фокусирања на економски и финансијски надзор, како би земље кандидаткиње биле обавештене о другим развојима који обликују економско управљање у ЕУ, по потреби.

Будући скрининг састанци уз објашњења ће такође бити коришћени за упознавање земаља са променама у обавезама у оквиру законодавства о економској и монетарној унији, као и новом структуром финансијског надзора. Комисија ће испитати могућност да позове на ове састанке и земље кандидаткиње са којима преговори још нису ни почели. Комисија ће можда организовати и додатне састанке аналитичких прегледа у току преговора о приступању када се усвоје важне нове тековине.

3. ОДРЖАВАЊЕ ДИНАМИКЕ ПРОШИРЕЊА И РЕФОРМИ

Земље проширења се суочавају са бројним изазовима у областима попут владавине права, корупције, организованог криминала, економске и социјалне кохезије. Поред тога, у

контексту економске стагнације, постоје ризици од срљања ка популизму и отпора суштинским реформама. На Западном Балкану посебно је од суштинског значаја да земље остану чврсто на путу реформи, остављајући иза себе наслеђе прошлости и улажући у своју европску будућност. ЕУ такође има користи од успешног спровођења реформи. Проширење је заједнички подухват. Задржавање динамике проширења као и реформи су две стране исте медаље.

Комисија све више тражи иновативне приступе бављењу изазовима који се јављају у земљама проширења и процесу приступања. Критеријуми и услови за чланство остају исти. Међутим, у многим областима специфичним за сваку земљу, потребни су прилагођени приступи решавању тешких ситуација, укључујући блокаде у процесу приступања. Ово важи не само за владавину права и реформу државне управе већ се тиче и јачања демократије, доброг управљања и економских и друштвених питања. Такве иницијативе дају замањак реформама. Оне не замењују преговоре о приступању, али дижу мост ка њима.

Настављајући се на Стратегију за проширење из 2011. године и закључке Савета из децембра 2011. године, у мају 2012. године лансирана је позитивна агенда за односе између Турске и ЕУ, с циљем подршке процесу преговора о приступању, у складу са Преговарачким оквиром и релевантним закључцима Савета. Агенда обухвата широк спектар области од заједничког интереса укључујући политичке реформе, дијалог о спољној политици, усклађивање са европским правним тековинама, кретање и миграцију, трговину, енергетику, борбу против тероризма и учешће Турске у програмима ЕУ.

Са Бившом Југословенском Републиком Македонијом, у марту 2012. године у Скопљу је започет дијалог о приступању на високом нивоу. Овај дијалог ставља интеграцију у ЕУ на врх дневног реда у држави, дајући јој нови полет обезбеђивањем структуриране дискусије на високом нивоу о главним изазовима за реформе и прилике. Кључно питање укључује слободу изражавања, владавину права и етничке односе, изазове у изборним реформама, реформе државне управе, јачање тржишне економије и добросуседских односа. Влада чини напредак бављењем амбициозним циљним реформама на својој мапи пута дефинишући посебне мере и рокове за њихово извршење.

У Албанији, Комисија је блиско сарађивала са владом и опозицијом како би помогла земљи да превазиђе политичке препреке даљим изборним и парламентарним реформама и створила окружење које подстиче даљи напредак, посебно у подршци агенди ЕУ. Ово је омогућило ревизију акционог плана који се бави главним приоритетима из мишљења Комисије у транспарентном и партиципативном процесу. Пошто је ЕУ на врху дневног реда активности Владе, остварују се конкретни резултати дефинисани у плану, укључујући област парламентарних и изборних реформи, владавину права и људска права.

Дијалог на високом нивоу о приступању Босне и Херцеговине започет је у Бриселу у јуну 2012. године. Ова иницијатива има за циљ да помогне земљи да крене напред ка приступању ЕУ објашњавајући захтеве и методологију преговора о приступању и, конкретно, шта се очекује од земље у процесу приступања ЕУ. Намера је одржати политички замањак са ЕУ на дневном реду упркос текућој политичкој кризи. Састанак из јуна резултирао је заједничким закључцима и Мапом пута за интеграције у ЕУ који имају за циљ испуњавање циљева за стављање на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању (СПП) и поузданог захтева за чланство у ЕУ. Ово захтева механизам координације између свих нивоа надлежности власти у вези са питањима ЕУ, тако да земља може да се једногласно изјашњава у вези са овим питањима. Комисија са жаљењем примећује да су досадашњи резултати далеко испод очекиваних. Структурни дијалог о правди започет са Босном и Херцеговином 2011. године позитивно је утицао на примену Стратегије о реформи правосудног сектора за 2009 – 2013. годину.

Европска комисија и Косово су покренули Структурни дијалог о владавини права у мају 2012. године. Овај дијалог је осмишљен да помогне Косову да се бави изазовима у области владавине права што је кључна брига за Западни Балкан у целини. У овој фази, Комисија ће се фокусирати на правосуђе, борбу против организованог криминала и корупције.

Комисија ће наставити да се бави овим питањима и другим иницијативама с циљем одржавања динамике и трансформативне моћи процеса приступања и обезбеђивањем поузданости политике проширења.

4. НАПРЕДАК У ЗЕМЉАМА ПРОШИРЕЊА И ПУТ НАПРЕД 2012 – 2013

4.1. Западни Балкан

Хрватска

Паралелно са овим саопштењем, Комисија је усвојила саопштење о главним резултатима свеобухватног извештаја о праћењу припремљености Хрватске за чланство у ЕУ. Комисија ће наставити да прати обавезе које Хрватска извршава у току преговора о приступању све до датума приступања уз саопштење о завршном извештају о праћењу који је предвиђен за пролеће 2013. године.

Црна Гора

Европски савет је 29. јуна 2012. године одобрио одлуку Савета засновану на извештају Комисије да започне преговоре о приступању са Црном Гором. Преговори су отворени на првој међудржавној конференцији истог дана. Преговори о приступању ће бити вођени у складу са преговарачким оквиром који је усвојио Савет и који обухвата нови приступ за поглавља о правосуђу и основним правима и правди, слободи и безбедности, тиме стављајући фокус на владавину права у току преговора.

Отварање преговора о приступању представља континуирани напредак Црне Горе у кључним реформама. Црна Гора испуњава политички критеријум у довољној мери. Законодавни и институционални оквир и политика су побољшани у смислу јачања функционисања скупштине, правосуђа, антикоруптивне политике, људских права и заштите мањина. Текуће реформе устава и државне управе су даље напредовале. Црна Гора је наставила да равномерно спроводи своје обавезе из Споразума о стабилизацији и придруживању. Наставила је да игра конструктивну улогу у региону и да поштује међународне обавезе.

Црна Гора мора да уложи додатне напоре у достизању резултата у области владавине права у циљу неповратног спровођења реформи, посебно у вези са организованим криминалом и случајевима корупције, укључујући корупцију на високом нивоу. Црна Гора треба да заврши процес уставних промена како би заштитила независност судства. Одговорност правосуђа и даље даје повода за забринутост. Узимајући у обзир малу величину црногорске управе, успостављање неопходних управних капацитета за спровођење правних тековина ће такође представљати свеобухватни изазов.

У складу са новим приступом и одговором на позив Европског савета из децембра 2011. године, Комисија је већ почела скрининг поглавља правосуђа и основних права и правде, слободе и безбедности у пролеће 2012. године. Скрининг осталих поглавља почео је у септембру 2012. године и крај се очекује у лето 2013. године.

Комисија ће наставити да подржава Црну Гору у примени реформи везаних за ЕУ.

Бивша Југословенска Република Македонија

Бившој Југословенској Републици Македонији је одобрен статус кандидата 2005. године. 2009. године Комисија је проценила да земља испуњава политички критеријум у довољној мери и препоручила отварање преговора. Ова препорука је потврђивана од стране

Комисије у 2010. и 2011. години и сада у 2012. Комисија снажно верује да је померање процеса приступања ове земље у следећу фазу неопходно како би се консолидовала брзина и одрживост реформи, посебно везаних за владавину права, као и јачање међуетничких односа. Цео регион би од тога имао користи.

Држава наставља да испуњава обавезе предвиђене Споразумом о стабилизацији и придруживању. Комисија се држи свог предлога за прелазак у другу фазу приступања и охрабрује Савет да без даљег одлагања делује у овом смислу, у складу са релевантним одредбама СПП-а.

Земља и даље у довољној мери испуњава политички критеријум. Влада је ставила ЕУ на дневни ред и у сам центар својих активности. Дијалог на високом нивоу о приступању са Комисијом служио је као катализатор за убрзавање реформи и допринео је довољном напретку у бројним кључним областима политике. Влада је поднела предлог парламенту за побољшање законодавног оквира за изборе као и у области слободе изражавања и декриминализацију клевете. Први владин преглед спровођења Охридског оквирног споразума пружа користан алат за јачање дијалога између заједница.

Динамика реформи треба да буде одржива у свим областима политичког критеријума посебно како би се обезбедила примена. Владавина права, посебно у погледу слободе изражавања мора бити ојачана. Процес дијалога у форми округлих столова између владе и удружења новинара треба и даље бити од користи за решавање кључних изазова у вези са медијима. Тензија између заједница након насилних инцидената у првој половини 2012. године изазива забринутост. Влада је зрело одговорила на овај изазов и треба да настави у том правцу јачања међуетничких односа и помирења, такође у светлу дебате у вези са статусом жртви из сукоба 2001. године.

Како се приближавамо 20. годишњици приступања Бивше Југословенске Републике Македоније Уједињеним Нацијама, спор са Грчком око њеног назива је и даље нерешен. Дијалог под покровитељством УН траје од 1990-тих година и од 2009. године је допуњен билатералним контактима, укључујући дијалог између премијера. Међутим, ови процеси до сада нису донели резултате. У децембру, Међународни суд правде је нашао да је Грчка прекршила привремени споразум са овом земљом зато што се успротивила њеном приступању у НАТО на самиту у Букурешту 2008. године. Одржавање добрих међусуседских односа, укључујући договорено и заједнички прихватљиво решење о називу, под покровитељством УН, остаје од суштинског значаја. Решење мора бити пронађено без даљег одлагања. Треба избегавати активности и изјаве које би могле имати негативан утицај на добросуседске односе.

Србија

Европски савет је марта 2012. године одобрио Србији статус земље кандидата.

Стабилност и рад институција су обезбеђени и пре и после избора одржаних на председничком, парламентарном и локалном нивоу и у Војводини. Упркос застоју законодавне активности услед избора, примећен је одређен напредак у примени реформи у већини области. Србија је наставила пуну сарадњу са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (МКТЈ). Србија уредно испуњава своје обавезе из Прелазног споразума/Споразума о стабилизацији и придруживању. Постигнути су резултати у дијалогу са Приштином, али је примена постигнутог споразума неуједначена. Два скорашња догађаја у овом смислу су то што је Србија потписала технички споразум о ИБМ и разјашњење српског тумачења споразума о регионалној сарадњи и представљању Косова који, на основу почетне примене, више не представља препреку за инклузивност регионалне сарадње. Ново вођство у Србији наглашава своју посвећеност спровођењу свих споразума који су већ постигнути у дијалогу са Приштином као и почетку решавања ширих политичких питања. Испуњавање ове обавезе је кључно за прелазак у следећу фазу интеграције Србије у ЕУ.

Србија на свом путу и даље у довољној мери испуњава политички критеријум као и услове процеса стабилизације и придруживања. Међутим, Србија мора да обрати посебну пажњу на владавину права, посебно правосуђе где су недавни пропусти ставили нагласак на потребу за обновљеном обавезом извршавања реформи и обезбеђивања независности, непристрасности и ефикасности судства, такође узимајући у обзир недавне пресуде Уставног суда и потребу за обнављањем поверења грађана након недостатака у процесу именовања судија. Такође у светлу недавних догађаја, посебна пажња мора бити дата правима рањивих група и независности кључних институција попут централне банке. Србија такође треба да настави да конструктивно учествује у регионалној сарадњи и јачању односа са суседним земљама. Динамика реформи мора бити оснажена и мора бити остварен даљи напредак ка видном и одрживом побољшању односа са Косовом.

Са циљем давања препоруке да преговори о приступању Србије Европској унији буду отворени и у складу са закључцима Савета од 5. децембра 2011. године, Комисија ће представити извештај чим процени да је Србија достигла неопходан ниво усклађености са критеријумима за чланство и условима процеса стабилизације и придруживања, а посебно кључни приоритет у вези са Косовом, као што је наведено у закључцима Савета. Видно и одрживо побољшање односа између Србије и Косова је потребно како би наставили свој пут ка ЕУ, избегавајући да било која страна блокира другу у њеним напорима.

Албанија

Политички споразум из новембра 2011. године између владајуће већине и опозиције обележио је крај дугог периода политичког ћорсокака произишлог из парламентарних избора 2009. године. Овај споразум има за циљ да се бави изборним и парламентарним реформама и да створи политичку климу за заједничке напоре у другим областима. Као резултат, политички дијалог и сарадња су значајно побољшани омогућавајући напредак у основним областима реформе. Председнички избори су одржани у складу са уставом, али политички процес око избора није био инклузиван колико се очекивало. Упркос пратећим привременим застојима у реформама, политички договор је спровођен.

Албанија је постигла добар напредак ка испуњењу политичког критеријума за чланство у ЕУ, спроводећи бројне реформе у складу са 12 кључних приоритета из Мишљења Комисије из 2010. године. Уопштено говорећи, Албанија је наставила да уредно примењује Споразум о стабилизацији и придруживању и да игра конструктивну улогу у региону. Албанија је испунила четири кључна критеријума, наиме у вези са правилним функционисањем парламента, усвајањем закона који захтевају ојачану већину, именовањем омбудсмана и процесима саслушања и гласања за кључне институције и променом законодавног оквира за изборе.

Албанија је увелико на путу да испуни два кључна приоритета у вези са реформом државне управе и бољим третманом затвореника. Добра координација процеса интеграције у ЕУ од стране владе и делотворна сарадња од стране опозиције дозволила је умерен напредак у кључним приоритетима за реформу правосуђа и борбу против корупције, нпр. путем реформисања система имунитета јавних званичника и судија и усвајањем закона о управним судовима. Напредак је такође остварен у преосталим кључним приоритетима који се тичу борбе против организованог криминала, реформе имовинског права, као и антидискриминаторних политика, тачније права жена, укључујући неке важне кораке, као што су повећана заплена средстава стечених криминалним путем, усвајање свеобухватне стратегије о реформи имовинског права и допуне и измене кривичног закона јачањем казни за насиље у породици.

Албанија мора да настави са напретком и предузме конкретне кораке како би убрзала борбу против корупције и реформу правосуђа да би обезбедила независност, ефикасност и одговорност. Реформе државне управе и правосуђа морају бити допуњене измењеним правилником о раду парламента. Потребна је додатна пажња за примену обавеза у области људских права укључујући услове живота за ромску заједницу. Наставак

политичког дијалога о реформама остаје неопходан у смислу обезбеђивања уредног функционисања и даљег јачања институција демократије у земљи. Парламентарни избори у лето 2013. године биће важан тест за нов изборни закон и континуирану подршку реформама од стране свих партија. Одржавање динамике реформи, које се посебно фокусирају на примену законодавства и политика у области владавине права биће од суштинског значаја.

Босна и Херцеговина

Успостављање извршне и законодавне власти завршено је споразумом на нивоу Владе након шеснаест месеци политичког застоја који је уследио после октобарских општих избора 2010. године. Формирање новог Савета министара и усвајање два кључна закона која се тичу ЕУ на почетку су померили фокус ка интеграцији у ЕУ. Међутим, тај замах се није одржао. Политички консензус који је настао је изгубљен и напредак ка агенди ЕУ се зауставио. Реорганизација државе, Федерације и кантоналне власти је започета, али је блокирана политичким споровима и правним изазовима. Босна и Херцеговина је остварила ограничен напредак у испуњавању политичких критеријума. Постигнут је мали напредак у достизању функционалних, координисаних и одрживих институционалних структура. Значајни напори су били потребни да се ојача сектор правосуђа, у складу са приоритетима дефинисаним у контексту структурираног дијалога о правосуђу између ЕУ и Босне и Херцеговине. Напоре такође треба убрзати у борби против корупције и организованог криминала и у обављању реформе државне управе.

Заједничка визија политичких представника о општем смеру и будућности земље и њене институционалне структуре ради квалитетног усмеравања на њеном путу ка ЕУ и даље не постоји.

Потреба за ефикасним механизмом координације између различитих нивоа власти за пренос, спровођење и транспозицију закона ЕУ остаје да се реши као ствар приоритета, тако да земља може да буде једногласна по питањима која се тичу ЕУ и да ефикасно користи претприступну помоћ коју пружа ЕУ. У том смислу, дијалог на високом нивоу о процесу придруживања (HLDAP) одржан је у Бриселу 27. јуна.

Интерна мапа пута ка европским интеграцијама са циљем да се испуне услови за ступање на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП) и кредибилна апликација за чланство, као што је дефинисано релевантним Закључцима Савета, усаглашена је, али рок за политички договор ради измена Устава ка усклађивању са Европским судом за људска права (ЕСтHR) који одлучује о етничкој дискриминацији у вези са заступљеношћу у институцијама земље (случај Сејдић-Финци) до 31. августа није испуњен. У августу су три политичке странке поднеле Парламентарној скупштини одвојене, али некоординисане предлоге за промену Устава. Упорно кашњење у усклађивању Устава са одлуком ЕСтHR о случају Сејдић-Финци остаје питање за озбиљну забринутост. Да би се испуниле обавезе земље у складу са ИА / ССП, кредибилан процес мора бити успостављен ради решавања одлуке ЕСтHR, а такође се захтева и спровођење обавеза земље око државне помоћи.

Управљање Босном и Херцеговином и даље укључује међународно присуство са извршним мандатом. У мају, Управни одбор Савета за спровођење мира одобрио је одлуку Канцеларије Високог представника да суспендује надзор и затвори канцеларију у Брчком 31. Августа, након значајаног напретка који је постигнут у спровођењу Коначне одлуке за Брчко. Канцеларија у Брчком је потом затворена 31. августа. ЕУ је отворила канцеларије у Брчком, Мостару и ојачала постојеће канцеларије у Бањалуци.

Након раздвајања мандата Специјалног представника Европске уније (EUSR) од Канцеларије Високог представника, ЕУ је, помоћу свог унапређеног присуства, преузела водећу улогу у бројним областима у помагању властима да спроведу циљеве агенде ЕУ. У том смислу, ЕУ ће наставити да јача своју подршку институцијама у земљи.

Потребни су знатни додатни напори да се испуне преостали услови како би се олакшао прелазак од земље са међународним системом управљања и безбедности ка земљи са домаћим институцијама са пуним власништвом свог политичког и законодавног процеса - у складу са захтевима за земљу која претендује да постане чланица ЕУ. Премошћавање ових питања је потреба за стабилним политичким окружењем са агендом ЕУ у срцу политичког процеса. Политичка воља да се постигне споразум на основу компромиса је кључ за остваривање ЕУ аспирација земље и њених грађана.

Косово

Паралелно са овим Саопштењем, Комисија је усвојила Саопштење о Студији изводљивости за Стабилизацију и придруживање са Косовом.

4.2. Турска

Турска је кључна земља за ЕУ, с обзиром на њену динамичну привреду, стратешку локацију и важну регионалну улогу које доприносе спољној политици ЕУ и енергетској безбедности. Турска је већ у великој мери интегрисана у ЕУ преко Царинске уније и постала је драгоцен компонента европске конкурентности. С друге стране, ЕУ остаје кључно сидро за економску и политичку модернизацију Турске. Обе стране би имале корист од даљег развоја ових веза.

Потенцијал односа између ЕУ и Турске може се у потпуности искористити само у оквиру једног активног и кредибилног процеса приступања. Процес приступања остаје најпогоднији оквир за промовисање реформи у вези са ЕУ, развијање дијалога о питањима спољне и безбедносне политике, јачање конкурентности привреде и повећање сарадње у области енергетике и правде и унутрашњих послова. Овај процес мора поштовати обавезе ЕУ и успостављене услове.

У том смислу, Комисија је у мају 2012. године покренула позитивну агенду у односима са Турском да би оживела процес придруживања након периода стагнације и унела нову динамику у односима између ЕУ и Турске. Позитивна агенда није алтернатива преговорима о приступању, већ начин да се они подрже. Тако се фокусирају напори на области од заједничког интереса, као што су законодавно усклађивање, унапређење енергетске сарадње, виза, мобилности и миграција, Царинска унија, спољна политика, политичке реформе, борбе против тероризма и повећања учешћа у програма „човек човеку“. Шест од осам радних група, које су основане на основу позитивне агенде који подржава усклађивање са правним тековинама ЕУ, заједно су дошле на свој први састанак. Активна подршка Турске позитивној агенди и својој европској перспективи остаје од суштинског значаја. У интересу је и ЕУ и Турске да преговори о приступању поново добију на замаху, а не само да осигурају да ЕУ остане мерило реформи у Турској.

Осим тога, Савет је позвао Комисију да успостави шири дијалог и оквир сарадње између ЕУ и Турске да би се решавале политичке области правосуђа и унутрашњих послова у пуном опсегу. Савет је такође позвао Комисију да предузме кораке ка либерализацији визног режима, као постепену и дугорочну перспективу, паралелно са потписивањем споразума о реадмисији између Турске и ЕУ. Након што је парафиран у јуну, сада је од суштинског значаја да Турска потпише споразум о реадмисији да би се омогућило да започне спровођење мапе пута за либерализацију визног режима.

Имајући у виду даљи развој Турске као потенцијалног енергетског центра и заједничких изазова које она дели са ЕУ, Комисија и Турска су такође одлучиле да побољшају своју сарадњу у бројним важним енергетским питањима.

Политички дијалог са ЕУ о спољној и безбедносној политици је значајно интензивираан. Кретања у заједничком суседству ЕУ и Турске потврдила су важну улогу и драгоцен допринос Турске спољној политици и енергетској безбедности ЕУ. Турска наставља да

игра позитивну ulogu у подржавању реформских кретања у земљама Северне Африке и на Блиском Истоку. Сарадња око Сирије је интензивна. На састанцима са политичким дијалогом, укључујући оне на министарском нивоу, решавала су се спољнополитичка питања од заједничког интереса за ЕУ и Турску, као што су Северна Африка, Блиски Исток, Западни Балкан, Авганистан/Пакистан и јужни Кавказ.

Турска привреда наставља снажно да расте, али приличне спољне неједнакости и знатни инфлаторни притисци и даље су највећа претња макроекономској стабилности. Велика распрострањеност незваничне запослености, сегментирана тржишта рада и завршетак реформе законодавства синдиката остају изазов. Комисија испитује начине решавања проблема Турске око Царинске уније, укључујући Споразуме о слободној трговини које је ЕУ закључила са трећим земљама. У исто време, она наглашава пожељност да се модернизује Царинска унија и потребу да се превазиђу препреке које ометају трговину између Турске и ЕУ. Комисија је затражила од Светске банке да изврши процену функционисања Царинске уније - са крајњим циљем да се она модернизује.

Комисија ће наставити рад на примени позитивне агенде да би пружила нову динамику процесу приступања и омогућила конструктивнији однос.

Расте забринутост у погледу изостанка знатног напретка Турске ка потпуном испуњавању политичких критеријума. Ситуација у погледу поштовања основних права на терену и даље је извор озбиљне преокупације - упркос недавним побољшањима различитих законских одредби у овој области. Понављају се повреде права на слободу и безбедност као и на праведно суђење, као и слобода изражавања, окупљања и удруживања, кроз несразмерну примену прописа о тероризму и организованом криминалу. Важно је да се Турска бави свим питањима која се тичу независности, непристрасности и ефикасности правосуђа. Даље ограничавање слободе медија у пракси и све већи број судских предмета против писаца и новинара остају озбиљни проблеми. Као последица, аутоцензура је све распрострањенија. Комисија поздравља посвећеност турске владе да брзо представи четврти пакет судских реформи и позива је да се бави свим суштинским питањима која тренутно утичу на остваривање слободе изражавања у пракси.

Поред тога, проблем Курда остаје кључни изазов за демократију Турске и захтева хитно политичко решење. Уопштено говорећи, Турска и даље треба да улаже знатне додатне напоре ка постизању највиших стандарда демократије и људских права. Текући рад на новом Уставу пружа важну прилику у том погледу.

Терористички напади које изводи ПКК, која се налази на листи ЕУ терористичких организација, интензивирани су значајно, нарочито у последњих неколико месеци. ЕУ је оштро, више пута осудила терористичке нападе. ЕУ и Турска одржавају активни контратерористички дијалог и борба против тероризма је важан аспект позитивне агенде за Турску.

Турска је замрзла своје односе са ротирајућим Председништвом Савета ЕУ у току друге половине 2012. године, укључујући одбијање да присуствује и једном састанку којим председава Кипар. Комисија понавља своју озбиљну забринутост у вези са изјавама и претњама Турске и позива на пуно поштовање улоге Председништва Савета, што је основна институционална особина ЕУ предвиђена Споразумом.

Разговори под покровитељством Генералног секретара УН ради проналажења свеобухватног решења за кипарско питање наишли су на застој у пролеће 2012. године. Свеобухватно решење је у интересу свих страна, јер ће повећати стабилност у Југоисточном Медитерану, понудити нове економске могућности државама чланицама и Турској и дати снажан подстицај преговорима о приступању Турске ЕУ. Због тога је Турска позвана да се позитивно ангажује са свим странкама да би се олакшао успешан завршетак процеса.

ЕУ је такође нагласила сва суверена права држава чланица ЕУ која укључују склапање билатералних споразума, као и истраживање и експлоатацију својих природних ресурса, у складу са правним тековинама ЕУ и међународним правом, укључујући и Конвенцију УН о праву мора. У складу са поновљеним ставовима Савета и Комисије из претходних година, Комисија понавља да Турска хитно мора да испуни своју обавезу да у потпуности спроводи Додатни протокол и чини напредак ка нормализацији билатералних односа са Републиком Кипар. Она такође апелује на избегавање било каквих претњи, извора сукоба или акција које би могле да оштете добросуседске односе и мирно решавање спорова. ЕУ ће наставити да прати и разматра напредак у овим питањима, у складу са релевантним одлукама Савета.

Турска мора да појача напоре ка решавању отворених билатералних питања, укључујући граничне спорове, са својим суседима. Знатан број званичних притужби на Турску око кршења територијалних вода и ваздушног простора имале су Грчка и Кипар.

4.3. Исланд

Приступање Исланда остаје питање од обостране користи. Заједнички интереси ЕУ и Исланда расту, укључујући оне у областима обновљивих извора енергије и климатских промена, а имајући у виду и стратешки значај политике ЕУ према Арктику. ЕУ ће бити обogaћена снажним демократским акредитивима Исланда.

Приступни преговори са Исландом добро напредују, са генерално добрим степеном усклађености са правним тековинама ЕУ, због чланства у Европском економском простору (ЕЕА) и пуног учешћа у Шенгену од 2001. године. Више од половине преговарачких поглавља је сада отворено, од којих је 10 привремено затворено. Приступање ЕУ и је даље питање живе јавне расправе на Исланду. Комисија ће наставити да пружа подршку комуникацијским активностима у том погледу и контактима „човек човеку“. Комисија је уверена да ће Европска унија бити у стању да представи пакет преговора који узима у обзир специфичности и очекивања Исланда, у оквиру договореног оквира за преговоре о приступању, у потпуности штитећи начела и правне тековине Уније. Ово ће такође омогућити да, у догледно време, народ Исланда донесе потпуно информисану одлуку.

Исланд наставља да испуњава политичке критеријуме. У Исланду влада демократија са јаким институцијама која добро функционише и има дубоко укорјењену традицију представничке демократије. Правосудни систем земље је на високом нивоу, а Исланд обезбеђује континуирано јачање свог већ високог нивоа заштите основних права.

После дубоке и дуге рецесије, економски опоравак је узео маха са добрим растом у 2011-2012. години и унапређењем макро-економских услова.

Уопштено говорећи, резултати Исланда у спровођењу својих ЕЕА обавеза остају углавном задовољавајући. Неки недостаци се могу приметити у областима као што су финансијске услуге, безбедност хране и слободно кретање капитала. Привремена ограничења слободног кретања капитала усвојена у периоду после финансијске кризе 2008. године остају на снази. Надзорни орган ЕФТЕ (ЕСА) покренуо је поступак против Исланда пред судом ЕФТЕ у предмету који се тиче Icesave.

5. ПОДРШКА И ПОМАГАЊЕ ЗЕМЉАМА ПРОШИРЕЊА

5.1. Финансијска помоћ

Комисија подржава земље проширења у њиховој припреми за приступање тако што пружа финансијску и техничку подршку путем наменског финансијског инструмента, Инструмента за претприступну помоћ (ИПА). За период 2007-2013, ИПА фондови су износили 11,6 милијарди евра. Кључни резултати су обухватили повећан капацитет и

реформе у земљама корисницама у области владавине права, правосуђа и унутрашњих послова, реформу државне управе, основна права и развој цивилног друштва и дијалога. Они су, између осталог, допринели успешном завршетку преговора Хрватске о приступању ЕУ и отварању приступних преговора са Црном Гором у јуну 2012. године. Подржавају се инвестиције у економском, социјалном и руралном, као и регионална сарадња на Западном Балкану. Примери специфичних пројеката подршке укључују обуку полиције у Црној Гори у области организованог криминала и корупције, подршку шеме донација ради запошљавања жена у Турској и финансирање рехабилитације железнице на европском Коридору Х у Хрватској, обезбеђујући повезивање са српском железницом.

За следећи вишегодишњи финансијски оквир 2014-2020. године, Комисија је предложила финансијску алокацију од 14,1 милијарде евра у оквиру новог ИПА II инструмента, сличан ниво финансирања у сталним ценама у односу на тренутни финансијски оквир.

Комисија је дала свој предлог нове ИПА II уредбе у децембру 2011. године, као део пакета инструмента за наредни вишегодишњи финансијски оквир. Побољшани стратешки фокус претприступне финансијске помоћи путем успостављања јачих веза са приоритетима наведеним у стратегији проширења, као и вишегодишњо планирање су међу главним иновацијама ИПА II. Побољшано стратешко планирање ИПА помоћи одразиће се на Заједнички стратешки оквир и у стратешким документима појединачних земаља (или више земаља) обухватајући цео период следећег финансијског оквира и покривајући кохерентније ограничен број политикних области које ће заменити данашње „компоненте“. У том смислу, елемент перформансе ће бити уведен, а јасни циљеви који се односе на помоћ са реалним показатељима биће постављени у стратешким папирима земље или више земаља. Елемент перформансе ће омогућити да се награде земље са добрим перформансама и повећати флексибилност да се поново издвоје средства и у случају лоше перформансе. Штавише, у складу са ИПА II, и земље кандидати и потенцијални кандидати ће имати приступ истим врстама подршке, која ће бити утврђена првенствено њиховим потребама и могућностима, као и њиховим резултатима у коришћењу претприступне помоћи.

На нивоу оперативних програма и као за остале ЕУ спољне инструменте, суфинансирање секторских стратегија усаглашених са земљама корисницама биће ојачано, наспрот финансирању појединачних пројеката, чиме се повећава удео помоћи финансиране кроз подршку на секторском нивоу (укључујући и сектор буџетске подршке за одабране области политике). Систематичније вишегодишње програмирање примењиваће се и на помоћ у транзицији и изградњи институција (нпр. реформа државне управе; реформа правосудног система, итд.), на тај начин подржавајући ефикасно спровођење одговарајућих секторских стратегија. Циљ је да се средства ЕУ користе за покретање великих реформи на начин који даје бољу вредност за новац у припреми земаља за чланство него што се може постићи путем појединачних, изолованих пројеката.

Два главна циља ИПА су да се подрже процес придруживања и друштвено-економски развој корисника.

Јачање демократских институција и владавине права, реформа државне управе и добро управљање остаће кључни фокус будуће претприступне помоћи у свим земљама корисницама, као и борба против корупције и организованог криминала, развој цивилног друштва и промовисање и заштита људских права и основних слобода. Као последица овог „новог приступа“ поглављима 23 и 24 и с обзиром на дугорочну природу реформи које се спроводе у овим областима и потребу да се направи евиденција спровођења пре приступања, ИПА II помоћ бавиће се захтевима земаља корисница у овим областима од ране фазе.

Помоћ ће такође бити пружена да се подржи економски и социјални развој, регионална и територијална сарадња (прекограничне, транс-националне и међурегионалне активности

сарадње). Подршка економском и друштвеном развоју бавиће се питањима као што су развој физичког капитала; побољшање веза са ЕУ и регионалним мрежама; подстицање запошљавања и развој људског капитала; социјална и економска инклузија.

Финансијска подршка ће захтевати да земље проширења усвоје свеобухватне и одрживе политике и стратегије у приоритетним секторима, као што су правосуђе и унутрашњи послови, државна управа, развој приватног сектора, транспорт, енергетика, животна средина и климатске промене, друштвени развој, пољопривреда и рурални развој. Очекивани исход овог процеса је да обезбеди јаче локално власништво и широк консензус о овим стратегијама, побољшање капацитета земаља корисница ИПА да планирају, спроводе и надзиру њихово спровођење и да то интегришу у своје шире припреме за чланство у ЕУ.

5.2. Предности ближе интеграције пре приступања

Значајне предности су данас доступне грађанима земаља проширења, чак и пре стварног приступања. Кроз учешће у програмима ЕУ, цивилно друштво и друге иницијативе, безвизно путовање и трговину у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању, грађани се више приближавају ЕУ.

Учешће у програмима ЕУ је доступно већини земаља кандидата и потенцијалних кандидата, уз предлог да Комисија прошири ову могућност и на Косово у току 2012. године. Такво учешће упознаје ове земље са политикама и методама рада ЕУ и омогућава прогресивну интеграцију у ЕУ мреже. На пример, већи број студената користи прилику да учествује у Еразмус или Еразмус Мундус програмима и научници и истраживачи из региона раде заједно са колегама из ЕУ кроз 7. истраживачки оквир.

Безвизно путовање у ЕУ је једна од највидљивијих предности тесне интеграције у ЕУ за грађане земаља проширења. Исланд је већ део шенгенског простора. На Западном Балкану, хрватски грађани уживају безвизна путовања по целој ЕУ већ извесно време. Грађани бивше Југословенске Републике Македоније, Црне Горе и Србије су добили безвизни режим у шенгенском простору у децембру 2009. године, а исти статус је одобрен годину дана касније грађанима Албаније и Босне и Херцеговине.

Ове недавне одлуке су биле засноване на одређеном броју услова које су ове земље испуниле, а који су постављени у контексту дијалога о либерализацију визног режима које је водила Комисија. Дијалози су деловали као снажан подстицај реформама у правцу достизања ЕУ стандарда у правосуђу и области унутрашњих послова и у погледу јачања владавине права и борбе против транснационалног организованог криминала, корупције и илегалне миграције. У светлу каснијих догађаја који упућују на неку злоупотребу безвизног режима и система азила, Комисија је поставила, од јануара 2011. године, механизам мониторинга након либерализације визног режима, што је довело до јачања контроле на терену. Број неоснованих захтева за азил и даље је висок у неким државама чланицама ЕУ, што ће захтевати продужене, циљане мере сваке земље у региону. Уопштеније говорећи, усвојени су нови предлози да се дозволи привремена обустава постојећих безвизних режима трећим земљама у случају изненадног прилива лица.

У јануару 2012. године, Комисија је покренула дијалог о визној либерализацији са Косовом.

ЕУ и Турска су интензивирале сарадњу о питањима визе и миграције. Споразум о реадмисији између ЕУ и Турске је парафиран. Његово брзо потписивање и ефикасно спровођење су од пресудног значаја и у погледу даљих корака ка либерализацији визног режима као постепене и дугорочне перспективе.

ЕУ наставља да пружа широку подршку организацијама цивилног друштва (ОЦД) у земљама проширења првенствено преко цивилног друштва (ЦСФ). Ово помаже ОЦД да јачају своје капацитете и професионализам, охрабрује умрежавање на свим нивоима - ЕУ,

национално регионалном - омогућавајући им да се укључе у делотворан дијалог са јавним и приватним актерима и да прате развој у областима као што су владавина права и поштовање основних права.

Активности цивилног друштва су од суштинског значаја за зрелу демократију, поштовање људских права и владавину закона. Живо грађанско друштво доприноси јачању политичке одговорности, продубљивању разумевања и укључености и подршке реформи везаних за приступање и подршке помирењу у друштвима подељеним сукобима. Црна Гора је предузела кораке како би ОЦД учествовале у припреми преговора о приступању. У већини земаља проширења, цивилно друштво је наставило да се развија. У неким случајевима, културу прихватања ОЦД треба више неговати и омогућити окружење и услове за унапређење политичког дијалога. Остају питања која се тичу средстава, укључујући она у погледу подршке владе и одрживости. Док се ИПА подршка бави овим питањима у оквиру ОЦД, промене предвиђене Финансијском уредбом ће омогућити Комисији да сарађује са већим ОЦД у региону да би обезбедила мање донације локалним обичним организацијама, чиме се побољшава демократска контрола и решавање питања која изазивају директнију бригу код грађана.

5.3. Информације и комуникација

Политика проширења и, посебно, приступање нових држава чланица захтевају разумевање и подршку јавности да би биле успешне и одрживе. Ово је изазов у средини где се, посебно у контексту текуће финансијске и суверене дужничке кризе, улога државних органа, укључујући и Европску унију, све више доводи у питање. Комисија сматра да би се одговорило на ове изазове, процес проширења треба да буде транспарентан, кохерентан и веродостојан за грађане и кључне заинтересоване стране, како у државама чланицама тако и у земљама проширења. Као и у другим областима, јавност очекује да види конкретне доказе о делотворности проширења ЕУ и њене трансформационе моћи за укључене земље, као и додатне вредности за ЕУ као целину. Као и у другим областима, јавност очекује да види конкретне доказе о делотворности проширења ЕУ и њене трансформационе моћи за укључене земље, као и додатне вредности за ЕУ као целину.

Чак и више него у прошлости, све институције ЕУ ће зато морати да пружају информације о процесу проширења, укљученим земљама и њеним импликацијама за ЕУ, доприносећи информисаној јавној дебати о проширењу. Неосновани митови о процесу проширења и страхови од њега треба да се распрше, док ће на легитимне забринутости грађана морати да се одговори.

Државе чланице и земље проширења имају главну улогу у информационим и комуникационим напорима усмереним ка својим грађанима, са владиним порукама за њихове националне дебате које треба да допуне комуникацију институција ЕУ. Државе чланице треба да обавесте свој национални аудиторијум и објасне му одлуке које се колективно доносе у органима ЕУ о питањима проширења. Политички лидери у земљама проширења треба да објасне како се одлуке донесене о реформама односе не само на процес придруживања, већ су саме по себи корисне за боље функционисање државе. Ово може да помогне да се добије подршка у земљама где се проширио јаз између владине политике и ставова грађана о проширењу ЕУ. Он такође може да изгради широку јавну подршку реформи која је потребна да се омогући земљама проширења да испуне строге али фер услове за чланство у ЕУ.

6. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

На основу претходне анализе, Комисија представља следеће **закључке и препоруке**:

I

1. Кроз своју политику проширења, ЕУ је, од свог оснивања, одговорила на легитимне аспирације народа нашег континента да буду уједињени у заједничком европском подухвату. Од првобитних шест чланица, ЕУ треба да пожели добродошлицу Хрватској као својој 28. чланици 1. јула 2013. године.
2. У тренутку када се Европска унија суочава са великим изазовима и знатном глобалном неизвесношћу и добија нови замах ка економским, финансијским и политичким интеграцијама, политика проширења наставља да доприноси миру, безбедности и просперитету на нашем континенту. Предстојеће приступање Хрватске, почетак приступних преговора са Црном Гором и статус кандидата за Србију шаљу снажан сигнал о трансформативној моћи проширења и шта је могуће у области подељеној ратом само пре пола генерације. Проширење на југоисточну Европу помаже да се избегну далеко већи трошкови бављења последицама нестабилности. То је улагање у одрживу демократију и показује продужени капацитет ЕУ као глобалног актера.
3. Изазови са којима се суочава Евразона, заједно са недавном глобалном финансијском кризом, истакли су међузависност националних економија, како унутар тако и изван ЕУ. Они наглашавају значај даљег консолидовања економске и финансијске стабилности и подстицање реформи и раста и у земљама проширења. Процес проширења је моћно средство у ту сврху.
4. Унутар оквира строге, али фер условљености где је начело сопствених заслуга кључ, перспектива придруживања покреће политичке и економске реформе, трансформацију друштва, консолидовање владавине права и стварање нових прилика за грађане и предузећа. У време економске стагнације, она умањује ризик отпора суштинским реформама.
5. Кредибилитет процеса проширења је од кључног значаја за њен успех. Одржавање подстрека ка проширењу, као и реформама су две стране истог новчића. Обновљени консензус о проширењу, који је усагласио Европски савет, и даље је основа за политику проширења ЕУ. Проширење је по дефиницији постепен процес, заснован на чврстом и одрживом спровођењу реформи укључених земаља. Политика проширења је прилагођена на основу лекција научених из узастопних приступања како би се обезбедила несметана интеграција нових чланица и да би се боље одговорило на потребе земаља у трансформацији, посебно у области владавине права.
6. Јачање владавине права и демократско управљање су главни у процесу проширења. Са новим приступом преговорима који је одобрио Савет а предложила Комисија о правосуђу и основним правима и правди, слободи и безбедности, владавина закона, укључујући и заједничке изазове, као што су борба против организованог криминала и корупције, чврсто је усидрена у срцу политике проширења. Приступни преговори о овим поглављима биће отворени почетком процеса и затворени на крају да би се омогућило максимално време да се развије трајна евиденција у циљу неповратности реформи. Комисија ће наставити да даје приоритет питањима владавине права и пре него што преговори о приступању започну, укључујући структурисане дијалоге и подршку сектора у оквиру ИПА II.
7. У једном броју земаља, слобода изражавања је и даље озбиљан проблем. С обзиром на изазове који и даље постоје у овој области, Комисија ће наставити да даје приоритет овом питању у процесу приступања. Комисија планира да у првој половини 2013. године одржи наставак конференције „Пусти глас!“ из маја 2011. године. Овај догађај треба да окупи медије и актере грађанског друштва из земаља западног Балкана и Турске. Резултати и наставак ове конференције ће бити узети у обзир у мониторингу и извештавању Комисије. Комисија ће наставити да блиско сарађује са Европским парламентом у овој области.

8. У многим областима су неопходни специфични приступи земље у решавању тешких ситуација, укључујући блокаде у процесу придруживања. Комисија је покренула *inter alia* позитивну агенду са Турском и један број структурних дијалога на високом нивоу на Западном Балкану. Такве иницијативе већ убризгавају замах реформама. Они не замењују преговоре о приступању, већ праве мост до њих. Комисија је посвећена овом облику ангажовања и наставиће да се фокусира на кључне области као што су владавина права, демократско управљање и економске реформе.
9. Регионална сарадња и добросуседски односи су суштински елементи процеса стабилизације и придруживања. Проблеми који проистичу из прошлих сукоба, укључујући ратне злочине, повратак избеглица, третман мањина и обезбеђивање једнаких права за све грађане остају кључни изазови за стабилност на Западном Балкану и треба их хитно решавати. Напредак у регионалним форумима и укљученост регионалне сарадње треба да буде побољшани. Спорови везани за међуетничка или статусна питања могу се успешно решити кроз дијалог и компромис.
10. У духу добросуседских односа, билатерални проблеми морају да решавају заинтересоване стране што је раније могуће током процеса проширења, са одлучношћу, узимајући у обзир интересе ЕУ као целине. Билатерална питања не би требало да зауставе процес приступања. Комисија позива стране да уложе све напоре у правцу решавања преосталих спорова у складу са утврђеним начелима и средствима, укључујући и упућивање питања према потреби Међународном суду правде или другим постојећим или *ad hoc* телима за решавање спорова. Контекст преговора о приступању може изазвати снажнији политички подстицај за решавање спорова. Комисија је спремна да олакша потрагу за решењима.
11. Јачање економског опоравка у земљама проширења је најважније. Незапосленост је наставила да расте и већина економија Западног Балкана се поново смањује. Турска економија је наставила да расте, мада на нижем нивоу него раније. Опоравак је почео на Исланду 2011. године и наставио се и ове године. Европска унија се обавезала да ће наставити да помаже земљама политичким саветима и финансијском помоћи. Инвестициони оквир Западног Балкана користиће се за припрему помоћи и подршке, у блиској сарадњи са међународним финансијским институцијама, оним инвестицијама које су најпотребније за повећање раста и запослености. Комисија ће, такође, наставити да укључује земаље проширења са стратегијом „Европа 2020“.
12. Имајући у виду далекосежне промене економског управљања у ЕУ које су у току, Комисија ће наставити да информише и даље придружује земље проширења овом процесу. Он ће постепено прилагодити с тим у вези постојећи економски надзор у земљама проширења и испитати могућност више циљаног коришћења састанака ССП за решавање питања конкурентности и запослености.
13. У децембру 2011, године, Комисија је дала свој предлог нове ИПА II уредбе за период вишегодишњег финансијског оквира 2014-2020. године. ИПА II има за циљ да обезбеди ближу везу са приоритетима стратегије проширења, укључујући јачање демократских институција и владавине права и већи фокус на друштвено - економском развоју. То ће обезбедити јачу подршку секторским стратегијама, уз повећану флексибилност и поједностављене процедуре.
14. Значајне предности су данас доступне грађанима земаља проширења путем трговине преко ССП, безвизни режим и учешће у програмима Заједнице. У јануару 2012. године, Комисија је покренула дијалог о визној либерализацији са Косовом. Споразум о реадмисији између Турске и ЕУ је парафиран. Његово брзо потписивање и ефикасна примена су сада потребни и у погледу даљих корака ка либерализацији визног режима. Истовремено, земље треба да појачају мере за борбу против злоупотребе безвизног режима.

15. Политика проширења захтева јавно разумевање и подршку како би била успешна и одржива. Државе чланице и земље проширења имају главну улогу у информационим и комуникационим напорима ка њиховим грађанима. Битно је да се подстакну разумевање и информисана дебата о утицају политике проширења, посебно у време када се ЕУ суочава са великим изазовима. Комисија ће са своје стране наставити да пружа информације о процесу проширења, доприносећи информисаној јавној дебати о проширењу.
16. Процес проширења је по самој својој природи инклузиван и захтева широко учешће заинтересованих страна. У земљама проширења, широки политички консензус и подршка становништва потребним реформама значајно доприносе трансформацији која је неопходна за напредак на путу ка ЕУ. Такође, Комисија ће наставити да пружа подршку кроз цивилно друштво, са већим фокусом на мање донације локалним обичним организацијама цивилног друштва.
17. Хрватска: Паралелно са овим Саопштењем, Комисија је усвојила Саопштење о главним налазима свеобухватног мониторинг извештаја о стању припремљености Хрватске за чланство у ЕУ. Комисија закључује да је Хрватска наставила да напредује у усвајању и спровођењу законодавства ЕУ и сада завршава своје усклађивање са правним тековинама ЕУ. Комисија је ипак нагласила области где су додатни напори и даље неопходни и ограничен број питања којима су потребни повећани напори у наредним месецима. Ово се нарочито односи на области политике конкуренције, правосуђа и основних права - посебно ефикасности правосуђа - и правде, слободе и безбедности. Битно је да је Хрватска изоштрава фокус како би осигурала да се њене припреме заврше на време и да то може да се огледа у Саопштењу о завршном мониторинг извештају о припремама Хрватске за приступање који ће Комисија представити у пролеће 2013. године.
18. Црна Гора: Политички критеријуми су и даље довољно испуњени. Отварање приступних преговора у јуну 2012. године одражавају њен континуирани напредак у кључним реформама. Скрининг процес је почео, а очекује се да се заврши у лето 2013. године. Преговори о приступању интегришу нови приступ поглављима о правосуђу и основним правима и правди, слободи и безбедности, чиме јачају фокус на владавини права. Током преговора, Црна Гора ће морати да додатно развија евиденцију у овој области, са циљем спровођења реформи неповратно, посебно у погледу борбе против организованог криминала и корупције, укључујући и ону на високом нивоу.
19. Бивша Југословенска Република Македонија: Политички критеријуми су и даље довољно испуњени. Влада је поставила ЕУ агенду у центру своје активности. Дијалог на високом нивоу о приступању са Комисијом послужио је као катализатор убрзавања реформи и допринео значајном напретку у великом броју кључних области политике. Замах реформи треба да се одржи у свим областима, посебно да би се обезбедило спровођење. Фокус на владавини права, укључујући у погледу слободе изражавања, као и на међуетничким односима и помирењу треба да се одржи.

Комисија препоручује по четврти пут да се преговори о приступању отворе са Бившом Југословенском Републиком Македонијом. Комисија сматра да је померање процеса придруживања ове земље на следећу фазу неопходно да би се консолидовао темпо и одрживост реформи, смањујући ризик од свих преокрета у овом процесу, као и да би се ојачали међуетнички односи. То ће такође учврстити кредибилитет ЕУ и деловати као подстицај ка реформским напорима другде у региону.

Комисија истиче да је одржавање добросуседских односа, укључујући договор и обострано прихватљиво решење питања имена, под окриљем УН, и даље од суштинског значаја.

Одлука Европског савета да се отворе преговори о приступању допринела би стварању повољних услова за проналажење таквог решења. У том смислу, Комисија је спремна да без одлагања представи предлог преговарачког оквира, који такође узима у обзир потребу да се реши питање имена у раној фази преговора о приступању. У том смислу, узео се у обзир претходни оквири и посебно начела новог приступа која је Савет усвојио у децембру 2011. године. Овакав приступ захтева интензиван политички ангажман свих страна испред Европског савета.

20. Србија: Европски савет је у марту 2012. године одобрио Србији статус земље кандидата. Србија наставља на свом путу да у довољној мери испуњава политичке критеријуме и услове процеса стабилизације и придруживања. Србија међутим, треба да обрати посебну пажњу на владавину права, пре свега правосуђе, где недавни неуспеси подвлаче потребу за обновљеном посвећеношћу да се наставе реформе и обезбеди његова независност, непристрасност и ефикасност, такође узимајући у обзир недавне одлуке Уставног суда. Такође, у светлу недавних догађаја, посебна пажња мора да се посвети правима угрожених група и независности кључних институција као што је Централна банка. Србија такође треба да настави да се конструктивно ангажује у регионалној сарадњи и јачању односа са суседним земљама. Реформе треба поново да добију замаха и потребан је даљи напредак ка видљивом и одрживом унапређењу односа са Косовом. Два недавна догађаја у том погледу су потписивање Србије техничког протокола ИБМ и појашњење српске интерпретације споразума о регионалној сарадњи и заступању Косова, који, на основу почетног спровођења, више не омета укљученост регионалне сарадње.

У складу са Закључцима Савета од 5. децембра 2011. године, који је усвојио Европски савет 9. децембра 2011. године о условима отварања преговора са Србијом, Комисија ће представити извештај чим се процени да је Србија остварила потребан степен усклађености са критеријумима за чланство, посебно кључни приоритет предузимања корака ка видљивом и одрживом унапређењу односа са Косовом. Комисија позива Србију да примени у доброј вери све споразуме постигнуте до сада и да се конструктивно ангажује у пуном спектру питања уз помоћ ЕУ.

Видљиво и одрживо побољшање односа између Србије и Косова је неопходно да би обе стране наставиле својим појединачним путевима ка ЕУ, избегавајући да било која од њих може да блокира другу у овим напорима. Овај процес би требало постепено да доведе до пуне нормализације односа између Србије и Косова са изгледима да обе стране имају могућност да у потпуности остварују своја права и испуњавају своје обавезе у оквиру ЕУ. Решавање проблема на северу Косова, поштујући територијални интегритет Косова и посебне потребе локалног становништва, биће кључни елемент овог процеса.

Комисија истиче да ће кораци који воде ка нормализацији односа између Београда и Приштине бити разматрани у контексту оквира за спровођење будућих приступних преговора са Србијом.

Комисија наглашава важност овог свеобухватног приступа вођена одлучношћу страна уз пуну подршку ЕУ.

21. Албанија: Побољшани дијалог између владе и опозиције, посебно након споразума у новембру 2011. године, омогућио је да Албанија направи добар напредак ка испуњавању политичких критеријума за чланство у ЕУ. Албанија је започела више значајних реформи у вези са 12 кључних приоритета које је Комисија идентификовала у свом Мишљењу 2010. године и који морају да буду испуњени у циљу отварања преговора о приступању са Европском унијом. Албанија је испунила четири кључна приоритета, односно она која се тичу правилног функционисања парламента, усвајање закона који захтевају убедљивију већину, именовање омбудсмана и процесе расправе и гласања за кључне институције и измену законодавног оквира за изборе. Албанија је

на добром путу ка испуњавању два кључна приоритета у погледу реформе државне управе и побољшања третмана затвореника. Напредак у односу на преостале кључне приоритете укључио је неке значајне кораке, нарочито усвајање закона о управним судовима, укидање имунитета на високом нивоу јавних функционера и судија, повећање заплена криминалних средстава, усвајање свеобухватне стратегије реформе на имовину, и измене и допуне закона о повећању кривичних санкција за насиље у породици.

У светлу овог напретка, Комисија препоручује да Савет одобри Албанији статус земље кандидата под условом извршења кључних мера у области правосуђа и државне управе, реформе и ревизије парламентарних пословника. Комисија ће известити Савет чим неопходни напредак буде постигнут. У свом извештају, Комисија ће такође узети у обзир посвећеност коју је Албанија показала у борби против корупције и организованог криминала, укључујући про-активне истраге и гоњења у таквим случајевима.

У циљу да Комисија препоручи отварање преговора о приступању, она ће морати нарочито да се увери у трајно спровођење преузетих обавеза и завршетак преосталих кључних приоритета који нису испуњени у потпуности. Посебан фокус је потребан за спровођење избора у складу са европским и међународним стандардима, јачању независности, ефикасности и одговорности правосудних институција; одлучним напорима у борби против корупције и организованог криминала, укључујући и проактивне истраге и процесуирања; ефикасним мерама за јачање заштите људских права и антидискриминаторних политика и, спровођењу имовинских права. Успешно спровођење парламентарних избора у 2013. години биће кључни тест посвећености свих партија новој изборној реформи и предуслов за било какву препоруку да се отворе преговори. Одрживи политички дијалог и даљи напори у свим областима обухваћеним кључним приоритетима остаће од суштинског значаја да би се спровела реформа и Албанији обезбедила ЕУ будућност.

22. Босна и Херцеговина: Ограничен напредак је постигнут у испуњавању политичких критеријума и постизању функционалније, координисаније и одрживије институционалне структуре. У оквиру процеса стабилизације и придруживања, Босна и Херцеговина је наставила да се конструктивно ангажује у ЕУ у структурираном дијалогу о правосуђу.

Дијалог о процесу приступања на високом нивоу покренут у јуну је кључни форум за ангажовање на условима процеса интеграција у ЕУ. У том смислу, Комисија жали што су досадашњи резултати и даље испод очекивања. Заједничка визија политичких представника о општем смеру и будућности земље и њене институционалне структуре и даље недостаје. Испуњавање услова за ступање на снагу ССП-а и кредибилну пријаву за чланство у ЕУ остају питања приоритета, као што је и успостављање ефикасног механизма за координацију различитих нивоа власти, тако да земља буде једногласна по питањима ЕУ. Комисија ће наставити да сарађује са властима у земљи. Међутим, лидери ове земље треба да покажу политичку вољу да постигну консензус и да конкретним акцијама остваре аспирације земље и њених грађана ка ЕУ.

Након раздвајања мандата специјалног представника Европске уније (EUSR) од Канцеларије Високог представника, ЕУ је, помоћу свог побољшаног присуства, преузела водећу улогу у бројним областима да би помогла властима да спроведу циљеве агенде ЕУ. У том смислу, ЕУ ће наставити да јача своју подршку институцијама у земљи.

23. Косово: Паралелно са овим Саопштењем, Комисија је усвојила Саопштење о Студији изводљивости за стабилизацију и придруживање са Косовом. Ова студија потврђује да ССП може да се закључи између ЕУ и Косова у ситуацији у којој државе чланице ЕУ одржавају различите ставове о статусу. Комисија ће предложити директиве за преговоре о ССП када Косово постигне напредак у испуњавању низа краткорочних приоритета. Неопходно је да Косово настави спровођење у доброј вери свих споразума који су

постигнути између Београда и Приштине до сада и да се конструктивно ангажује на читавом низу питања уз помоћ ЕУ.

Видљиво и одрживо побољшање односа између Косова и Србије је потребно тако да обе наставе својим појединачним путевима ка ЕУ, избегавајући да било која од њих блокира другу у овим напорима. Решавајући проблеме на северу Косова, уз поштовање посебних потреба локалног становништва, биће кључни елемент овог процеса.

24. Турска: Турска је кључна земља за ЕУ, с обзиром на њену динамичну економију, стратешку локацију и важну регионалну улогу. Комисија наглашава значај текуће сарадње и дијалога о спољнополитичким питањима од заједничког интереса за ЕУ и Турску, као што су северна Африка и Блиски исток.

Потенцијал односа ЕУ и Турске може се у потпуности искористити само у оквиру једног активног и кредибилног процеса приступања који поштује обавезе ЕУ и успостављену условљеност. У интересу је и ЕУ и Турске да преговори о приступању поново добију на замаху, а не само да осигурају да ЕУ остане мерило реформи у Турској. Комисија стога сматра да је важно да се, у складу са утврђеним процедурама и релевантним закључцима Савета, настави рад на поглављима преговора прекинутим током низа година, због недостатка консензуса међу државама чланицама.

Да би се оживео процес придруживања и унела свежа динамика у односе ЕУ и Турске, Комисија ће наставити да спроводи позитивну агенду у односима са Турском покренуту у мају 2012. године, а која већ даје своје прве резултате. Активна подршка Турске позитивној агенди и њеној европској перспективи остаје од суштинског значаја.

Забринутост расте у погледу недостатка значајног напретка Турске ка потпуном испуњавању политичких критеријума. Ситуација у погледу поштовања основних права на терену, укључујући слободу изражавања, наставља да буде извор озбиљне преокупације - упркос недавним законским побољшањима. Важно је да се Турска бави свим питањима која се тичу независности, непристрасности и ефикасности правосуђа. Комисија поздравља посвећеност турске владе да брзо представи четврти судски пакет реформи и позива је да се бави свим основним питањима која тренутно утичу на остваривање слободе изражавања у пракси.

Турска је замрзла своје односе са ротирајућим Председништвом Савета ЕУ у другој половини 2012. године. Комисија понавља своју озбиљну забринутост у вези са турским изјавама и претњама и позива на пуно поштовање улоге Председништва Савета.

ЕУ је такође нагласио сва суверена права држава чланица ЕУ која укључују улазак у билатералне споразуме, као и истраживање и експлоатацију својих природних ресурса, у складу са правним тековинама ЕУ и међународним правом, укључујући и Конвенцију УН о праву мора. У складу са поновљеним позицијама Савета и Комисије из претходних година, Комисија понавља да је хитно да Турска у потпуности испуни своју обавезу да спроводи Додатни протокол и чини напредак ка нормализацији билатералних односа са Републиком Кипар. Ово може да обезбеди нови замах у процесу приступања. У недостатку напретка у овим областима, Комисија препоручује да ЕУ настави са својим мерама из 2006. године. Она такође апелује на избегавање било каквих претњи, извора трвења или акција које би могле оштетити добросуседске односе и мирно решавање спорова.

Турска се охрабрује да повећа у конкретном смислу своју посвећеност и допринос преговорима под покровитељством генералног секретара УН да си се пронашло свеобухватно решење кипарског питања.

25. Што се тиче питања **Кипра**, преговори о свеобухватном решењу између лидера кипарских Грка и кипарских Турака под покровитељством Уједињених Нација су

заустављени. Неопходно је да се поново покрену преговори у циљу брзог постизања завршетка преговора, градећи на напретку постигнутом до сада. Ово ће захтевати стварање позитивне климе која ће олакшати завршетак процеса и припрему јавности за неопходне компромисе. Комисија је спремна да настави да пружа снажну политичку подршку и техничке савете о питањима у надлежности ЕУ.

26. **Исланд:** Заједнички интереси ЕУ и Исланда расту, укључујући области обновљивих извора енергије и климатских промена, а имајући у виду стратешки значај политике ЕУ према Арктику. Приступни преговори са Исландом добро напредују. Приступање ЕУ остаје питање живе јавне расправе на Исланду. Комисија је уверена да ће Европска унија бити у стању да представи пакет за преговоре који узима у обзир специфичности Исланда и који штити начела и правне тековине ЕУ, омогућавајући такође, у догледно време, потпуно информисану одлуку исландског народа.

АНЕКС

Закључци о Црној Гори, Бившој Југословенској Републици Македонији, Србији, Албанији, Босни и Херцеговини, Турској и Исланду

Црна Гора

Црна Гора задовољава политичке критеријуме за чланство у Европској унији. Законодавни и институционални оквир и политике су побољшане са циљем да се ојача функционисање скупштине, правосуђа, политике борбе против корупције, људских права и заштите права мањина. Текуће реформе устава и државне управе су напредовале. Пракса спровођења закона се додатно развила. Морају се уложити напори у области владавине права, посебно како би се довршила текућа реформа устава која има за циљ јачање независности правосуђа и даљи развој праксе спровођења, посебно у области борбе против корупције и организованог криминала. Црна Гора је задржала конструктивну улогу у региону, наставила да поштује своје међународне обавезе и услове Процеса стабилизације и придруживања.

У погледу демократије и владавине права, Црна Гора је постигла напредак у јачању законодавне и надзорне улоге Скупштине, укључујући питања у области владавине права. Спровођење недавно усвојеног законодавства о изборима је отпочело, а додатно је ојачан административни и експертски капацитет. Транспарентност је побољшана, а обезбеђена су и средства за самосталне одборе за европске интеграције и за борбу против корупције. Морају да се уложе напори да се побољша законодавна и надзорна улога Скупштине.

Начин на који Влада креира политику се додатно поправио. Постепено се успоставља структура за преговоре о приступању која укључује и представнике цивилног друштва. Административни капацитет за координацију процеса европских интеграција, укључујући финансијску помоћ, се мора додатно ојачати како би испунио захтеве преговора о приступању. Мора да се побољша општи капацитет министарстава да израде прописе високог квалитета и процене њихов утицај. У погледу локалне управе, неопходно је улагање даљих напора како ви се спровели недавно донети прописи и успоставила транспарентна, ефикасна и одговорна државна управа.

Црна Гора је наставила да ради на изазовима које поставља реформа државне управе. Законодавни оквир и спровођење недавно донетих прописа морају да се побољшају на начин који је финансијски одржив и садржи одговарајуће механизме провере. Надлежност Заштитника грађана је додатно ојачана али је потребно њено даље јачање.

Остварен је напредак у погледу правосудног система. Спровођење спровођење недавно донетих прописа је отпочело. Остварен је напредак у погледу објављивања судских одлука и решавања заосталих предмета. Процес реформе устава у циљу јачања независности правосудног система у складу са европским стандардима и даље није

завршен. Неопходни су даљи напори како би се осигурала именовања и развој каријере заснован на заслугама, као и да би се ојачала одговорност и заштитио интегритет правосуђа.

Остварен је напредак у области борбе против корупције. Отпочело је спровођење недавно донетих прописа у кључним областима финансирања политичких партија, спречавања сукоба интереса и јавних набавки. Капацитет надзорних институција, посебно Државне изборне комисије, Државне ревизорске институције и Комисије за спречавање сукоба интереса мора да се побољша. Црна Гора је додатно развила систем чувања података о истрагама, кривичном гоњењу и осудама у предметима корупције, али њихов број је и даље низак и још увек није дошло до одузимања или конфискације имовине како се налаже за кривична дела корупције. Корупција је и даље широко распрострањена и наставља да буде озбиљан разлог за забринутост угрожавајући истраге организованог криминала од стране надлежних органа.

Остварен је напредак у области борбе против организованог криминала. Настављен је развој система за чување података, али мора да буде додатно унапређен. Борба против организованог криминала свим средствима предвиђеним у правном систему представља посебан изазов за земљу. Регионална и међународна сарадња је додатно ојачана кроз потписивање споразума и заједничке операције. Ипак, постигнути резултати, укључујући административне капацитете и сарадњу између агенција у области организованог криминала се морају проактивно консолидовати посебно у области финансијских истрага, аправни оквир се мора довршити. Национални обавештајни систем за борбу против криминала још није успостављен. Његов недостатак угрожава ефикасност органа за спровођење закона која се мора побољшати. Водећа улога тужиоца у истрагама и мора седодатно ојачати. Потребно је да се уложе додатни напори у борби против прања новца и трговине људима укључујући идентификовање и реинтеграцију жртава.

Црна Гора је наставила да побољшава постојећи институционално-правни оквир за заштиту људских права и заштиту мањина. Власти, чак и на највишем нивоу, су показале позитивнији однос према људским правима. Мора да се настави развој одговарајућег институционално-правног оквира, а мора се ојачати финансијски и административни капацитет у овој области, укључујући капацитет Државног тужиоца и Заштитника грађана.

Остварен је добар напредак у побољшању административно-правног оквира за грађанска и политичка права у Црној Гори и њихово спровођење. Моћ Заштитника грађана да делује против злостављања мора да буде ојачана, а и услови живота у затворима се морају побољшати. Морају да се појачају напори да се спроведе истрага и процесуирају стари предмети насиља над новинарима.

Црна Гора је остварила напредак на пољу социјалних и економских права консолидовањем одговарајућег институционално-правног оквира. Позитивнији став власти је допринео промовисању ових права, али додатне финансијске расподеле и квалификовани људски ресурси морају да се ангажују на њихово спровођење. Однос према кршењу социјалних и економских права мора да се поправи.

Црна Гора је остварила напредак у заштити мањина и права на културу. Усвајање Стратегија за побољшање ситуација Ромске, Ашкалијске и Египатске популације и одговарајућег Акционог плана спада у позитиван развој, али инклузија Рома, Ашкалија и Египћана мора да се поправи, посебно применом одговарајућих докумената којима се дефинише политика у овој области, с обзиром на то да се они и даље сусрећу са дискриминацијом. Настављен је напредак у одобравању правног статуса расељеним лицима, али и даље постоји раскорак у приступу економским и социјалним правима за ове људе.

У погледу регионалних питања и међународних обавеза, Црна Гора наставља да испуњава услове Процеса стабилизације и придруживања везане за сарању са Хашким трибуналом и регионалну сарадњу. Нека билатерална питања са суседним земљама нису још решена, посебно у области демаркације граница.

Остварен је значајан напредак у погледу процеса Сарајевске декларације. Босна и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора и Србија су наставиле да сарађују на проналажењу одрживих решења за избеглице које су биле расељене као последица оружаних сукоба из деведесетих. Ове четири земље су потписале министарску декларацију и сложиле се око Регионалног стамбеног програма који помаже неких 27000 домаћинстава или 74000 појединаца. На међународној донаторској конференцији одржаној у Сарајеву у априлу 2012 прикупљено је око 265 милиона евра за подршку овом програму. Добра сарадња треба да се настави у вези са свим нерешеним питањима у процесу.

Што се тиче Међународног кривичног суда, билатерални споразум о имунитету са Сједињеним Америчким Државама није усаглашен са заједничким ставовима и смерницама ЕУ. Црна Гора мора да усклади свој став са ставом ЕУ.

Након умереног опоравка у 2011, привредни раст Црне Горе се успорио у првој половини 2012. Домаћа потражња остаје слаба због слабог кредитног раста и великог дуга проватног сектора. У недостатку стандардних инструмената монетарне политике³ економска политика је наставила да се окреће према јачању економске и финансијске стабилности кроз фискалну консолидацију и структурне реформе. Ипак, нерешене обавезе из државних гаранција су постале значајан ризик за стабилност јавних финансија. Висока незапосленост и недостаци у вези с владавином права, људским ресурсима и инфраструктуром и даље постоје.

У погледу економских критеријума, Црна Гора је остварила напредак према функционалној тржишној економији. Ипак, недовршено реструктурирање индустрије метала, широко распрострањени проблеми са ликвидношћу и слаби услови на тржишту рада и даље ометају ефикасну расподелу средстава. Црна Гора би требало да може да се носи са притисцима конкуренције и тржишних снага унутар Уније током средњорочног периода, ако настави да решава тренутне недостатке кроз одговарајућу макроекономску политику и структурне реформе.

Макроекономска стабилност се уопштено одржава. Банкарски сектор се и даље опоравља, док се депозити полако сливају назад у систем. Дошло је до напретка у поступцима за улазак на тржиште и опоравак од стечаја. Ефикасност грађанске наплате потраживања сепоправила. Либерализација индустрије телекомуникација и енергетске индустрије је створила услове за отварање њихових тржишта а њихови регулатори су постали асертивнији. Учесће у истраживачким програмима ЕУ је било активније. Црна Гора је и даље добро интегрисана у ЕУ и ЦЕФТА тржиште.

Ипак, опстају велики спољни дебаланси. Учинак тржишта рада је и даље слаб с веома великим стопама незапослености. Инфлаторни притисци расту. Смањење задужености финансијског сектора се наставља што изазива проблеме са ликвидношћу као и нагомилавање пореза и других заосталих потраживања у привреди. Стабилност јавних финансија је додатно угрожена притисцима који долазе због непредвиђених обавеза и неплаћених доприноса. Јавни дуг наставља да расте. Тежак економски положај произвођача алуминијума мора да буде решен. Док земља треба да привуче додатне инвестиције како би развила инфраструктуру, слабости у владавини права и велики неформални сектор настављају да угрожавају пословно окружење.

Црна Гора је остварила напредак у поправљању своје способности да преузме обавезе чланства. Остварен је добар напредак на пољима јавних набавки, транспортне политике,

3 Црна Гора једнострано користи евро као једино законско средство плаћања.

статистике, науке и истраживања. Напредак је био ограничен у другим областима као што је слободно кретање радника, слободно кретање капитала, право привредних друштава, безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна потлика, опорезивање, политика предузетништва и индустријска политика, животна средина и климатске промене као и финансијске и буџетске одредбе. Ограничени административни капацитет Црне Горе представља изазов у многим областима и мора се ојачати узимајући у обзир проеговоре о приступању и мора да осигура ефикасну примену правних тековина ЕУ. Уопштено говорећи, Црна Гора је наставила да спороводи обевезе предвиђене Споразумом о стабилизацији и придруживању. Постоји мали раскорак по питању државне помоћи где је неопходно додатно усклађивање.

Црна Гора је остварила напредак у области слободног кретања робе. Потребни су додатни напори, боља коорднација и јача власничка структура како би дошло до бољег усклађивања с правним тековинама ЕУ. Уопштено, припреме у области слободног кретања робе су релативно унапредовале.

Мали напредак је остварен у области слободе кретања радника, где је процес усклађивања са правним тековинама ЕУ још у раној фази. Може да се примети мали напредак на пољу права пословног настањивања и слободе пружања услуга. Црна Гора је остварила добар напредак према усклађивању новог закона о поштанским услугама са правним тековинама ЕУ. Што се тиче права на пословно настањивање, морају да се спроведу законодавне реформе. Снажни напори су и даље неопходни у погледу усклађивања законодавства са Директивом о услугама, о заједничком признавању професионалних квалификација и у погледу сарадње међу институцијама. Припреме у овој области су умерено унапредовале.

Мали напредак се може приметити у области слободног кретања капитала иако се припреме крећу у добром смеру. Потпуно усклађивање са правним тековинама ЕУ у погледу платних система и јачања административног капацитета, углавном у области борбе против прања новца, мора да сенастави. Што се тиче борбе против прања новца и финансирања тероризма, припреме су у релативно раној фази. Велики напори су неопходни да би се спровело законодавство, побољшала коорднација између агенција и установио систем за чување података о борби против прања новца и финансијског криминала. Уопштено, припреме у овој области иду у добром смеру.

Добар напредак је постигнут у области јавних набавки. Спровођење новог законодавства и даље представља разлог за забринутост. Законодавни оквир за концесије треба да се усклади са правним тековинама ЕУ. Улога, моћ и надлежности будућих служби за инспекцију мора да сепојасни и морају даим сеобезбеде адекватни људски ресурси. Није било много напретка у области права привредних друштава. Нове измене Закона о рачуноводству и ревизији, оснивање независног јавног надзорног органа за ревизоре и одговарајући систем контроле квалитета тек треба да буде усвојен. Може да се примети напредак у области интелектуалне својине. Потребни су додатни напори како би се ускладило са правним тековинама ЕУ у овој области и како би се оне ефикасно примениле. Уопштено, припреме у свакој од ових области су умерено унапредовале.

Остварен је напредак у области политике конкуренције. Неопходно је улагање додатних напора како би се законодавство Црне Горе ускладило са правним тековинама ЕУ и осигурао независан рад органа за заштиту конкуренције. Мора се обратити посебна пажња на примену правила у вези са државном помоћи, посебно у областима државне помоћи осетљивим секторима. Уопштено, припреме у области политике конкуренције су умерено унапредовале.

Остварен је напредак у области финансијских услуга. Остварен је напредак у области усвајања законодавства о јавном откривању информација и података од стране банака, о израчунавању великих излагања и о предузећима за колективно улагање у преносиве хартије од вредности (УЦИТС). Потребно је уложити велике напоре за усклађивање са

постојећим правним тековинама ЕУ и њихову примену у областима обухваћеним овим поглављем. Уопштено, ниво усклађености је и даље умерено напредан.

Остварен је напредак у области информационог друштва и медија. Ипак, независност регулаторних тела је подривена изменама законодавства. Уопштено говорећи, припреме су умерено напредовале.

Напредак је остварен у области пољопривреде и руралног развоја. Потребно је уложити напоре у развијање одговарајућег правног оквира како би се испунили циљеви националног акционог плана и добила акредитација за управљање фондовима за рурални развој. Остварен је ограничен напредак у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике. Потребно је уложити напоре на свим пољима, посебно у погледу даљег усклађивања са правним тековинама ЕУ, додатног јачања контролног капацитета у области ветерине, као и процене хигијенских стандарда у објектима који производе храну за људе и животиње. Постоји напредак у области рибарства. Потребно је уложити напоре

у погледу усклађивања законодавства о рибарству са правним тековинама ЕУ и примене стандарда ЕУ, посебно у областима управљања, инспекције и контроле ресурса као и у области тржишне политике, структурне политике и политике државне помоћи. Усклађеност са правним тековинама ЕУ у свакој од ових области је у раној фази.

Остварен је добар напредак у области транспорта, посебно у погледу друмског, железничког и поморског транспорта. Сектор железничког транспорта треба да се додатно развије у смислу интероперабилности, оснивајући тело за истрагу несрећних случајева, као и гарантовање независности регулатора железнице. Уопштено, припреме у овој области су на напредном нивоу. Може да се примети напредак у области енергетике. Додатни подзаконски акти о унутрашњем енергетском тржишту још нису усвојени. Црна Гора тек треба да усвоји неопходне законе о резервама залиха нафте, као и десетогодишње програме рада о развоју обновљивих извора енергије. Усклађивање са правним тековинама ЕУ у овој области је у раној фази.

Остварен је мали напредак у области опорезивања који се углавном огледа у оснивању нових одељења у пореској управи. Потребно је уложити додатне напоре у развијање опште пословне и информационе стратегије. Уопштено говорећи, усклађеност законодавства Црне Горе с правним тековинама ЕУ у области опорезивања је још у раној фази.

Остварен је одређени напредак у области економске и монетарне политике. Морају да се уложе велики напори како би се завршио процес усклађивања са правним тековинама ЕУ, посебно у погледу независности Централне банке, монетарног финансирања и повлашћеног приступа јавног сектора финансијским институцијама. Капацитет за формулисање и координацију економске политике мора се додатно ојачати. Тренутна одлука власти Црне Горе да користе евро, донета у ванредним околностима, је потпуно одвојена од чланства у еврозони. Уопштено говорећи, ниво усклађености у области економске и монетарне политике је у овој фази умерено напредан. Може да се примети одређени напредак у области статистике. Упркос томе, Црна Гора мора да улаже озбиљне и непрестане напоре да се усклади са правним тековинама ЕУ у погледу пољопривредне, пословне и макроекономске статистике. Припреме у овој области су умерено унапредовале.

Остварен је напредак у области социјалне политике и запошљавања. Потребно је уложити додатне напоре у области здравља и безбедности на раду. Капацитет јавног Завода за запошљавање мора да се ојача, заједно са активационим приступима како би се решио проблем ниске активности и стопе запошљавања као и неслагање између доступних вештина и вештина које се траже на тржишту. Мере и политика за смањење сиромаштва и инклузију Рома морају да се ојачају. Стање у јавном финансирању и даље

негативно утиче на реформе у социјалној области. Потребно је уложити додатне напоре како би се спровеле реформе планиране у области пензија. Уопштено, Црна Гора је почела да се бави приоритетним темама у овој области.

Није постигнут велики напредак у области политике предузетништва и индустријске политике. Постоје различите стратегије и институције. Потребно је уложити додатне напоре како би се осигурао даљи развој и спровођење ове политике.

Остварен је одређени напредак у области трансевропских мрежа. У погледу инфраструктуре транспортних мрежа, мора да се уложи велики рад на побољшању друмских и железничких веза. Морају да се развију гасне везе са суседним земљама и унапреди национални систем за пренос гаса. Уопштено, припреме у овој области су још у раној фази. Остварен је одређени напредак у области регионалне политике и координације структурних инструмената, посебно у погледу институционалног оквира и програмирања. Црна Гора треба да ојача административни капацитет у основаним ИПА структурама и да их адекватно припреми за будућност. Уопштено, припреме у овој области су отпочеле.

Црна Гора је остварила одређени напредак у области правосуђа и основних права. Примена недавно усвојених прописа је отпочела. Остварен је напредак у погледу објављивања судских одлука и решавању заосталих предмета. Уставна реформа која треба да ојача независност правосуђа још није завршена. Мора да се успостави један, национални систем запошљавања као и систем праћења трајања судских поступака. Неопходни су даљи напори како би се осигурала именовања и развој каријере заснован на заслугама, као и да би се ојачала одговорност и заштитио интегритет правосуђа. Црна Гора је ојачала свој правни оквир за борбу против корупције и унапредила систем чувања података о истрагама, кривичном гоњењу и осудама у предметима корупције, али су потребни још јачи напори у овом смислу. Корупција је и даље широко распрострањена и изазива озбиљну забринутост, дозвољавајући инфилтрацију група које се баве организованим криминалом у јавни у приватни сектор. Број коначних осуда је и даље низак и још нема предмета корупције у којима је наложено одузимање или конфискација имовине.

Постојећи институционално-правни оквир за заштиту основних права ја додатно ојачан. Декриминализација клевете је допринела побољшању медијског окружења у земљи. Процес одобравања правног статуса расељеним лицима је додатно унапређен. Социјална инклузија Рома, Ашкалија и Египћана мора да се настави, посебно применом релевантних докумената којима се дефинише политика у овој области. Постоје недостаци у заштити људских права од стране правосудних и полицијских органа. Напори да се спроведе истрага и процесуирају стари предмети насиља над новинарима морају да сепојачају. Биће неопходно уложити додатне одрживе напоре у циљу усклађивања са правним тековинама ЕУ и међународним стандардима у овој области. Уопштено, припреме у овој области су умерено напредне.

Црна Гора је остварила напредак у области правде, слободе и безбедности. Започео је процес усклађивања са правним тековинама ЕУ у области миграција, азила и виза. Изградња центра за странце као и центра за азиланте се приводи крају. Спровођење стратегије и акционог плана о интегрисаном управљању границама тече по плану. У области полицијске сарадње и борбе против организованог криминала, Црна Гора је наставила да шири своју регионалну и међународну мрежу и да ојачава свој правни оквир и административне капацитете. Заједничке истражне операције са другим земљама у региону, као и са земљама чланицама ЕУ, Интерполом и Европолом, су довеле до повећаног броја потерница, хапшења и осуда на пољу организованог криминала. Политика и правни оквир у овој области су се поправили. Додатни одрживи напори ће бити потребни и циљу усклађивања са правним тековинама ЕУ у овом поглављу, посебно

у области азила, виза, спољних граница и Шенгена, борбе против организованог криминала те како би се развио солидна пракса истраге, осуда и заплена дрога. Капацитет да се примени правни оквир у сарадњи правосудних органа на грађанским и кривичним питањима мора да буде додатно ојачан. Неопходни су појачани напори у борби против прања новца и трговине људима. Црна Гора је умерено напредна у овој области.

Остварен је значајан напредак у усклађивању са правним тековинама ЕУ у области науке и истраживања. Неопходно је уложити додатне напоре како би се ојачали капацитети за истраживање и иновативност на националном нивоу и спровела интеграција у Европски истраживачки простор (ЕРА). Ниво инвестирања у истраживање треба да буде још повишен посебно од стране приватног сектора као и стимулисањем јавних и приватних инвестиција у научно-истраживачке делатности. Уопштено, припреме у овој области иду у правом смеру. Остварен је напредак у области образовања и културе. Потребно је додатно се позабавити питањем реформе високог образовања и модернизације система стручног оспособљавања и усавршавања. Спровођење реформи у образовању и даље представља изазов. Уопштено, припреме у овој области су умерено напредне.

Црна Гора није остварила велики напредак у области животне средине и климатских промена. Постоје први знаци побољшања након доношења прописа о управљању отпадом, квалитету ваздуха и хемикалијама и узевши у обзир административни капацитет и напоре на усклађивању са правним тековинама ЕУ у области климатских промена. Додатна пажња је потребна у областима квалитета воде и управљања отпадом. Мора се осигурати делотворна примена правних тековина ЕУ у области процене утицаја на животну средину и стратешке процене животне средине. Потребно је уложити велике напоре у циљу усклађивања са правним тековинама ЕУ у области животне средине и климатских промена као и у циљу њихове примене, јачања административних капацитета и сарадње међу институцијама. Промене у животној средини и климатске промене се морају узети у обзир на систематичан начин у другим областима и планској документацији. Недостатак политичког приоритета и одговарајућег финансирања као и ограничена свест о захтевима животне средине и климатским променама ометају напредак на овом пољу. Припреме у овој области су још у раној фази.

Остварен је напредак у области заштите потрошача и здравствене заштите. Усклађивање законодавства у области заштите потрошача мора да се настави. Припреме у овој области иду у добром смеру. Постигнут је одређени напредак у царинским прописима. Нови закон о царинској тарифи додатно усаглашава национално законодавство са Заједничком царинском тарифом. У областима административног и оперативног капацитета, примена постојећих поступака и радних метода мора да се убрза. Припреме за могуће приступање Конвенцији о заједничком транзиту морају да сепојачају. Уопштено, припреме у области царинске уније су умерено напредне.

Остварен је напредак у области спољних односа. Црна Гора је постала чланица Светске трговинске организације. Такође је остварен одређени напредак на пољу спољне, безбедносне и одбрамбене политике. Црна Гора се ускладила са свим декларацијама ЕУ и одлукама Савета и наставила да активно доприноси регионалној стабилности. Припреме у овим областима су умерено напредне.

Црна Гора је остварила неједнак напредак у области финансијске контроле. Иако постоји правни оквир за јавну унутрашњу финансијску контролу (ЈУФК), практична примена заостаје, посебно на локалном нивоу. Црна Гора мора да ојача аранжмане о управљачкој одговорности у контексту реформе државне управе. Финансијска независност Државне ревизорске институције треба да буде загарантована у пракси. Припреме у области финансијске контроле су још у раној фази. Остварен је ограничен напредак у погледу финансијских и буџетских одредби. Треба што пре установити тело за координацију које ће управљати припремама у области сопствених средстава. Треба да се успостави

административни оквир за примену правила сопствених средстава. Уопштено, припреме у овој области су у раној фази.

Бивша Југословенска Република Македонија

Бивша Југословенска Република Македонија наставља у довољној мери да испуњава политичке критеријуме. Држава наставља да испуњава своје обавезе у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању. Влада је агенду о ЕУ поставила у центар својих активности. Дијалог о приступању на високом нивоу (HLAD) са Комисијом је послужио као катализатор за убрзање реформи и допринео је значајном напретку у великом броју кључних области. Влада је усвојила предлоге за унапређење правног оквира за изборе и, у области слободе изражавања, за декриминализацију клевете. Прва ревизија спровођења Охридског оквирног споразума обезбеђује инструмент за јачање дијалога између заједница. Замајац реформи треба да се одржи у свим областима политичких критеријума, а посебно да обезбеди имплементацију. Скупштина разматра сродно законодавство. Потребно је усмерити се на владавину права, када је реч о слободи изражавања и на међунационалне односе и помирење. Потребно је применити инклузиван приступ са цивилним друштвом.

Охридски оквирни споразум (ОФА) је и даље основни елемент за демократију и владавину права у држави. Влада је покренула ревизију спровођења ОФА од 2001. године с циљем да изгради консензус о постигнутим резултатима и предстојећим изазовима. Тензија међу општинама после насилних нередa у првој половини 2012. године је изазвала забринутост. Влада је на овај изазов одговорила зрело и потребно је да на овоме даље јача међунационалне односе и помирење, укључујући статус жртава из конфликта 2001. године. Било је још напретка у широј примени Закона о језицима.

Функционисање скупштине је унапређено и одржава се политички дијалог, посебно у вези са ЕУ интеграцијама. Спровођење Пословника о раду је унапређено, посебно у односу на кључне захтеве опозиције. Скупштина разматра предлоге владе који су повезани са унапређењем изборног оквира. Неопходни су текући напори да би се у потпуности спроводиле препоруке ОЕБС-ОДИХР.

Сарадња са коалиционом владом је настављена и била је успешна у постављању процеса приступања у жижу политичке агенде. Влада је ефикасно координирала спровођење HLAD-а на основу своје мапе пута. У области локалне власти, потребно је убрзати напредак у децентрализацији, посебно у односу на финансијски оквир.

Било је извесног напретка по питању државне управе. Побољшана је услуга грађанима и постепено се уводи е-влада. У току су консултације за значајне реформе за оквир управе. Потребни су додатни напори да би се гарантовала транспарентност, професионализам и независност државне управе. Посебно је потребно обезбедити поштовање начела за запошљавање и напредовање у каријери на бази заслуга.

Када је у питању правосуђе, постоје заштитни правни прописи и институције, али су потребни даљи напори да се у пракси гарантују независност и непристрасност. Учињен је напредак, најпре у смањењу броја заосталих предмета. Потребни су даљи напори да се створи јасна и транспарентна основа за одговарајуће поступке разрешења и да се значајно унапреди спровођење именована у правосуђу на бази вредновања резултата и развоја каријере. Академију за судије и тужиоце би требало и даље подржавати у њеној кључној улози у развоју професионалног и високо квалификованог правосуђа и тужилаштва.

У области политике борбе против корупције, постоји правни оквир, а капацитет је незнатно ојачан, али су потребни већи напори у погледу спровођења постојећих закона. Предузети су кораци да се унапреде верификациони капацитети и извршна овлашћења надлежних органа. Међутим, мало је видљивог напретка било у смислу крајњих резултата.

Joш није установљена евиденција случајева корупције на високом нивоу. Потребан је проактиван и координирани приступ надзорних органа и служби за спровођење закона. Треба побољшати прикупљање и анализу статистичких података да би се напори усмерили тамо где су најпотребнији. Корупција је и даље распрострањена у многим областима и још увек представља велики проблем.

Када је реч о борби против организованог криминала, било је извесног напретка посебно кроз издавање преко 100 међународних налога за хапшење и путем добре сарадње преко Интерпола и са Европолом. Закон о пресретању комуникација је измењен и допуњен и тиме се повећава делотворност и транспарентност ове посебне истражне мере. Потребни су даљи напори за јачање капацитета служби за спровођење закона и за ојачавање сарадње између агенција и размене информација. Држава је напредовала у области полицијске сарадње и борбе против организованог криминала.

Правни и институционални оквир за људска права и заштиту мањина углавном постоји. Грађанска и политичка права се углавном поштују и начињен је даљи напредак. Дијалог за округлим столом са новинарима се показао важним форумом за разматрање кључних изазова у области медија. Влада је усвојила предлоге да декриминализује клевету усвајањем Закона о одговорности за увреду и клевету. У складу са овим приступом је потребна и ревизија кривичног законика. Савет за радиодифузију је почео да спроводи законске одредбе против концентрације власништва и сукоба интереса са политичком сфером. Савет за радиодифузију треба да покаже да се придржава недискриминаторног и транспарентног приступа. Широка забринутост постоји због недостатка плурализма и самоцензуре. Потребни су трајни напори за решавање пратећих изазова попут транспарентности оглашавања владе и радних права новинара.

Може се забележити извешан напредак у јачању социјалних и економских права. Економски и социјални савет се редовно састајао. Комисија за заштиту од дискриминације се бави процесуирањем жалби иако су њена средства ограничена. Закон о спречавању дискриминације треба потпуно ускладити са тековинама, најпре када је реч о дискриминацији по основу сексуалне оријентације. Постоји потреба за бољом заштитом права жена, укључујући и осетљиве групе, као и за даљим напорима да се повећа њихово учешће на тржишту рада и у политичком животу. Социјална интеграција особа са инвалидитетом је још увек слаба.

Уопштено говорећи, постигнут је извешан напредак у правима у области културе и правима мањина. Покренута је ревизија Охридског оквирног споразума која обухвата препоруке за решавање текућих проблема. Потребно је поштовати ревизију и конкретну националну сарадњу. Унапређење поверења међу националним заједницама је од кључног значаја. Што се тиче Рома, предузете су неколике активности, углавном за решавање питања особа без докумената и за интегрисање ромских избеглица. Потребно је знатно унапредити примену постојећих стратегија и сарадњу међу институцијама.

Што се тиче регионалних питања и међународних обавеза, држава је наставила пуну сарадњу са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (МКТЈ) Нема заосталих случајева или жалби које су у току у Хагу. Од четири случаја које је МКТЈ вратио националним властима 2008. године, један је систем домаћег суда одбацио 2011. године а три су одбачена 2012. године према захтеву јавног тужилаштва а на основу Закона о амнестији.

Што се тиче Међународног кривичног суда, билатерални споразум о имунитету са Сједињеним Државама није у складу са заједничким ставовима ЕУ и водећим принципима. Потребно је да се држава усагласи са ставом ЕУ.

Држава је наставила да учествује активно у иницијативама за регионалну сарадњу, укључујући Процес сарадње у Југоисточној Европи (ПЦЈЕ), Савет за регионалну сарадњу (RCC) и Споразум о слободној трговини у централној Европи (ЦЕФТА).

Преузела је и тренутно председавање ПСЈиЕ у јуну 2012. године. Седиште Секретаријата Здравствене мреже југоисточне Европе (SEEHN) је основано у Скопљу. Држава је наставила да доприноси мисији EU ALTHEA у Босни и Херцеговини.

Бивша Југословенска Република Македонија је одржала свеукупну конструктивну улогу када је реч о билатералним односима са суседним државама чланицама и другим државама у процесу проширења. Односи са партнерима на Западном Балкану су и даље развијани. Односи са Грчком су остали под утицајем проблема са именом. Међународни суд правде је усвојио пресуду у вези са Прелазним споразумом са Грчком. Држава је и даље ангажована у разговорима под покровитељством УН као и у директним контактима с Грчком. Разговори под покровитељством УН за споразумно и обострано прихватљиво решење треба интензивније тражити, а тако би требало усмерити и билатералне састанке и контакте. Треба избегавати дела и изјаве које би могле негативно да утичу на добросуседске односе.

Привреда државе је наставила полако да расте током 2011. године, али је у првој половини 2012. године успорена. Раст се базирао на еластичној домаћој потражњи, док је спољна потражња била у паду. Настављене су структуралне реформе, али генерално у спором и постепеном темпу. Било је извесног напретка у поједностављивању регистрације пословања, убрзавању поступака пред правосудним телима и продубљивању финансијског посредовања. Међутим, мало је постигнуто у решавању високе незапослености, која је углавном структурална и највећим делом погађа младе и слабо образоване.

По питању економских критеријума, Бивша Југословенска Република Македонија наставља да добро напредује. У неким областима, она је остварила даљи напредак ка функционалној тржишној економији. Држава би требало да буде у могућности да се носи са притисцима конкуренције и законима тржишта унутар Уније у средњем року, под условом да енергично спроведе свој програм реформе да би смањила значајне структуралне слабости.

Држава је одржала општу сагласност о основама економске политике. Макроекономској стабилности је допринела монетарна политика, која се *de facto* ослања на евро. Фискална политика је наставила с потрошњом углавном у складу са растом прихода. Приватизација је углавном завршена. Либерализација цена и трговине је највећим делом остварена. Известан даљи напредак је постигнут у олакшицама за улазак на тржиште и у поједностављивању правног оквира. Судски поступци су убрзани, а просечно трајање стечајних поступака се и даље смањује. Регистрација својине је практично остварена. Финансијски сектор је до сада успевао да преброди турбуленције финансијског тржишта прилично добро и одржао је тренд повећања посредовања и продубљивања тржишта. Наставио се постепени напредак у сектору образовања. Повећане директне стране инвестиције су помогле увођењу разноликости у извозну структуру земље.

Међутим, квалитет фискалне управе и даље опада; средњорочно планирање и управљање јавном потрошњом су се погоршали, а транспарентност и поузданост рачуна јавног сектора су опали. Штавише, настављена је краткорочна оријентација на потрошњу са малим ефектима повећања раста. Значајно се увећао дуг јавног сектора. Незапосленост је и даље веома висока. Функционисање тржишта рада је отежано структуралним слабостима. Ниво образовања и квалификације људског капитала је низак. Такође су потребне модернизација и продубљивање физичког капитала. Упркос постепеним побољшањима, функционисање тржишне економије и даље отежавају институционалне и слабости правосуђа. Поједине регулаторне и надзорне агенције још увек немају неопходне ресурсе и ауторитет да ефикасно испуњавају своје функције. Потребно је унапређење капацитета и делотворности јавне управе у пружању услуга предузећима. Неформални сектор је и даље велики изазов.

Бивша Југословенска Република Македонија је направила даљи помак у унапређењу своје способности да преузме обавезе чланства, посебно у областима слободног кретања робе, конкуренције, безбедности хране и политике у области ветерине и трансевропских мрежа. И даље су потребни напори у другим областима као што су животна средина, социјална политика и запошљавање и регионална политика и координација структурних инструмената. Уопштено говорећи, држава је постигла добар ниво усаглашености са правним тековинама ЕУ у овој фази процеса приступања. Наставила је да неометано спроводи своје обавезе према Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) и Комисија је предложила прелазак у другу фазу придруживања.

Добар напредак је остварен у области слободног кретања робе, посебно у области стандардизације и метрологије. Напредовале су припреме у области слободног кретања робе. Известан напредак је постигнут у области слободе кретања радника. Може се забележити известан напредак у области права пословног настањивања и слободе пружања услуга, посебно у погледу поштанских услуга. Међутим, и даље су неопходни напори по питању спровођења директиве о услугама и узајамног признавања професионалних квалификација. Уопштено говорећи, у овој области је држава умерено напредовала. Било је извесног напретка у области слободног кретања капитала. Даља либерализација кретања капитала и плаћања зависи од преласка у другу фазу SSP, о чему разматра Савет. Припреме у овој области су на правом путу.

Известан напредак је постигнут у области јавних набавки, где је ниво усаглашености напредан са изузетком лекова и набавкама за одбрану. Административна способност у области правних лекова и концесија је и даље слаба. Добар напредак је направљен у области компанијског права, посебно у области ревизије. Квалификације овлашћених ревизора које су стечене у иностранству још нису признате. Уопштено говорећи, припреме у овој области су умерено напредовале. Известан напредак је постигнут у области интелектуалне својине, где су правни оквир и административни капацитет још унапређени. Међутим, потребно је више напора у области спровођења и примене. Уопштено говорећи, усклађивање у овој области је умерено напредовало.

Добар напредак је остварен у области политике конкуренције са унапређивањем праксе примене. Припреме у овој области су напредовале. И даље треба јачати ресурсе органа за заштиту конкуренције. У погледу финансијских услуга, начињен је напредак у областима банкарства, осигурања и тржиштима хартијама од вредности и инвестиционим услугама. Усклађивање са кључним тековинама у области инфраструктуре финансијског тржишта и даље треба достићи. Уопштено говорећи, усклађивање са тековинама у овој области је умерено напредовало.

Може се забележити напредак у области информационог друштва и медија. Наставља се усклађивање са тековинама и почеле су да се спровode кључне заштитне мера за обезбеђивање конкуренције. У области аудиовизуелне политике су се појачале активности Савета за радиодифузију, али треба обезбедити недискриминациони приступ. Припреме у овој области су умерено напредовале.

Постигнут је известан напредак у области пољопривреде и руралног развоја где су припреме и даље умерено напредовале. Било је даљих помака у оснивању Интегрисаног система администрације и контроле. Усаглашавање са тековинама захтева непрекидне напоре. У целом сектору административни капацитет и даље представља бригу.

Добар напредак је остварен у области безбедности хране и политике у области ветерине а посебно по питању јачања институција и спровођења програма искорењивање заразних болести животиња. Мали напредак је уочен у фитосанитарној области где се нису унапредили административни капацитет и координација надлежних власти. Уопштено говорећи, у области безбедности хране, политике у области ветерине и фитосанитарној политици припреме су и даље умерено напредовале.

У области транспортне политике се може забележити мали напредак. Известан напредак у усаглашавању са тековинама из области друмског саобраћаја може да се забележи, али не и у безбедности у саобраћају што је и даље нерешено. Потребно је даље усаглашавање са тековинама за законодавство за железницу. Правне измене и допуне за затварање тржишта железнице за конкуренцију до приступања ЕУ су уназадиле већ постигнут усаглашеност са тековинама. Одбор за истрагу после несреће на железници треба да постане оперативан да би деловао као независан орган. У сектору енергетике је остварен извесан напредак, посебно у ступању на снагу спровођења законодавства које проистиче из Закона о енергетици из 2011. године.

Остварен је и извесан напредак у области обновљиве енергије. Тек треба постићи потпуну либерализацију тржишта за електричну енергију и природни гас. Припреме у овим областима су умерено напредовале.

Напредак је ограничен у области опорезивања. Још су потребни напори да се усклади национално законодавство са тековинама, да се појача борба против пореских превара и утаја пореза и да се бави ИТ капацитетом и кадровима. Уопштено говорећи, припреме у области опорезивања су умерено напредовале.

Узнапредовале су припреме у области економске и монетарне политике и остварен је даљи напредак. Припреме у овој области су напредовале. У области статистике је постигнут напредак по питању усклађивања секторске статистике и преноса података. Уопштено говорећи, припреме у области статистике су умерено напредовале.

У области социјалне политике и запошљавања је постигнут незнатан напредак. Стопа незапослености и сиромаштва је висока, а учешће жена на тржишту рада је и даље мало. Остварен је извесан напредак у области социјалног дијалога, али треба и даље јачати улогу социјалних партнера. Конвенција УН о правима лица са инвалидитетом и Опциони протокол уз Конвенцију су ратификовани. Мали је напредак у инклузији Рома, људи са инвалидитетом и других социјално искључених особа. Постоји механизам за превенцију и заштиту од дискриминације али није потпуно оперативан. Укупан административни капацитет треба значајно ојачати. Уопштено говорећи, припреме у овој области нису много напредовале.

Може се забележити извесан напредак у области политике предузетништва и индустријске политике. Усвојене су разне стратегије и мере показујући снажно опредељење да се побољша пословни амбијент. Међутим, примена је и даље разбацана на један број некородинисаних и слабо финансираних органа. Мере тек треба потпуно спровести.

У области трансевропских мрежа је начињен напредак. Развој транспортних, енергетских и телекомуникационих мрежа се наставља а држава активно учествује у раду Транспортне опсерваторије за Југоисточну Европу и Енергетске заједнице. Закључен је уговор и започели су радови на Коридору 10 који се делимично финансира из ИПА компоненте III. Припреме у овој области су умерено напредовале.

Ограничени напредак се може забележити у области регионалне политике и координације структурних инструмената. Треба унапредити управљање ИПА програмима да би се обезбедила потпуна и благовремена апсорпција ЕУ средстава. Потребни су додатни напори да се отклоне недостаци у системима управљања и контроле. Посебно је потребно значајно јачање кадрова и квалификација унутар оперативних структура као и у Сектору централног финансирања и закључивања уговора Министарства финансија. Припреме у овој области су умерено напредовале.

Остварен је и извесан напредак у области правосуђа и основних права, углавном у смањењу заостатка у решавању предмета. И даље је потребно унапређивање у погледу именована у правосуђу на бази вредновања резултата, прецизних и предвидивих

образложења за опозив и правилне употребе статистичких алата. У области политике борбе против корупције, постоји правни оквир а капацитет је благо ојачан али су потребни већи напори за развој праћења истрага, кривичних гоњења и коначних пресуда. По питању основних права, учињен је извесан напредак у области слободе изражавања, углавном за декриминализацију клетве. Релевантне институције треба да буду ефикасније у промовисању и заштити основних права у пракси. Охридски оквирни споразум је и даље основни елемент за демократију и владавину права у држави. Припреме у области правосуђа и основних права су умерено напредовале.

Начињен је напредак у области правда, слобода и безбедност, углавном на спољним границама и у царинској сарадњи, као и у пресретању комуникација. Потребни су и даљи напори да се унапреди ефикасност у поступку азила, да се обезбеди запошљавање у полицији строго на основу заслуга, да се унапреди борба против организованог криминала и побољша заплена дроге. Уопштено говорећи, припреме у овој области су напредовале.

У области науке и истраживања се може пријавити мали напредак. Општа стопа учешћа у ЕУ оквирним програмима је и даље добра. Припреме за национални програм науке, истраживања и активности развоја као и за стратегију иновација су унапређене, али документа још нису усвојена. У овој области, држава делимично испуњава циљеве.

Било је извесног напретка у областима образовања, обуке, младих и културе. Држава је наставила да унапређује свој рад у вези са заједничким мерилима за образовање и обуку 2020. Поново су покренуте припремне мере за Програм за целоживотно учење и Млади у акцији. Још увек треба правично распоредити инвестиције у свим деловима државе и мултикултурног друштва. Држава је умерено напредовала у области образовања и културе.

Ограничен је напредак у области животне средине и климатских промена. Треба учинити даљи напредак у преношењу тековина у национално право, посебно у области управљања отпадом, квалитета ваздуха и хемијском сектору. Потребни су значајни напори за спровођење националних прописа, посебно у области управљања водама, контроли индустријског загађења, заштити природе и климатским променама. Уопштено говорећи, припреме у области животне средине су напредовале док су у области климатских промена и даље у раној фази.

Било је извесног напретка у области заштите здравља и потрошача, посебно по питању правног и институционалног оквира. Даљи напредак и даље ометају ограничена финансијска средства и слаба оперативна структура, посебно у области заштите потрошача. Уопштено говорећи, припреме у овој области су умерено напредовале.

Било је напретка у области царинске уније, посебно у административном и оперативном капацитету. Сарадња међу агенцијама, борба против корупције у царинској управи, и капацитет да се бори са прекограничним криминалом се и даље унапређују. Припреме у области царинске уније су у току.

Известан напредак је учињен у области спољних односа, углавном о питању заједничке трговинске политике. Ипак, институционалан капацитет државе још увек није довољан да потпуно учествује у ЕУ трговинским, развојним и хуманитарним политикама. Припреме у области спољних односа су умерено напредовале.

Континуалан напредак је остварен у области спољне, безбедносне и одбрамбене политике. Држава је одржала високи ниво усаглашености са декларацијама ЕУ и одлукама Савета и наставила је да учествује у операцијама за грађанско и војно управљања кризама. Припреме у области спољне, безбедносне и одбрамбене политике су добро напредовале.

Што се тиче финансијске контроле, било је извесног напретка, посебно по питању спољне ревизије и заштите евра од фалсификата. Међутим, држава је и даље у раној фази практичне примене јавне интерне финансијске контроле. Уопштено говорећи, припреме у

овом делу су у раној фази. Није било нарочитог напретка у области финансијских и буџетских одредби. Треба ојачати институције које постоје да испуне административни оквир за правилно израчунавање, прогнозу, плаћање, контролу и извештавање о сопственим средствима. Припреме у овој области су у раној фази.

Србија

Србија је на добром путу да у довољној мери испуњава политичке критеријуме и услове Процеса стабилизације и придруживања. Стабилност и функционисање институција је обезбеђено до избора као и непосредно после избора који су одржани на председничком, парламентарном и општинском нивоу, и у Војводини. Упркос успоравању законодавних активности у контексту избора, уочен је изванредан напредак у спровођењу реформи у већини области. Србија је одржавала пуну сарадњу са Међународним кривичним судом за бившу Југославију (Хашки трибунал). Постигнути су резултати у дијалогу са Приштином, али је спровођење споразума било неуједначено. Српско тумачење споразума о регионалној сарадњи и представљању Косова је коначно појашњено и, у складу са даљим спровођењем, више не омета свеобухватну регионалну сарадњу. Нови српски лидери су истакли своју опредељеност за спровођење свих већ постигнутих споразума у дијалогу са Приштином, као и за почетак решавања ширих политичких проблема. Остварење овог опредељења је кључ за прелазак у следећу фазу интеграције Србије у ЕУ.

Демократија и владавина права су додатно консолидовани. Међународни посматрачи су дефинисали изборе као 'конкурентне, спроведене у адекватној атмосфери и професионално организоване'. Изборне активности на Косову за парламентарне и председничке изборе је помагао ОЕБС и одвијале су се на миран начин. У складу са УНСЦР 1244/99, локални избори се нису одржали, упркос пракси из прошлости. Спроведени су прописи о скупштинским мандатима и финансирању странака из 2011. године. Уочени су неки недостаци у транспарентности у раду Државне изборне комисије и у управљању новим јединственим бирачким списком. Влада треба да следи препоруке изборне посматрачке мисије ОЕБС-ОДИХР.

Законодавна активност скупштине је смањена због изборног циклуса, али су се остале скупштинске активности нормално наставиле. Додатне реформе су још увек потребне како би се обезбедило да уставне одредбе, посебно у правосуђу, буду потпуно у складу са европским стандардима. Влада је сачувала стабилност и испунила свој пуни мандат. Нова коалициона влада је формирана у јулу 2012. године. Нова влада је одржала снажну стратешку оријентацију државе ка ЕУ интеграцијама. И нови председник и нова влада су чврсто обећали да ће убрзати ЕУ агенду реформи и да ће блиско сарађивати ради постизања одговарајућег напретка. Влада треба да унапреди консултације са заинтересованим странама у дефинисању политике и да развије надзор над спровођењем нових прописа.

Реформа државне управе споро напредује и отежана је због недовољне политичке посвећености. Потребно је заокружити правни оквир и потпуно га ускладити са међународним стандардима. Потребно је унапредити спровођење постојећих закона и стратегије за реформу државне управе. Треба развијати и примењивати системе запошљавања и напредовања у каријери на бази заслуга. Потребно је интензивирати препоруке независних регулаторних тела.

Напредак у области цивилне контроле снага безбедности је незнатан. Успостављен је посебан скупштински одбор, али је скупштински надзор генерално остао ограничен. Након одлуке Уставног суда, потребно је појаснити правни оквир за праћење комуникације безбедносних и обавештајних служби.

У погледу правосуђа, начињен је мали напредак, углавном у јачању новог законодавства које има за циљ унапређење ефикасности у правосуђу. Ревизија реизбор судија и тужилаца није исправила постојеће недостатке и Уставни суд је оповргао наложивши поновно постављање свих судија и тужилаца који су се жалили на одлуку којом нису поново изабрани. Случајеве које је вратио Уставни суд треба марљиво обрадити у складу са одлукама Уставног суда. Остаје да се успостави систем професионалне евалуације, делотворних дисциплинских правила и јаче заштите интегритета. Да би се повратило поверење грађана, надлежни органи ће морати да размотре додатне мере за јачање независности, непристрасности, способности, одговорности и ефикасности правосуђа, посебно: транспарентне критеријуме за избор судија и тужилаца; почетне обуке и обуке за запослене уз одговорност Правосудне академије, заједно са процењивањем активних судија и тужилаца, укључујући и новоизабране у 2009. години; заштите интегритета; рационализације суда. У циљу решавања ових проблема, потребна је нова стратегија за реформу правосуђа, заједно са акционим планом за спровођење стратегије који се ослања на функционалну ревизију правосуђа.

Спровођење правног оквира борбе против корупције се наставља. Активности Агенције за борбу против корупције су се интензивирале, углавном у вези са финансирањем политичких странака. Ипак, корупција је и даље распрострањена у многим областима и даље представља велики проблем. Још увек се очекују нова Стратегија за борбу против корупције и Акциони план. Значајно треба унапредити спровођење правног оквира и ефикасности институција за борбу против корупције. Потребни су додатни напори за усвајање проактивнијег приступа истрази и кривичном гоњењу корупције, а правосуђе би требало да постепено успоставља евиденцију о коначним пресудама, укључујући и предмете високог нивоа, посебно у случајевима злоупотребе државних средстава. Јаче политичко усмерење и ефикаснија међуагенцијска сарадња су потребни како би се значајно побољшала борба против корупције.

У борби против организованог криминала, законски оквир је у великој мери адекватан и наставља да се спроводи. Побољшана координација између агенција и регионална и међународна сарадња су довеле до конкретних резултата против организованих криминалних група. Организовани криминал остаје озбиљна брига Србије, посебно у вези са прањем новца и шверцом дроге. Потребно је даље градити евиденцију истрага и пресуда.

Људска права се и даље генерално поштују и постигнут је даљи напредак у области људска права и заштита мањина. Постоји законски и институционални оквир за поштовање људских права. Потребни су даљи напори за спровођење међународних инструмената.

Било је извесног напретка у грађанским и политичким правима. Слобода окупљања и удруживања је гарантована Уставом и углавном се поштује, али је Парада поноса поново забрањена у октобру 2012. године. Владина Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом је била веома активна. Правни оквир за слободу изражавања постоји, али су претње и насиље над новинарима и даље забрињавајући. Треба убрзати спровођење медијске стратегије. Слобода мисли, савести и вероисповести се углавном поштује али поступак регистрације за верске заједнице и даље нема транспарентност и доследност. Национални механизам за превенцију тортуре је започео рад али га је потребно даље јачати. Иако је отворена нова установа, пренасељеност у затворском систему је и даље озбиљна брига. За приступ правди још треба развијати ефикасан систем бесплатне правне помоћи.

Законодавни оквир за заштиту социјалних и економских права постоји. Потребне су даље мере за борбу против свих облика дискриминације као и делотворни механизми за унапређење заштите жена и деце од било ког облика насиља. Највише су дискриминисани

Роми, лица са инвалидитетом и сексуалне мањине. Потребан је проактивни приступ бољој инклузији ЛГБТ популације и бољем разумевању у друштву. Потребно је унапредити социјални дијалог и донети решење за проблем критеријума репрезентативности социјалних партнера. На плану права својине, почела је примена закона о реституцији из 2011. године.

Правни оквир који предвиђа заштиту мањина постоји и углавном се поштује. Предузети су неки позитивни кораци за унапређење положаја мањина, укључујући Роме. Уведени су редовни финансијски извештаји савета националних мањина. Потребни су додатни напори да се обезбеди ефикасно спровођење правних прописа који се односе на мањине широм Србије и да би се исправили уочени пропусти. Србија треба да уради више да подржи друштвено-економски развој у областима Санџак и Прешево, Бујановац и Медвеђа. Роми, као и избеглице и интерно расељена лица се и даље суочавају са тешком ситуацијом.

Што се тиче регионалних питања и међународних обавеза, Србија је наставила пуну сарадњу са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (МКТЈ). Србија је наставила да обезбеђује неометан и брз приступ архивама и сведоцима у оквиру подршке текућим или планираним суђењима у МКТЈ. Настављено је домаће процесуирање ратних злочина а регионална сарадња и размена информација су интензивирани. Међутим, Србија и даље треба да интензивира своје истраге у мрежама помагача бившим бегунцима МКТЈ да би се постигли видљиви резултати.

Политика Србије у односу на Међународни кривични суд се наставља у складу са смерницама ЕУ и Заједничким ставовима ЕУ о интегритету Римског статута. Србија нема ниједан билатералан споразум о имунитету.

Остварен је значајан напредак у вези са процесом Сарајевске декларације. Босна и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора и Србија су наставиле сарадњу на тражењу одрживих решења за избеглице које су биле расељене због оружаних сукоба деведесетих година прошлог века. Четири државе су потписале министарску декларацију и договориле су Регионални програм становања помажући 27,000 домаћинстава или 74,000 појединаца. На међународној донаторској конференцији одржаној у Сарајеву априла 2012. године, око 265 милиона евра је заложено као подршка за овај програм. Са добром сарадњом треба наставити по свим отвореним питањима у овом процесу.

Србија тек треба да оствари даљи напредак ка видљивом и одрживом унапређењу односа са Косовом, а кључни приоритет је утврђен у Мишљењу Комисије о захтеву Србије за чланство. У дијалогу са Приштином су постигнути нови резултати уз договор о регионалној сарадњи и представљању Косова и о заједничком управљању административном линијом. Српско тумачење споразума о регионалној сарадњи и представљању Косова је коначно појашњено одмах по формирању нове владе и, у складу са даљим спровођењем, више не омета свеобухватну регионалну сарадњу. Србија је коначно потписала и технички протокол о ИБМ у септембру 2012. године који тек треба да се спроведе. Са спровођењем осталих споразума који су постигнути у областима слободе кретања, катастра, матичних књига, царинских печата и узајамног признавања диплома у целини се кренуло. Након избора и након што је ново руководство у Србији преузело дужност, Србија треба да настави са конструктивним ангажовањем у наредној фази дијалога да би остварила даљи напредак ка видљивом и одрживом унапређењу односа са Косовом.

Србија је одржала добар ниво односа са својим суседима и активно учешће у регионалној сарадњи, посебно захваљујући свом председавању Процесом сарадње у Југоисточној Европи (ПСЈиЕ), Регионалном иницијативом за миграције, азил и избеглице (MARRI), Јадранско-јонском иницијативом (ЈИ) и Црноморском економском сарадњом (BSEC).

Наставља да игра активну улогу и у Савету за регионалну сарадњу (RCC) и у Споразуму о слободној трговини у централној Европи (ЦЕФТА).

Привреда Србије је наставила са растом током 2011. године за 1,6% али је опоравак значајно ослабио у другој половини године пре него што је кренула са падом у првој половини 2012. године. Стопа незапослености се вртоглаво подигла на 25%. Буџетски дефицит је достигао 5% у 2011. години а био је чак и виши у првом семестру 2012. године. Србија је ушла у предострожни стенд-бај аранжман са Међународним монетарним фондом у септембру 2011. године али је прва ревизија одложена зато што је буџет одступио од договореног фискалног програма. Економске реформе су већином биле заустављене у предизборном периоду. Независност централне банке је озбиљно угрожена усвајањем измена и допуна Закона о Народној банци Србије у августу. ММФ је спровео мисију утврђивања чињеничног стања у септембру 2012. године али разговори о стенд-бај аранжману још нису обновљени.

По питању економских критеријума, у периоду извештавања није било даљег напретка ка утврђивању функционалне тржишне економије. Србија треба да начини значајне напоре у реструктурирању своје приреде да би се носила у средњем року са конкурентним притисцима и тржишним законима унутар Уније.

Консензус о основама тржишне економије је у великој мери очуван али треба да буде оснажен. Краткорочни спољни финансијски ризици су пригушени још увек довољним девизним резервама и повољном структуром спољног дуга, где углавном преовлађује дугорочни дуг. Трговинска интеграција са ЕУ је остала на високом нивоу. Банкарски сектор је добро капитализован и ликвидан. Централна банка је интензивирала надзор над банкарским сектором. Предузети су неки кораци да се убрза и олакша улазак на тржиште. Предузети су и неки ограничени кораци да се знатно побољша пословни амбијент у областима закона о привредним друштвима и политици малих и средњих предузећа.

Међутим, висок буџетски дефицит је ограничио ефикасност комбинованих макроекономских политика и главни терет прилагођавања је пао на монетарну политику коју и даље ограничава висок степен евроизације економије. Услови на тржишту рада су се нагло погоршали с порастом незапослености. Велики изазов представља стварање одрживог запошљавања. Лабава фискална политика и растући јавни дуг брзо ограничавају фискални простор који би ублажио даље ударе. Да би се повратила одрживост јавних финансија, постоји потреба за хитним и одлучним мерама консолидације, подржаних системским реформама јавног сектора. Одлагања у структуралним реформама такође ограничавају реакције политике повећаног раста. Потребна је посебна пажња за даље побољшавање пословне средине. Развој динамичног приватног сектора није напредовао и мешање државе у привреду је и даље веома велико. Приватизација и реструктурирање друштвених компанија су напредовале врло споро и, у неким случајевима, раније приватизације су поништене. Правна сигурност остаје слаба а нејасна својинска права и даље успоравају економске активности. Неформални сектор је и даље велики изазов.

У вези са способношћу Србије да преузме обавезу чланства, Србија је наставила са усклађивањем својих прописа са захтевима законодавства ЕУ, мада споријим темпом јер су активности и владе и скупштине биле смањене током изборне године. Забележен је добар напредак у компанијском праву, правима интелектуалне својине, статистици и царинској унији. Потребни су даљи напори посебно у областима правосуђа и основних права, правде, слободе и безбедности, пољопривредног и руралног развоја, животне средине и климатских промена као и у финансијској контроли. Прелазни споразум (ПС) и Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) се и даље неометано спроводе без нерешених питања. Србија наставља да бележи позитивна достигнућа у вези са обавезама по ССП/ПС.

Начињен је изванредан напредак у области слободног кретања робе, где се са припремама умерено напредовало. Наставља се са спровођењем стандарда ЕУ а Акредитационо тело Србије је постало пуноправни члан Европске сарадње у области акредитације.

Тржишни надзор остаје веома фрагментиран а инспекцијске контроле настављају да намећу непотребно велико оптерећење администрације на пословање.

Треба појачати спровођење прописа, капацитет управе и координацију између институција. Постигнут је изванредан напредак у области слободе кретања радника где су припреме напредовале умерено. Потребно је унапредити координацију система социјалног осигурања и убрзати припреме за учешће у мрежи Европске службе за запошљавање.

Напредак је био мали у области права оснивања и слободи пружања услуга, док је било напретка у области слободног кретања капитала, укључујући и борбу против прања новца. Потребни су даљи напори да се са тековинама ускладе прописи који се односе на краткорочне капиталне послове, некретнине и системе плаћања, и да се убрза борба против прања новца. Уопштено говорећи, усклађивање у овим областима је умерено напредовало.

У области јавних набавки, постигнут је изванредан напредак и то у области јавно-приватних партнерстава. Србија треба и даље да улаже постојане напоре да спроведе законски оквир за јавне набавке, и посебно да избегава неправилности у примени непосредна нагодба. Треба обезбедити ефикасну координацију међу главним заинтересованим странама, укључујући ревизорске и правосудне институције. Значајно треба ојачати евиденцију примене и административне капацитете Буџетске инспекције Министарства финансија која је задужена за надзор јавних набавки. Усклађивање у овој области је умерено напредовало.

Напредак је постигнут у области компанијског права где је усклађивање напредовало добро, док је у фебруару 2012. године на снагу ступио нови закон и усвојено је неколико измена и допуна овог закона. Треба убрзати напоре за корпоративно рачуноводство и ревизију јер се тичу независног јавног надзора, осигурања квалитета и испитивања. Србија је постигла добар напредак у усклађивању са тековинама ЕУ у области права на интелектуалну својину и у спровођењу стратегије за Права интелектуалне својине (IPR) 2011-2015. Тек треба успоставити формалну координацију и механизам сарадње између институција које су задужене за заштиту IPR. Усклађивање у овој области је напредовало.

Изванредан напредак је учињен у области политике конкуренције, где је усклађивање умерено напредовало. Орган за заштиту конкуренције је ојачао свој капацитет и органи за државну помоћ су успоставили праксу извршења, али треба унапредити ex-ante обавештење о мерама државне помоћи. И у борби против монопола и концентрације као и у области државне помоћи, потребне су додатне мере заштите. Србија је начинила неки напредак у области финансијских услуга где су предузети кораци за примену стандарда Базел II. Српско законодавство се мора и даље усклађивати са тековинама и ефикасно примењивати на средњерочном плану. Усклађивање у овој области је умерено напредовало.

Постигнут је незнатан напредак у области информационог друштва и медија, где је усклађивање напредовало умерено. Општи режим дозвола за телекомуникацијске оператере је у потпуности ступио на снагу и уведене су неке кључне заштитне мере за обезбеђивање конкуренције. Започео је прелазак са аналогног на дигитално емитовање. Финансијска независност регулатора телекомуникација тек треба да се унапреди а законски оквир Србије тек треба усагласити са тековинама.

Напредак је постигнут у области пољопривреде и руралног развоја укључујући пољопривредне статистике. Структуре и средства за имплементацију руралног развоја

сходно IPARD су добро напредовали, али је додатно грађење капацитета још увек од кључног значаја. Уопштено говорећи, у овој области усклађивање остаје у раној фази. Постигнут је изванредан напредак у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике, где су припреме умерено напредовале. Неопходно је даље јачање административног капацитета институција које су укључене у контролу безбедности ланца исхране, посебно ветеринарске, фитосанитарне и националне референтне лабораторије. Потребни су напори за надоградњу објеката за храну и храну за животиње, управљање животињским нуспроизводима и генетски модификованим организмима. Забележен је изванредан напредак у области рибарства. Прикупљање тржишних података треба унапредити а потребно је и утврдити сертификациону шему за извоз и увоз производа рибарства. Припреме у овој области умерено се напредовале.

Забележен је изванредан напредак у области политике транспорта, посебно друмског, речног и ваздушног транспорта. Потребно је усвојити законе о железници и безбедности у железничком саобраћају као и интероперабилности. Потребно је посветити пажњу фер приступу тржишту, као и учинити даљи напор да се раздвоје функције руководиоца инфраструктуре и железничког оператера, као и да се на одговарајући начин дефинише регулатор. Потребно је даље јачање капацитета, посебно за извршавање и инспекцију. Уопштено говорећи, усклађивање Србије у овој области је умерено напредовало.

У области енергетике забележен је незнатан напредак. Потребни су даљи напори да се постигне ефективно отварање тржишта, раздвајање и тарифе које реално осликавају трошкове. Законски оквир за рационално коришћење енергије као и прописе о робним резервама тек треба усвојити. Потребно је ојачати улогу и независност агенције за енергетику и регулаторно тело за нуклеарну енергију. По хитном поступку, Србија треба да се позабави питањем укључење Косова у регионални механизам за транспорт електричне енергије, сходно Образложеном мишљењу о енергетској заједници. Уопштено говорећи, припреме у овој области су умерено напредовале.

Може се приметити изванредан напредак у области опорезивања са спровођењем корпоративне стратегије Пореске управе Србије. Треба наставити са модернизацијом. Отпочињање решавања сиве економије остаје изазов. Потребни су значајни напори да се побољша ИТ систем, комуникације са пореским обвезницима и даље усклађивање законодавства за порез на промет. Уопштено говорећи, припреме у овој области су умерено напредовале. Не може се пријавити напредак у области економске и монетарне политике, где је усклађивање умерено напредовало. Недавне измене и допуне закона о централној банци доводе у опасност њену независност и тако праве значајан корак уназад у усаглашавању са тековинама. Капацитет за формулацију економске политике и координацију треба и даље унапређивати. Добар напредак се може забележити у области статистике где је Србија напредовала умерено. У складу са плановима је извршен попис становништва и домаћинства. Мора да се појача капацитет Статистичког завода у наредним годинама да би се омогућила свеобухватна примена тековина у области статистике.

Извесан напредак се може забележити у области социјалне политике и запошљавања, посебно у области политике запошљавања, здравству и безбедности на раду и социјалној инклузији. Ипак, политике запошљавања уопште трпе утицај неповољних економских развоја и ограничених буџетских средстава и треба их повећати. Потребни су и већи напори да се реструктурира и реформише социјална заштита и да се поврати одрживост. Уопштено говорећи, Србија је почела да се бави приоритетима у овој области.

Направљен је напредак у области политике предузетништва и индустријске политике где су припреме у току. Србија на правилан начин спроводи Закон о малим предузећима.

Србија је направила изванредан напредак у области трансевропских мрежа где су припреме умерено напредовале. Она стално развија своје транспортне и енергетске мреже и активно

учествује у раду Транспортне опсерваторије за Југоисточну Европу и Енергетске заједнице. Главни изазови остају у погледу финансирања међусобних веза мрежа за енергију и транспорт. Уочен је напредак у области регионалне политике и координације структурних инструмената где напредују припреме. Србија је завршила припремне фазе за децентрализовано управљање ИПА за четири компоненте. Даље треба обезбеђивати одговарајућу имплементацију капацитета. Треба унапредити потребе програмирања, посебно у погледу припреме темељног пројекта на основу релевантних стратегија.

Постигнут је незнатан напредак у области правосуђа и основних права. Преиспитивање реименовања судија и тужилаца није исправило постојеће недостатке и укинута је од стране Уставног суда, који је наложио поновно постављање свих судија и тужилаца који су се жалили на одлуку којом нису поново изабрани. Потребна је нова стратегија за реформу правосуђа на основу функционалне ревизије. Настављено је спровођење правног оквира за борбу против корупције. Међутим, још увек се очекују нова Стратегија за борбу против корупције и Акциони план. Потребни су јача политичка посвећеност, ефикаснија међуагенцијска сарадња и проактивни приступ у истрази и кривичном гоњењу. Правни прописи у области основних права постоје и уопштено се поштују. Слобода изражавања је генерално загарантована али је потребно убрзати спровођење медијске стратегије. Дискриминација која се заснива на националној и родној основи, као и на основу сексуалне оријентације остаје широко распрострањена па су потребне даље мере за борбу против свих облика дискриминације. Потребан је проактивни приступ бољој инклузији ЛГБТ популације и бољем разумевању у друштву. Предузети су неки позитивни кораци да се побољша ситуација мањина, укључујући Роме, али су потребни додатни напори да се постигне доследна примена прописа у различитим деловима Србије. Уопштено говорећи, Србија је почела да се бави приоритетима у овој области.

Србија је направила извештан напредак у области правде, слободе и безбедности. Србија је активно укључена у међународну полицијску и правосудну сарадњу и службе за спровођење закона углавном имају довољно капацитета да спроведу стандардне истраге. Потребни су додатни напори да се повећа капацитет за спровођење сложених истрага и да се ојача координација између служби за спровођење закона и правосуђа. Треба остварити већи корпус успешних примера проактивних истрага и коначних пресуда у предметима организованог криминала. Уопштено говорећи, припреме у овој области су умерено напредовале.

У области *науке и истраживања* је остварен незнатан напредак. И државна и приватна улагања у истраживање остају мала те Србија има општу потребу да оснажи свој национални истраживачки капацитет. Уопштено говорећи, припреме у овој области су на правом путу. Забележен је незнатан напредак у области *образовања и културе*, где је усклађивање умерено напредовало. Било је напретка у стварању социјално инклузивнијег образовног система, као и у увођењу стандарда квалитета у основном образовању. Боље спровођење реформи вишег образовања остаје изазов а реформе у стручном образовању и сектору обука тек треба убрзати. Буџетско пословање и финансијску контролу треба тек ојачати с обзиром на учешће Србије у будућем Програму за образовање, омладину и спорт.

Постигнут је извештан напредак у области *животне средине* где су се наставила усаглашавања са тековинама и ратификација међународних конвенција о животној средини. Потребни су значајни даљи напори за спровођење националних прописа, посебно у области управљања водама, контроли индустријског загађења и управљању ризицима, заштити природе и квалитета ваздуха. Јачање административног капацитета треба да остане приоритет. У области *климатских промена* је постигнут мали напредак.

Потребни су значајни напори за подизање свести о могућностима и изазовима деловања климе, за утврђивање приступа са бољом стратегијом за државу, уз усаглашавање са тековинама ЕУ и уз њихово спровођење, као и за јачање административног капацитета и сарадњу између институција. Уопштено говорећи, Србија је почела да се бави приоритетима у овим областима.

Било је неког напретка у *области заштите здравља и потрошача* где су припреме напредовале умерено. Треба усмерити напоре на спровођење постојећег правног оквира и даље усаглашавање са тековинама. Потребно је ојачати институционалну сарадњу између релевантних чинилаца и административног капацитета у областима заштите потрошача и јавног здравља.

Србија је направила добар напредак у области Царинске уније усвајајући нове законе и уз трајне напоре да се побољша административни капацитет, посебно у секторима ревизије и накнадне царинске контроле. Србија треба да обезбеди и ваљану примену тековина ЕУ на административној линији са Косовом. Треба примењивати прописе који се односе на безбедност царине а систем за обраду царинских декларација треба обнављати и ажурирати. Уопштено говорећи, припреме у области царинске уније су на правом путу.

Начињен је извештај напредак у области *спољних односа*, где су припреме умерено напредовале. Финализацијом билатералних преговора се очекује приступање СТО. У области *спољне, безбедносне и одбрамбене политике*, Србија је знатно унапредила усклађеност са декларацијама ЕУ из ЗСБП и показала трајно опредељење да узме учешће у грађанским и војним операцијама управљања кризама под вођством ЕУ. Припреме у овој области су на правом путу.

Извештај напредак је учињен у области *финансијске контроле*, посебно у вези са спољном ревизијом. Потребни су значајни напори да се развије финансијско управљање и контрола у јавном сектору на основу темељног концепта управљачке одговорности. Није било напретка у области *финансијских и буџетских одредби*. У догледно време треба развијати неопходну административну инфраструктуру, укључујући координацију и организационе и процедуралне везе између разних институција које се баве системом сопствених средстава. Уопштено говорећи, припреме у овим областима су у раној фази.

Албанија

Политички споразум из новембра 2011. између владајуће већине и опозиције је означио крај политичке стагнације проистекле из парламентарних избора 2009. Овај споразум је потписан у циљу рада на изборној и парламентарних реформи и стварању политичке климе за заједничке реформе у другим областима. Као последица, политички дијалог и сарадња су значајно поправљени што је довело до напретка у кључним областима реформи укључујући и изборну реформу. Председнички избори су спроведени у складу са Уставом, али политички процес који их окружује није изграђен на позитивном дијалогу између странака који је започет у новембру. Упркос одређеној сукобљавајућој реторици између владе и опозиције, настављено је с применом политичког споразума. Уопштено, Албанија је остварила напредак према испуњењу *политичких критеријума* за чланство у

ЕУ и остварењу одређеног броја реформи у складу са мишљењем Европске комисије из 2010⁴. Остварен је добар напредак у кључним областима политичких реформи као што је правилан рад скупштине, усвајање преосталих закона који захтевају квалификовану већину, именовање Омбудсмана и процес саслушања и гласања у скупштини када су у питању именовања за високи суд. Албанија је остварила велики напредак према остварењу кључних приоритета у области реформе државне управе и унапређење третмана лица лишених слободе.

Што се тиче осталих шест приоритета, остварен је умерен напредак у области реформе правосуђа и борбе против корупције, са одговарајућом реформом система имунитета државних званичника и судија и усвајањем закона о административним судовима, и неједнаког напретка у политици борбе против дискриминације укључујући заштиту мањина и унапређење услова живота ромске заједнице. У области борбе против организованог криминала, као и реформе имовинског права и права жена, остварен је значајан помак посебно у броју предмета код којих је дошло до одузимања имовине стечене криминалом, усвајању свеобухватне стратегије за реформу имовинских питања као и измене кривичног законика којим су поштрене казне за насиље у породици.

У свим областима које обухватају кључне приоритете који нису потпуно задовољени додатни напори ће бити неопходни како би се осигурало спровођење већ преузетих обавеза и даљи видљиви резултати посебно у контексту примене. У циљу одржања тренутне динамике реформи и консолидације досадашњих достигнућа, Албанија би требало да обрати посебну пажњу на то да консензусом усвоји ревидиран пословник о раду скупштине као и измене Закона о Високом суду и државној служби. Осигуравање одрживости политичког дијалога је од кључног значаја за рад демократских институција и пут Албаније ка ЕУ. У погледу *демократије и владавине права*, побољшан политички дијалог у скупштини и конструктивнија атмосфера на седницама одбора и пленарним седницама су довели до доброг напретка у великом броју области, упркос кратким периодима сукобљавајуће политичке реторике и привременог успоравања реформи.

Рад *парламента* и политички дијалог су се значајно поправили као резултат политичког споразума из новембра 2011. Ово је омогућило остварење значајног напретка кроз усвајање свих преосталих закона који захтевају квалификовану већину, именовање Омбудсмана консензусом, спровођење процеса расправе и гласања о председничком предлагању судије Високог суда, као и усвајање амандмана на изборни законик (чиме су обухваћена четири кључна приоритета Мишљења). Сада је од суштинског значаја усвајање ревидираног пословника о раду скупштине. 11. јуна 2012, изабран је нови председник у четвртном кругу избора само гласовима владајуће већине. Иако у складу са Уставом, председнички избори нису испунили сва очекивања у смислу укључености и

⁴ Кључни приоритети се тичу следећих области: правилан рад парламента, усвајање закона о квалификаној већини, поступци за именовање и именовање за кључне институције; реформа изборног система, спровођење избора; реформа државне управе; владавина права и реформа правосуђа; борба против корупције; борба против организованог криминала; облааст права на својину; јачање људских права и спровођење политике за борбу против дискриминације; побољшање третмана затвореника и примена препорука Омбудсмана. За цео текст кључних приоритета, погледајте КОМ(2010) 680.

поставили су препреку консолидацији политичког дијалога и сарадње. Ово је допринело привременом успоравању реформи у кључним областима које захтевају политички консензус, што је убрзо превазиђено.

Остварен је одређени напредак у раду *владе*. Ово укључује добар напредак у координацији процеса европских интеграција кроз ревизију акционог плана како би се радило на кључним приоритетим из Мишљења, што је урађено на транспарентан начин уз учешће различитих политичких актера. Настављена је добра сарадња између опозиционог председника скупштинског Одбора за европске интеграције и министра за европске интеграције на пољу изазова у реформама за чланство у ЕУ, укључујући и заједничко учешће у овогодишњем мајском заседању европско-албанског савета за стабилизацију и придруживање. Капацитет за писање нацрта закона и планирање процеса усклађивања законодавства са *правним тековинама ЕУ* мора да буде додатно појачан, посебно делотворним спровођењем одлуке Савета министара о Националном плану за спровођење Споразума о стабилизацији и придруживању⁵. У погледу локалних власти, децентрализација државних надлежности се није поклопила са одговарајућим трансферима у административним и финансијским ресурсима од централног до локалног нивоа. Постојање два одвојена удружења локалних власти не воде ка унапређењу институционалних односа између централних и локалних власти с циљем успешног и транспарентног процеса децентрализације.

Остварен је напредак у реформисању *државне управе*, што је кључни приоритет Мишљења, углавном усвајањем Закона о управним судовима, организацији и раду државне управе као и именовањем Омбудсмана. Сада је од кључног значаја усвајање Закона о државној служби. Спровођење усвојеног законодавства и управних аката мора да буде појачано. Законодавни и институционални оквир за државну управу и даље карактеришу недостаци који треба да се отклоне у циљу јачања професионалности, деполитизације, меритократије, транспарентности и одговорности.

У погледу *правосуђа*, остварен је умерен напредак у довршавању реформе правосуђа, која је један од кључних приоритета Мишљења. Отпочело је спровођење стратегије за реформу правосуђа и одговарајућег акционог плана из марта 2012. Закон о управним судовима и Закон о Националној судској конференцији су усвојени. Нови систем приватних судских извршитеља је почео са радом. Ипак, важно законодавство које би ојачало одговорност, независност и ефикасност правосуђа још није завршено, усвојено и спроведено. У овом смислу, сада је од суштинског значаја усвајање измена и допуна Закона о Високом суду. Расподела буџета као и организација судова, транспарентност и заостали предмети, као и статус судске администрације и даље изазивају забринутост у погледу ефикасности правосуђа. Поступци разјашњења догађаја од 21. јануара 2011. морају да буду завршени кроз поуздан судски процес. Примећен је добар напредак у борби против корупције у правосуђу, ограничавањем имунитета судија. Албанија мора додатно да убрза спровођење стратегије за реформу правосуђа како би осигурала независност, ефикасност и одговорност својих правосудних институција.

⁵ Национални план за спровођење Споразума о стабилизацији и придруживању.

Остварен је умерен напредак у области политике *борбе против корупције*, што је један од кључних приоритета у Мишљењу, посебно ограничавањем уставног имунитета високих државних званичника и судија. Остварен је одређени напори у циљу побољшања сарадње међу институцијама, размене информација и кривичног гоњења предмета од уопштено мале и средње важности. Ипак, одсуство проактивног приступа и недостатак средстава и опреме и даље успоравају делотворне истраге. Не постоји адекватан систем чувања података о истрагама, кривичном гоњењу и осудама на свим нивоима. Корупција је и даље распрострањена у многим областима те и даље представља посебно озбиљан проблем.

Остварен је одређен напредак у области *борбе против организованог криминала*, што је један од кључних приоритета у Мишљењу. Може се приметити напредак, посебно у погледу повећања броја предмета у којима је дошло до одузимања имовине стечене криминалом, међуинституционалне сарадње на истраживању финансијског криминала, прања новца, као и у погледу борбе против трговине људима. Сарадња са државама чланицама ЕУ добро напредује, а успостављена је и безбедна веза за комуникацију како би се размениле информације унутар Европола. Потребно је промовисати процену претњи и превентивних истражних радњи како би се унапредио систем чувања информација о истрагама, кривичном гоњењу и осудама на свим нивоима. Организовани криминал је и даље велики изазов у Албанији.

Умерен напредак је остварен у области *људских права и заштите мањина*.

Остварен је напредак у задовољавању кључног приоритета који позива на побољшање третмана лица лишених слободе, јачање судског праћења у предметима злостављања и спровођење препорука Омбудсмана. Предузете су мере у циљу побољшања услова у затворским објектима и јачања сарадње с Омбудсманом. И даље постоје предмети злостављања, а полиција не прати одговарајуће поступке за хапшење и задржавање на систематичан начин. Услови живота у затворима и даље варирају. Постоје планови за оснивање специјалне медицинске установе за ментално оболеле затворенике, али и даље постоји потреба за додатним стручним старањем и побољшањем третмана. Одлагања судских поступака и још увек недовољна средства Службе за условно кажњавање и даље доводе до претеране употребе притвора.

Остварен је неједнак напредак према испуњењу кључног приоритета који позива на заштиту људских права, посебно права жена, деце и Рома као и на делотворну примену антидискриминационе политике. Измене Кривичног законика о насиљу у породици представљају позитиван корак. Спровођење политике за заштиту деце мора да буде појачано. Постоји потреба за усвајањем законодавних мера за особе с инвалидитетом и ревизијом законодавства у циљу укидања потенцијално дискриминишућих одредби против ЛГБТ особа. Одборник за заштиту од дискриминације је радио на подизању свести, али је неопходно уложити додатне напоре како би се установио систем за чување података о закљученим предметима. И даље постоји дискриминација против одређених угрожених група, као што су ЛГБТ особе и Роми. Међуетнички односи су и даље добри, али нису предузете мере како би се уклониле слабости у општем законодавном и институционалном оквиру у области права мањина. Примена инструмената политике за укључење Рома и приступ ове заједнице социјалној заштити и услугама су и даље недовољни, што води ка њиховој маргинализацији. Политика у области људских права

углавном има подршку цивилног друштва и донатора. Важно је да Албанија одреди своје приоритете у овим областима како би осигурала њихову одрживост.

Остварен је одређени напредак у области *права на својину*, посебно усвајањем новог закона о регистрацији непокретне имовине и о свеобухватној стратегији и акционом плану за реформу у области права на својину, што је један од кључних приоритета Мишљења. Неопходна је ефикасна координација и праћење како би се осигурало спровођење стратегије и доследност између законодавства на снази и будућих иницијатива. Морају се наставити консултације са заинтересованим странама у овом смеру. Прва регистрација својина још увек није завршена. Захтеви бивших власника за надокнадом и реституцијом се веома споро испуњавају.

У погледу *регионалних питања и међународних обавеза*, Албанија је наставила да игра конструктивну улогу доприносећи стабилности региона кроз консолидацију позитивних односа са суседима и регионалним партнерима. Албанија је у потпуности сарађивала са Еулексом, а у мају 2012, Скупштина је усвојила посебан закон којим се одобрава Еулексовим истражитељима да наставе истрагу на територији Албаније. У оквиру свог председавања MARRI (Регионална иницијатива за миграције, азил и избегла лица), ступио је на снагу споразум између Албаније, Црне Горе и Бивше Југословенске Републике Македоније како би се олакшао поступак за прелазак граница између ових земаља. Држављани ових земаља сада могу да путују из једне земље у другу с биометријским личним картама у периоду до три месеца.

Што се тиче Међународног кривичног суда, билатерални споразум о имунитету са Сједињеним Америчким Државама није усаглашен са заједничким ставовима и смерницама ЕУ. Албанија мора да усклади свој став са ставом ЕУ.

Албанија и даље активно учествује у регионалним иницијативама за регионалну сарадњу, укључујући Процес сарадње у југоисточној Европи (СЕЕСП), Савет за регионалну сарадњу (РСС) и Споразум о слободној трговини у централној Европи (ЦЕФТА). Албанија председава Цефтом и Саветом министара Савета Европе.

Албанија је успела да одржи макроекономску стабилност. Раст бруто домаћег производ је вођен углавном домаћом потражњом, која је опала али је остала позитивна на 3,1% у 2011. Привредна активност је стагнирала у првој четвртини 2012. услед прекида дотока електричне енергије изазваних временским условима. Неочекивано ниски приходи и већи расходи су довели до раста државног дефицита а као последица тога је порастао јавни дуг. Структурне реформе су изгубиле на динамици за шта је делимично одговоран слаб унутрашњи политички дијалог. Монетарна политика је остала чврста а инфлација је задржана унутар циљног опсега. Слаб капацитет за спровођење уговора и владавину права, недовољно развијена инфраструктура и људски капитал, као и неформална привреда и даље успоравају привредни развој.

У погледу економских критеријума, Албанија је остварила напредак према развијању функционалне тржишне економије. Албанија треба да буде способна да се носи са притисцима конкуренције и снага тржишта унутар Уније на средњорочном плану, ако убрза и продуби структурне реформе како додатним јачањем правног система тако и јачањем физичког и људског капитала.

Постигнут је општи споразум по кључним питањима тржишне привреде упркос честој поларизацији политичког контекста. Албанска привреда је наставила да расте, иако споријим кораком и упркос упорној неповољној економској ситуацији код њених главних трговинских партнера. Монетарна политика је успешно допринела одржању стабилне инфлације и учвршћењу инфлаторних очекивања. Остварен је мали напредак у учинку на тржишту рада. Учешће државе у привреди и ниво субвенција су и даље ограничени. Банкарски сектор има довољно капитала и ликвидан је. Остварен је мали напредак у олакшавању уласка на тржиште.

Ипак, фискални дефицит се повећао у 2011, што је довело и до раста релативно високог јавног дуга који и даље показује краткорочну пристрасност. Константно висок дефицит текућег рачуна је узрок осетљивости. Незапосленост је и даље висока. Спровођење стечајних поступака је и даље непотпуно. Слабост у владавини права угрожава спроводљивост уговора док нерешена питања у области имовинских права и даље успоравају инвестиције и пословно окружење уопште. Неформални сектор и неделотворна наплата пореза су и даље изазов. Висок и растући ниво неотплаћених кредита у банкарском систему је забрињавајућ. Инвестирање у људски капитал и инфраструктуру је и даље непримерено. Недостатак диверсификације у основи за производњу у погледу сектора и тржишта извоза чини економију осетљивом на спољне потресе

Албанија је остварила умерен напредак у унапређењу своје **способности да преузме обавезе чланства**, посебно у области конкуренције, опорезивања, статистике, правде, слободе и безбедности, образовања и културе као и царинске уније. Напредак је био ограничен у другим областима као што је слобода кретања радне снаге, јавне набавке, закона о интелектуалној својини, безбедности хране, рибарства, енергије као и животне средине и климатских промена. Уопштено говорећи, Албанија је наставила да спороводи обевезе предвиђене Споразумом о стабилизацији и придруживању (ССП). Ипак, постоји потреба да се осигура правовремена примена преузетих обавеза, посебно у погледу права на интелектуалну и индустријску својину. Поред тога, неопходни су стални напори на јачању административног капацитета за примену и спровођење законодавства.

У области *слободног кретања робе*, је остварен напредак у погледу стандардизације. Мора да се настави рад на усклађивању законодавства са *правним тековинама ЕУ*. Још увек не постоји адекватан инспекторат за надзор тржишта. Припреме у овој области су умерено напредовале.

Остварен је добар напредак у области *слободе кретања радника*. Обављене су одређене припреме за будуће учешће у Европској служби за запошљавање (ЕУРЕС) и координацију системом социјалног осигурања. Потребно је уложити додатне напоре на усклађивању законодавства о приступу тржишту рада са *правним тековинама ЕУ*. Уопштено, припреме у овој области нису много напредовале. Остварен је одређени напредак у области *права пословног настањивања и слободе пружања услуга*, посебно у погледу међусобног признавања професионалних квалификација. Припреме за усклађивање са Директивом о услугама је и даље у раној фази. Албански прописи који се односе на поштанске услуге још нису усклађени са *правним тековинама ЕУ*. Припреме у овој области су умерено напредовале. Остварен је напредак у области *слободног кретања капитала* у погледу

законодавних мера усвајањем измена Кривичног законика и Закона о банкама. Неопходно је уложити додатне напоре у циљу усклађивања Закона о платним системима са *правним тековинама ЕУ*. Припреме у области слободног кретања капитала су умерено напредовале.

Није остварен велики напредак у приближавању законодавног оквира о *јавним набавкама* и концесијама *правним тековинама ЕУ*. Подела одговорности међу свим установама за јавне набавке је и даље лоше дефинисана а њихов административни капацитет и независност су и даље недовољни. Припреме у овој области су умерено напредовале. Остварен је одређени напредак у области *права привредних друштава*, а припреме у овој области су умерено напредовале. Албанија је усвојила Законик о корпоративном управљању, настављајући усклађивање свог законодавства са *правним тековинама ЕУ*. Неопходно је наставити приближавање законодавства о извештавању и неопходној документацији у случајевима спајања и подела као и у корпоративном рачуноводству и ревизији. Напредак је ограничен у области *права на интелектуалну својину*, где припреме нису много одмакле. Озбиљни недостаци и даље постоје у погледу делотворног спровођења права на интелектуалну и индустријску својину што се сукобљава са обавезама које је Албанија преузела Споразумом о стабилизацији и придруживању. Може да се примети напредак у области *конкуренције*. Усклађивање законодавства са *правним тековинама ЕУ* у области борбе против монопола и концентracије капитала је напредовало а усвојена је и регионална мапа државне помоћи. Административни капацитет и независан рад органа за државну помоћ и заштиту конкуренције морају да буду заштићени на одговарајући начин. Припреме на пољу конкуренције теку по плану.

Остварен је одређени напредак у области *финансијских услуга*, а припреме у овој области су умерено напредовале. Банкарско законодавство је додатно приближено *правним тековинама ЕУ* а инвестиционо тржиште је унапређено. Потребно је уложити додатне напоре у области осигурања и пензија уговорених по основу рада, инфраструктуре финансијског тржишта, тржишта хартија од вредности и инвестиционих услуга. Административни капацитет у банкарском и небанкарском сектору је и даље недовољан. Није остварен велики напредак на пољу *информационог друштва и медија*, где припреме нису много напредовале. Иако је предузет одређени број регулаторних мера за стимулисање конкуренције у електронским комуникацијама, и даље има разлога за забринутост у вези с општом реформом и либерализацијом овог сектора, правном несигурношћу као и капацитетом и независношћу регулаторних тела за телекомуникације. Усвајање Закона о аудиовизуелним медијским услугама је поново одложено. Упркос одређеном напретку у погледу независности медија, и даље постоји разлог за забринутост посебно у вези са независношћу регулатора. Потребно је обезбедити делотворну примену стратегије о преласку на дигитално емитовање.

Напредак у усклађивању с *правним тековинама ЕУ* је био неједнак у области *пољопривреде и руралног развоја*, посебно у погледу оснивања институција за рурални развој. Потребно је уложити напоре у погледу изградње капацитета за рурални развој, оснивања катастра земљишта и развоја стратегија у области пољопривреде и коришћења земљишта. Уопштено, Албанија је почела да се бавим приоритетним темама у овој области. Напредак у области *безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике* је ограничен. Потребно је уложити напоре како би се унапредила дефиниција

надлежности, одговорности и комуникације у погледу управљања ризиком, регистрацијом кретања животиња, контролом болести животиња и унапређењем објеката који производе храну за људе и животиње. Припреме у овим областима су и даље у раној фази. Остварен је ограничен напредак у области *рибарства*, где припреме нису много напредовале. И даље постоји потреба за повећањем ресурса и техничких капацитета за праћење, контролу и надзор надлежних органа, укључујући међуинституционални поморски оперативни центар. Расподела задатака у погледу извештавања и комуникације између директората у Министарству за животну средину, шуме и управљање водом није довољно дефинисана.

Остварен је мали напредак у области *транспортне политике*, углавном у вези са каботажом у поморском сектору. Потребно је уложити додатне напоре на пољу усклађивања са *правним тековинама ЕУ* и делотворног спровођења законодавства. Административни и технички капацитет је и даље слаб у различитим видовима транспорта, посебно у случају ваздухопловства и безбедности путева. Одржавање железничке инфраструктуре изазива забринутост и неопходно је више средстава. Мали напредак је остварен у енергетском сектору. Недостатак диверсификације угрожава снабдевање електричном енергијом. Реформе енергетског тржишта морају да буду појачане како би се осигурала одрживост овог сектора. Административни капацитет и независност тела за регулисање енергије мора да буду додатно ојачана. Уопштено говорећи, припреме на пољу транспорта као и на енергетском пољу нису много напредовале.

Остварен је одређени напредак у усклађивању прописа о посредном опорезивању са *правним тековинама ЕУ* као и јачању капацитета Пореске управе у истрази и интерној ревизију. Потребно је уложити додатне напоре у области директног опорезивања, наплате пореза, рефундирања ПДВ-а као и у области информационих технологија. Припреме у овој области су умерено напредовале. Албанија није остварила напредак у усклађивању свог законодавства са *правним тековинама ЕУ* у области *економске и монетарне политике*; припреме на овом пољу још нису задовољавајуће. Није постигнут велики напредак у припреми документа о економској политици. Капацитети за дефинисање политике су недовољни. Остварен је напредак у области *статистике*. Институт за статистику (Инстат) је спровео попис становништва и стамбених јединица у октобру 2011. Секторска статистика захтева суштинско побољшање а довољна средства морају да буду обезбеђена за долазећи попис пољопривреде. Независност и административни капацитет Инстата морају да буду осигурани. Уопштено, припреме у области статистике су умерено напредовале.

Није остварен велики напредак на пољу *социјалне политике и запошљавања*, где припреме нису много напредовале. Тржиште рада и даље карактерише велики неформални сектор, ниско учешће жена, и релативно висока незапосленост младих. Социјално укључивање особа са инвалидитетом и Ромске мањине је и даље незадовољавајуће. Мора се решити проблем одрживости финансирања како би се осигурало спровођење реформи у области социјалне помоћи и заштите. Спровођење политике у овој области и даље представља изазов. Остварен је одређени напредак у области *политике предузетништва и индустријске политике*, где су припреме умерено напредовале. Предузете су одређене мере како би се обезбедио приступ финансирању малих и средњих предузећа и унапредио регулаторни оквир за пословање. Процедуре успоравају излазак на тржишта .

Известан напредак је постигнут у области *трансевропских мрежа*. Железнички транспорт је и даље недовољно развијен и потребна су велика улагања како би се одржала и унапредила општа транспортна инфраструктура. У погледу енергетских мрежа, потребно је уложити додатне напоре како би се енергетска мрежа повезала са мрежама у суседним земљама и како би се развила стратегија за увођење природног гаса. Уопштено говорећи, припреме нису много напредовале. Остварен је одређени напредак у области *регионалне политике и координације структурним инструментима*, где су припреме још у раној фази. Потребно је уложити велике напоре како би се развио неопходан институционални и административни капацитет на централном и локалном нивоу као и добро промишљен и квалитетан систем за развијање пројеката.

Остварен је одређени напредак у спровођењу политике о *судству и основним правима*, посебно кроз напоре да се реше питања која су у Мишљењу Комисије наведена као приоритетна. Ипак, остале су значајне рупе у законодавном оквиру, посебно у погледу реформе правосуђа. Доследна примена законодавства и инструмената политике је и даље изазов у свим областима обухваћеним овим поглављем. Усклађивање Албаније са европским стандардима и *правним тековинама ЕУ* у области правосуђа и основних права није много напредовало.

Остварен је одређени напредак у области *правде, слободе и безбедности*, посебно у области управљања границама, међународне сарадње и борбе против организованог криминала. Потребно је појачати напоре у координацији између институција за спровођење закона и у изградњи квалитетног система за чување података о истрагама, кривичном гоњењу и пресудама. Уопштено, припреме у овој области напредују.

Мали напредак је остварен у области *науке и истраживања*, где припреме нису много напредовале. Неопходни су додатни напори на националном нивоу како би се ојачао капацитет за истраживање и иновације те се тако повећала конкурентност. Ниво инвестирања у истраживање је и даље веома низак. Развој људског капитала захтева јачање.

Може се приметити добар напредак у области *образовања и културе* што се тиче њихове усклађености са европским стандардима, посебно у областима високог образовања и стручног оспособљавања и обуке. Потребно је уложити додатне напоре како би се повећала транспарентност у приватним институцијама за високо образовање. У 2012, Албанија је почела да учествује у ЕУ програму Култура. Уопштено, припреме у овој области су умерено напредне.

Иако је остварен одређени напредак у усклађивању са *правним тековинама ЕУ* у области *животне средине*, мали напредак је остварен у области *климатских промена*. Потребно је хитно улагање додатних напора како би се ускладило, применило и спровело законодавство. Свест јавности и консултације о припреми прописа или јавним улагањима су и даље слаби. Постоји потреба за већом политичком посвећеношћу и координираним деловањем у овим секторима. Неопходна су велика улагања док су средства која се тренутно распоређују и даље ограничена. Политика у области животне средине мора да буде боље интегрисана у друге области као што су транспорт и енергија. У области климатских промена, потребно је уложити велике напоре како би се повећала свест

јавности, развила боља национална стратегија, и све то ускладило са *правним тековинама ЕУ*, и унапредити административни капацитети и међуинституционалну сарадњу. Припреме у области животне средине су и даље у раној фази, док су припреме у области климатских промена још мање напредовале.

Одређени напредак је остварен у области *заштите потрошача и заштите здравља*. Примена и спровођење законодавства је и даље јако слаба. Још увек не постоји систем за надзор тржишта. Ниска свест у систему здравствене заштите, како међу професионалцима, тако и у јавности, угрожава транспарентност и спровођење закона. Сектор здравства се и даље недовољно финансира. Припреме у овим областима нису много напредовале. Остварен је напредак у приближавању законодавства у области *царинске уније*, где су припреме умерено напредовале. И даље постоје недостаци у општим административним и оперативним капацитетима, укључујући компатибилност система информационих технологија са захтевима ЕУ. Неопходно је уложити додатне напоре у валидацији царине и олакшавању трговине.

Остварен је умерени напредак у области *спољних односа*. Албанија је наставила добру сарадњу са Светском трговинском организацијом и Цефтом. И даље је потребно унапредити административне капацитет институција задужених за трговинску политику. У области *спољне, безбедносне и одбрамбене политике*, Албанија је наставила усклађивање са заједничким позицијама ЕУ у области безбедности и одбране и показала је непрекидну политичку посвећеност у области учешћа у цивилним и војним операцијама као и у операцијама за управљање кризним ситуацијама. Интернет регистар оружја и муниције под управом Државне полиције још није завршен. Уопштено, припреме у овој области и даље иду у правом смеру.

Остварен је мали напредак у области *финансијске контроле* где припреме нису много напредовале. Постоје недостаци у погледу спровођења правног оквира за јавну унутрашњу финансијску контролу (ЈУФК) и принципа управљачке одговорности. Област екстерне ревизије треба да буде унапређена у складу са стандардима Међународне организације врховних ревизорских институција (ИНТОСАИ).

У области *финансијских и буџетских одредби* није остварен напредак. У догледно време треба да буду основане чврсте структуре за координацију и доношење подзаконских прописа да би се омогућило управљање системом сопствених ресурса. Уопштено, припреме у овој области су још у раној фази.

Босна и Херцеговина

Органи извршне и законодавне власти успостављени су споразумом о Влади на државном нивоу после шеснаест месеци политичког застоја који је уследио након општих избора одржаних у октобру 2010. године. Формирањем новог Савета министара и усвајањем два кључна закона у вези са ЕУ, европске интеграције су почеле да заузимају централно место. Међутим, тај почетни полет се није одржао. Постигнути политички консензус се распршио, а напредак на реализацији европске агенде је замро. Процес реорганизације државних, федералних и кантоналних органа је покренут, али су политичке размирице и

законодавни изазови зауставили промене. Политички представници још увек не деле заједничку визију општег правца развоја и будућности земље и њене институционалне структуре у циљу квалитативног искорака на путу земље ка ЕУ.

Након одвајања функције специјалног представника Европске уније (СПЕУ) од Канцеларије високог представника, појачано присуство шефа Делегације ЕУ/специјалног представника Европске уније у Босни и Херцеговини преузело је вођство у неким областима у циљу пружања помоћи властима на остварењу циљева у кључним областима европске агенде.

Уопштено говорећи, Босна и Херцеговина је постигла ограничени напредак у испуњавању **политичких критеријума**. У Бриселу је у јуну започет дијалог на високом нивоу о процесу приступања (*HLDAF*) са представницима власти и политичких партија Босне и Херцеговине у циљу разјашњавања захтева у процесу приступања ЕУ. Учесници су усагласили интерну мапу интеграције у ЕУ у циљу ступања ССП на снагу и подношења кредибилног захтева за чланство, у складу са релевантним закључцима Савета. Први рок који је у јунској Мапи прецизиран за подношење усаглашеног предлога за усклађивање са пресудом Европског суда за људска права у предмету Сејдић-Финци није испоштован.

Треба приоритетно одговорити на потребу за увођењем делотворног механизма за координацију различитих нивоа власти за уношење прописа ЕУ у унутрашње право и њихову примену и спровођење, како би земља могла јединствено да се оглашава по питањима у вези са ЕУ и на делотворан начин искористи претприступну помоћ ЕУ.

У областима **демократије и владавине права**, после одржавања општих избора у октобру 2010. године, Влада на државном нивоу је успостављена у фебруару. Реконструкција федералних органа и органа на државном нивоу започета је у јуну, али је исход овог процеса и даље неизвестан због политичких размирица и текућих законодавних изазова. Треба приоритетно решавати питање јачања функционалности и механизма за координацију институција. Треба ускладити *Устав* са Европском конвенцијом о људским правима (ЕКЉП). Предлог измена и допуна Устава донет политичким консензусом, који би тиме био усклађен са Европском конвенцијом о људским правима (случај Сејдић-Финци) треба да се поднесе Парламентарној скупштини.

Парламентарна скупштина је постигла изврстан напредак на усвајању прописа у вези са ЕУ, нарочито доношењем Закона о државној помоћи и Закона о попису домаћинстава и становништва. Оснивање Савета за државну помоћ, усклађивање са европским начелима о јавним предузећима и свеобухватни инвентар државне помоћи, питања су која треба приоритетно решавати да би се испуниле обавезе из ПС/ССП. Кашњења у формирању владе на државном нивоу и у текућој реконструкцији владе на свим нивоима онемогућавају делотворно спровођење законодавних активности. Треба побољшати сарадњу између парламената ентитета, Парламентарне скупштине на државном нивоу и Савета министара на државном нивоу у вези са питањима која се тичу ЕУ.

Постигнут је незнатан напредак на побољшавању функционалности и ефикасности *владе* на свим нивоима, што је и даље последица фрагментарног, некоординисаног креирања политике. У мају је усвојен буџет на државном нивоу за 2012. годину, након чега се

владајућа коалиција распала. Спољна политика се и даље формулише према различитим ставовима заступљеним о одређеним питањима у Председништву Босне и Херцеговине.

Постигнут је незнатан напредак у области реформе *јавне управе*. Акциони план за спровођење реформе стратегије јавне управе је измењен, чиме је добијен оквир за реформу за наредних пет година. Координација између различитих управа на свим нивоима је и даље слаба, а процесу реформе јавне управе недостаје неопходна политичка подршка. Треба решити питање финансијске одрживости јавне управе на свим нивоима. Омбудсман на нивоу државе постоји, али се смањење финансијских средстава за рад негативно одразило на његову делотворност. Фрагментарност и политизација и даље коче процес стварања професионалне, одговорне, транспарентне и ефикасне државне службе засноване на заслугама и компетентности.

Постигнут је ограничен напредак у области реформе *правосудног система*. У оквиру Структурног дијалога о правосуђу, појавио се конструктиван став према потреби за обухватном реформом која треба да се спроводи сопственим снагама, а која укључује спровођење Стратегије реформе правосудног сектора и Националне стратегије о ратним злочинима.

Уведене су додатне мере за смањење броја заосталих предмета, посебно предмета у вези са рачунима за комуналне услуге, али је број заосталих предмета у целини, укључујући и случајеве ратних злочина, и даље веома велики. Усклађена примена кривичноправних прописа у читавој земљи као и фрагментарна организација и буџети правосуђа су питања на која се мора наћи одговор.

Босна и Херцеговина је постигла ограничени напредак у борби против *корупције*, која и даље представља озбиљан проблем и превладава у многим областима у јавном и приватном сектору. Правни оквир постоји, али су политичка воља да се ово питање решава и да се побољша институционални капацитет слаби. Стратегија и акциони план треба брже да се спроводе. Правилник о Агенцији за борбу против корупције је усвојен али се још не примењује у потпуности. Правосуђе и даље споро поступа у предметима корупције и само је ограничен број случајева високе корупције резултирао гоњењем. Недовољна примена прописа и проблеми са координацијом између ентитета и даље су узрок забринутости. Босни и Херцеговини треба снажнија политичка решеност и одлучније деловање у борби против корупције. Остварен је мали напредак у *борби против организованог криминала*. Босна и Херцеговина је и даље земља порекла оружја и муниције за криминалне групе у ЕУ. Осим тога, криминалне активности су везане за превоз дрога међународним путевима трговине дрогом.

Поштовање *људских права и заштита мањина* су уопштено обезбеђени. Босна и Херцеговина је ратификовала све главне међународне конвенције о људским правима али их и даље не примењује равномерно.

Грађанска и политичка права се уопштено поштују. Постигнут је изванредан напредак у побољшању затворских услова. Нова психијатријска установа у Соколцу још није у функцији. Свеобухватна реформа затворског система још није спроведена. Још није усвојен оквирни закон о бесплатној правној помоћи. Постигнут је изванредан напредак у погледу доступности правде али је и правни и институционални оквир у земљи и даље

фрагментаран. Уставом државе и уставима ентитета предвиђени су слобода изражавања, слобода окупљања и слобода мисли, савести и вероисповести. Савет за штампу наставио је тесно да сарађује са правосудним институцијама и асоцијацијама новинара у циљу побољшања квалитета извештавања и подизања свести грађана о њиховим законом загарантованим правима. Још има случајева застрашивања новинара и уредника, као и случајева у којима су новинари и уредници предмет упућивања претњи. Политички притисак на медије и поларизација медија на политичкој и етничкој линији и даље су узроци забринутости. Број покушаја подривања независности Регулаторне агенције за комуникације (РАК) и јавних емитера се повећао. Генерални директор и чланови Одбора РАК још нису изабрани. У погледу грађанског друштва, треба побољшати механизме за сарадњу на свим нивоима и транспарентност расподеле финансијских средстава. У Сарајеву је у септембру одржана Међународни сусрет за мир на којем су учествовали верски лидери свих главних вероисповести.

Економска и социјална права се уопштено поштују. Остварен је изванредан напредак у борби против насиља над женама и у области раног развоја током детињства. Права жена и дечја права се и даље неравномерно остварују. Постигнут је незнатан напредак у инклузивном образовању. *De facto* подела на етничкој основи и дискриминација у неким јавним школама и даље су узроци забринутости. Образовни систем подељен на етничкој основи и даље је препрека за одржив повратак. Закон о забрани дискриминације на државном нивоу постоји, али је остварен мали напредак у обезбеђењу његовог делотворног спровођења. Дискриминација лезбејки, гејева, бисексуалних и трансродних особа и даље је широко заступљена. Систем социјалних давања и даље се заснива на статусу уместо на потребама, што има негативан утицај на положај рањивих група, међу којима и на лица са инвалидитетом. Због одсуства репрезентативности социјалних партнера на државном нивоу и фрагментарног законодавног оквира и даље су онемогућени социјални дијалог и остваривање радничких права.

Поштовање и заштита мањина⁶ и културних права је генерално обезбеђено. Утицај савета националних мањина на креирање политике и даље је ограничен, делимично и због недостатка политичке и финансијске подршке. Постигнут је изванредан напредак у примени Акционог плана за решавање проблема Рома у области становања. Потребна су већа залагања како би се обезбедила делотворна примена акционих планова за решавање проблема Рома у области здравља, запошљавања и образовања и побољшали ресурси и одрживост у погледу примене сва четири акциона плана. Један број ромске деце није евидентиран на рођењу и стога не може да се упише у школу и нема здравствено осигурање. Ромска мањина и даље се суочава са веома тешким условима живљења и дискриминацијом. У погледу избеглица и интерно расељених лица, остварен је изванредан напредак у областима стамбеног збрињавања у циљу спровођења измењене стратегије о примени Анекса 7 Дејтонско-париског мировног споразума (ДПС). Дискриминација у погледу доступности запошљавања, здравствене заштите и пензијских права и даље онемогућава одрживи повратак и локалну интеграцију. Транспарентне процедуре за

⁶ У складу са Законом о заштити права припадника националних мањина, у Босни и Херцеговини има 17 мањина. Три конституентна народа – Бошњаци, Хрвати и Срби – нису националне мањине.

расподелу средстава у циљу пружања подршке за повратак на основу потреба још увек нису у потпуности уведене.

У погледу *регионалних питања и међународних обавеза*, наставља се примена ДПС. Сарадња са Међународним кривичним судом за бившу Југославију је генерално задовољавајућа у већини области.

Сарадња између судова и тужилаца из Босне и Херцеговине, Хрватске и Србије се наставља. Примена билатералних споразума о међусобном признавању и извршењу судских одлука у кривичноправним стварима је у току. Гоњење ратних злочина и даље је онемогућено због правних препрека у погледу изручења које су предвиђене Законом о кривичном поступку. Протокол о размени информација и доказа у предметима ратних злочина између Тужилаштва Босне и Херцеговине и Тужилаштва за ратне злочине Србије још није завршен.

У погледу Међународног кривичног суда, билатерални споразум о имунитету са Сједињеним Државама није усклађен са заједничким ставовима и водећим принципима ЕУ. Земља треба да се усклади са ставом ЕУ.

Постигнут је значајан напредак у погледу процеса спровођења Сарајевске декларације. Босна и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора и Србија наставиле су да сарађују на налажењу одрживих решења за избеглице које су расељене због оружаних сукоба током деведесетих година. Ове четири земље су потписале министарску декларацију и усагласиле Регионални програм стамбеног збрињавања у складу са којим се помоћ пружа за 27.000 домаћинстава или 74.000 појединаца. На међународној донаторској конференцији одржаној у априлу у Сарајеву, учесници су донирали око 254 милиона евра на име давања подршке програму. Добра сарадња треба да се настави у свим нерешеним питањима у оквиру овог процеса.

Босна и Херцеговина наставља да активно учествује у иницијативама регионалне сарадње, међу које спада Процес сарадње у југоисточној Европи (ПСЈИЕ), Регионални савет за сарадњу (РСС), и Споразум о слободној трговини држава Централне Европе (ЦЕФТА). Односи Босне и Херцеговине са њеним суседима су се додатно развили али се погранична и имовинска питања још морају у потпуности решити. Одржан је један број састанака о импликацијама приступања Хрватске ЕУ у јулу 2013. године по билатералну сарадњу. У вези са тим, настављени су разговори о нерешеним питањима у вези са управљањем границама, са ограниченим напретком. Споразум о слободном транзиту кроз луку Плоче у Хрватској, и кроз путни коридор Неум у Босни и Херцеговини, као и споразум о локалном пограничном саобраћају треба да се ускладе са правним тековинама ЕУ. Имајући у виду да ће Хрватска приступити ЕУ, питања граница, трговине и у вези са транзитом треба приоритетно да се решавају.

Босна и Херцеговина је у 2011. години остварила **економски** раст од 1,3%, захваљујући оживљавању домаће потражње и – у мањем обиму – спољној потражњи која је и даље у порасту. Почетком 2012. године процес опоравка економије почео је да се одвија у супротном смеру као последица погоршања економске климе. Незапосленост је и даље веома висока. Остварена је извесна фискална консолидација због повећаних прихода и извесних смањења потрошње. Међутим, квалитет јавних финансија је и даље на ниском

нивоу, а фискалну одрживост је озбиљно угрозио одужени поступак усвајања буџета на државном нивоу и средњерочне фискалне стратегије. Слаб консензус о битним питањима економске и фискалне политике имао је негативан утицај на реформе на нивоу земље. Склопљен је нови двогодишњи Стенд бај аранжман са ММФ у циљу подупирања напора које земља улаже у сузбијању ефеката све лошијег спољног окружења и борбе против спољне и домаће осетљивости.

У погледу **економских критеријума**, Босна и Херцеговина је постигла незнатан додатни напредак у правцу функционисања тржишне економије. Треба одлучно наставити са озбиљним реформама да би земља могла да се у дужем року избори са конкурентским притиском и тржишним силама који владају у Унији.

Очувана је финансијска и монетарна стабилност, а инфлација је ублажена. Аранжман монетарног одбора и даље ужива висок степен поверења. Кредитни раст се наставио – иако уз незнатно успоравање – и на тај начин омогућио опоравак домаће потражње. Активности у трговини су додатно унапредовале а степен трговинске интеграције са ЕУ и земљама у региону остао је висок. Забележена су извесна ограничена побољшања у погледу услова пословања, посебно у погледу убрзане регистрације предузећа.

Међутим, кашњења у усвајању буџета на државном нивоу за 2011. и 2012. годину и Глобалних оквира фискалне политике за период 2012–2014 и 2013–2015. озбиљно су онемогућила одрживост и веродостојност фискалне политике у Босни и Херцеговини. Квалитет јавних финансија је и даље на ниском нивоу са високим уделом текућих расхода у БДП. Реперкусије проистекле из погоршаног спољњег окружења све негативније утичу на јавне финансије од 2012. године, са задуживањем Владе и убрзаним растом дуга. До одређене мере ово задуживање истискује приватне инвеститоре. Спољни дебаланс, а поготово диспаритети спољне трговине и дефицит текућег рачуна су у порасту. Приватизација, реструктурирање јавних предузећа и либерализација индустријске мреже нису унапредовали. Производни капацитет и конкурентност економије и даље су слаби јер домаћи извори раста нису експлоатисани на одговарајући начин. Услови на тржишту рада су и даље лоши, а структуралне ригидности као што су високи износи социјалних доприноса и лоше усмерени социјални трансфери наставили су да коче отварање радних места. Незапосленост је и даље врло висока, а стопа учешћа је веома ниска. На услове пословања негативно утичу неефикасност управе и слаба владавина права. Неформални сектор и даље представља значајан изазов.

Босна и Херцеговина је постигла ограничени напредак у усклађивању прописа и политика са **европским стандардима**. Известан напредак је забележен у областима слободног кретања робе, конкуренције, интелектуалне својине, истраживања и извесном броју питања у вези са правдом, слободом и безбедношћу. И даље су потребна посебна залагања у правцу облати као што су слободно кретања људи и робе, капитал, царине и опорезивање, јавне набавке, запошљавање и социјална политика, образовање, култура, индустрија и МСП, пољопривреда и рибарство, безбедност хране, ветеринарски и фитосанитарни сектор, животна средина и климатске промене, транспорт, енергетика, информационо друштво и медији, финансијска контрола и статистика. У целини, Прелазни споразум (ПС) се и даље неравномерно спроводи. Земља и даље крши ПС због непоштовања ЕКЈП и недовољном извршавању преузетих обавеза у вези са државном

помоћи. Закон о државној помоћи је донет али и остаје да се оснује Савет за државну помоћ, изврши усаглашавање са европским начелима о јавни предузећима и формира јавни инвентар државне помоћи. Треба убрзати спровођење Закона о попису становништва.

Босна и Херцеговина је постигла извешан напредак у областима *унутрашњег тржишта*. У погледу *слободе кретања робе*, остварен је извешан напредак у правцу стандардизације, акредитације, надзора тржишта и заштите потрошача. И даље су потребна знатна залагања да би се ускладио правни оквир за законодавством ЕУ, побољшали административни капацитети и оформио јединствени економски простор. Треба успоставити дијалог између јавног и приватног сектора о индустријским тржишту.

У области *кретања лица, услуга и права пословног настањивања* постигнут је незнатан напредак. Оба ентитета примењују нове графиконе рачуна за финансијске институције који су међусобно усклађени, а међу-ентитетски надзор у области банкарства и даље је задовољавајући. Неопходно је додатно поједноставити поступак регистравања предузећа и ускладити законодавни оквир за поштанске службе.

Никакав напредак није постигнут у области *слободног кретања капитала*. Потребно је додатно усклађивање са правним тековинама ЕУ као и хармонизација законодавства на нивоу читаве земље. Мали напредак је забележен у области *царина и опорезовања*. И даље има недостатака у погледу усклађивања прописа и целокупног административног и оперативног капацитета. Потребна су додатна залагања у циљу обезбеђења бољих услуга за пореске обвезнике, обезбеђења трговинских олакшица и ефективне примене и спровођења прописа, укључујући интелектуалну својину.

Босна и Херцеговина је постигла извешан напредак у усвајању Закона о државној помоћи на државном нивоу и примени правила о *конкуренцији*. Никакав напредак није остварен у области *јавних набавки*, нарочито у погледу потпуног усклађивања прописа о јавним набавкама. Настављен је напредак у области *права на интелектуалну својину*.

Постигнут је незнатан напредак у области *политике запошљавања и социјалне политике*. И даље треба интензивирати процес приближавања законодавства, а стратешке документе усвојити и спроводити. Треба усвојити Стратегију социјалног укључивања на државном нивоу. Оквирни закон и стратегије постоје у области *образовања*, али се још не примењују. Постигнут је извешан напредак у области *културе*. Настављено је остваривање напретка у области *истраживања* и припрема за Иновациону унију. Преговори за учлањење у *Светску трговинску организацију* су додатно напредовали.

Босна и Херцеговина је остварила мали напредак у правцу испуњења европских стандарда у погледу одређеног броја *секторских политика*. У погледу *индустрије и малих и средњих предузећа* (МСП), треба усвојити стратегију развоја земље која обухвата елементе индустријске политике и нову стратегију МСП. Постигнут је незнатан напредак у областима *пољопривреде* и руралног развоја, безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике и *рибарства*. Неопходни су јасна подела надлежности, тешња сарадња између државе и ентитета на усклађивању са правним тековинама ЕУ у овим областима, као и надградња установа. Изостанак напретка има негативан утицај на трговину пољопривредним производима, нарочито са ЕУ.

Припреме Босне и Херцеговине у области *животне средине* и даље су у почетној фази. Треба успоставити усклађени правни оквир за заштиту животне средине и одговарајуће институционалне капацитете. Капацитет управе је слаб, а хоризонтална и вертикална комуникација између различитих органа треба да се ојача.

У погледу *климатских промена*, треба решавати питања усвајања националне климатске стратегије, усклађивања са правним тековинама ЕУ и подизања свести.

Босна и Херцеговина је постигла незнатан напредак у сектору *транспорта*, али је дошло до извесног позитивног развоја ситуације у погледу трансевропских транспортних мрежа и ваздушног транспорта. Закон о транспорту опасне робе треба у потпуности ускладити са правним тековинама ЕУ. Треба решавати питање осавремењивања транспортне инфраструктуре. Припреме у области *енергетике* су и даље у раној фази. Као потписница Споразума о енергетској заједници, Босна и Херцеговина треба да примени релевантне прописе ЕУ о енергетици. Да би се загарантовала сигурност снабдевања електричном енергијом, треба основати национално предузеће за пренос електричне енергије које функционише у читавој земљи, и усвојити свеобухватну енергетску стратегију.

Постигнут је незнатан напредак у области *информационог друштва и медија*. Правни оквир о јавном емитовању још није у потпуности усклађен. Нови изазови у погледу независности Регулаторне агенције за комуникације и јавних емитера, политички притисак на медије и спор темпо спровођења реформе јавног емитовања и даље су узроци озбиљне забринутости.

Незнатан напредак је забележен у области *финансијске контроле*. Треба донети и применити прописе, а одбор за координацију Централних јединица за хармонизацију треба поново да преузме своју улогу. Треба ојачати капацитете за интерну ревизију, као и независност институција за екстерну ревизију. Постигнут је извешан напредак у области *статистике*. Треба побољшати секторске статистике као што су национални рачуни, статистике предузећа и пољопривреде. Треба интензивирати сарадњу између статистичких институција у земљи на нивоу државе и ентитета и других релевантних агенција на нивоу државе, такође и у вези са спровођењем Закона о попису становништва и домаћинства.

Постигнут је извешан напредак у различитим областима у погледу ***правде, слободе и безбедности***. Наставило се са решавањем приоритета у области *визне политике*. Споразум о визним олакшицама између ЕУ и Босне и Херцеговине и споразум о реадмисији се и даље несметано спроводе. Режим безвизног путовања у шенгенски простор ступио је на снагу децембра 2010. године за грађане Босне и Херцеговине који поседују биометријске пасоше. У оквиру Механизма за праћење поствизне либерализације, Босна и Херцеговина је усвојила циљане мере за побољшане управљања миграторним токовима. Треба спровести неке реформе усвојене у оквиру мапе пута за визну либерализацију. Под хитно треба решити питање успостављања функционалног система електронске размене података између полиције и тужилаштва у Босни и Херцеговини и оснивања у потпуности оперативне агенције за борбу против корупције, са одговарајућим кадром и финансијским ресурсима.

Припреме земље у области *управљања границама, азила и миграција* су напредовале. Систем азила и међународне заштите, праћења миграционих токова и међуагенцијске сарадње се и даље побољшава. Треба извршити додатну надградњу инфраструктуре на одређеним граничним прелазима. Треба решити питање недозвољених граничних прелаза са Црном Гором и са Србијом. Остварен је изванредан напредак у области борбе против *прања новца*. Стратегија и акциони план за спречавање прања новца се и даље ограничено спроводе. Постигнут је незнатан напредак у области борбе против *дрога*. Одсуство делотворне реакције правосуђа кочи борбу против трговине дрогама која и даље представља озбиљан проблем.

Босна и Херцеговина је наставила да улаже напоре у циљу подизања капацитета и делотворности *полиције*. Подељеност полицијских снага Босне и Херцеговине и даље подрива ефикасност, сарадњу и размену информација. *Борба против организованог криминала* и даље није довољно заступљена због одсуства делотворне сарадње између извршних органа. Организовани криминал и даље изазива забринутост која негативно утиче на владавину права и услове за пословање. Треба интензивирати напоре у борби против *трговине људима* и побољшати идентификацију жртава. Босна и Херцеговина је постигла изванредан напредак у борби против тероризма. Здружена радна група за борбу против тероризма је поново основана, али се стратегија за спречавање и борбу против тероризма слабо примењује.

Настављене су припреме у области *заштите података о личности*, али треба ојачати спровођење закона и независност надзорне агенције. Делотворна заштита података о личности од критичног је значаја за закључивање споразума између Босне и Херцеговине и Европола и Евројуста.

Турска

У мају је покренута нова агенда за подршку и допринос преговорима о придруживању путем веће сарадње у бројним областима од заједничког интереса, а то су: политичке реформе, усклађивање са правним тековинама Европске уније, дијалог о спољној политици, виза, мобилност и миграције, трговина, енергија, борба против тероризма и учешће у програмима Заједнице. Шест од осам радних група које су основане да би се подстакло усклађивања са правним тековинама ЕУ имало је свој први састанак.

Рад на новом уставу започео је путем релативно демократског и партиципативног процеса. Међутим, расте забринутост у погледу тога што Турска нема значајан напредак ка потпуном испуњавању политичких критеријума. Ситуација у погледу поштовања основних права и даље је извор озбиљне забринутости. Она произилази пре свега из широке примене правног оквира по питању тероризма и организованог криминала, што доводи до учесталих кршења права на слободу и безбедност, права на поштено суђење и слободу изражавања, окупљања и удруживања. Мада се настављају расправе о темама које се сматрају осетљивим, као што су арменијско питање или улога војске, ограничења слободе медија у пракси и бројни судски предмети против писаца и новнара и даље представљају озбиљне проблеме. Као последица тога, широко је распрострањена аутоцензура.

Што се тиче *демократије и владавине права*, начињени су позитивни кораци у погледу активног учешћа свих заинтересованих страна у рада на новом Уставу, али је генерално постојао повремени недостатак консултација у законодавном процесу. Истраге о наводним плановима за државни удар, које нуде прилику за јачање поверења у правилно функционисање турских демократских институција и владавине права, засењене су стварном забринутошћу због њиховог широког обима и мањкавостима у судским поступцима. Курдско питање је и даље кључни изазов за турску демократију; демократско отварање из 2009. године, усмерено између осталог и на решавање курдског питања, није изведено до краја. Локална влада на југоистоку суочавала се са притварањем бројних локалних политичара. Било је значајног повећања терористичких напада ПКК.

Када се ради о реформи *државне управе*, напредак је остварен у законодавној реформи. Успостављање институције Заштитника грађана важан је корак у заштити права грађана и обезбеђењу одговорности државне управе. Потребна је већа политичка подршка реформи државне управе и није било напретка у погледу децентрализације управе.

Цивилна контрола снага безбедности је даље учвршћена. Увођење скупштинског надзора буџета за одбрану представљало је позитиван корак, али је његов обим остао ограничен. Јавно особље се генерално уздржавало од директног или индиректног притиска у вези са политичким питањима. Начињено је неколико симболичних корака ка даљој демократизацији цивилно-војних односа. Потребне су даље реформе, посебно војног правосуђа и цивилног надзора жандармерије.

Одређени напредак у области *правосуђа* остварен је након усвајања трећег пакета реформе правосуђа, којим се уводе бројна унапређења у турско кривично правосуђе, укључујући ублажавање ограничења у погледу извештавања медија о кривичним истрагама и брисање одредбе којом се тужиоцу дозвољава да забрани објављивање. Бројна лица лишена слободе су пуштена из притвора после ступања на снагу законских промена. Међутим, правне реформе нису успеле да реше суштинске мањкавости које су главни разлог за сталне осуде Турске од стране Европског суда за људска права. Учесталост и дужина притвора пре суђења и даље представљају озбиљан проблем. Потребни су даљи кораци у погледу независности, непристрасности и ефикасности правосуђа, укључујући кривично правосуђе и огроман број заосталих предмета који се односе на озбиљне кривичне случајеве. Такође су потребни даљи кораци да се повећа стопа учешћа жена у правосуђу. Стратегију реформе правосуђа је потребно ревидирати уз учешће свих заинтересованих страна, укључујући правну заједницу и грађанско друштво у Турској.

У *борби против корупције* постигнут је ограничени напредак, уз одређене напретке по питању инкриминација и транспарентности у финансирању политичких партија. Потребно је повећати транспарентност политичког финансирања. Широког спектар имунитета и даље представља мањкавост у овој области. Треба установити биланс остварених резултата по питању истрага, оптужница или пресуда у вези са случајевима корупције. Постоји забринутост око непристрасности у процесуирању случајева у борби против корупције. Спровођење Националне стратегије за борбу против корупције захтева веће политичко ангажовање.

У борби против организованог криминала постигнут је неравномеран напредак. Мада је Турска потписница главних међународних конвенција, недостатак закона о заштити података и даље ограничава полицијску сарадњу на међународном нивоу и кочи закључивање споразума о оперативној сарадњи са Европолом. Именовање полицијског службеника за везу са Европолом допринело би унапређењу билатералне сарадње. Није забележен значајан напредак у области решавања питања трговине људима.

Када се ради о **људским правима и заштити мањина**, неопходни су значајни напори у већини области, посебно слободе изражавања, слободе удруживања и окупљања те слободе вероисповести.

Иако је у погледу *поштовања међународног права у области људских права* постигнут одређени напредак, важне реформе за јачање структура људских права и даље нису спроведене, а број кривичних поступака покренутих против бранилаца људских права је ствар која забрињава.

Силазни тренд по питању *тортура и лоше поступање* у местима притвора је настављен. Међутим, прекомерна употреба силе и даље је ствар која забрињава, а постигнут је незнатан напредак у решавању проблема *некажњивости*. Постоји знатан број заосталих судских поступака, а предност се даје контраоптужбама поднетим од стране снага безбедности.

Што се тиче *затвора*, стално повећање броја лица у затворима доводи до озбиљне претрпаности, што значајно утиче на санитарне и друге физичке услове. Притворски услови, посебно за малолетнике, и даље су разлог за озбиљну забринутост. Темелна ревизија система притужби у затворима касни. Здравствене услуге за затворенике, као и услови за лишавање слободе малолетника, представљају питања која захтевају посебне напоре.

По питању *приступа правди* начињен је ограничен напредак. Обим и квалитет правне помоћи није одговарајући. Нема ефективног механизма за мониторинг којим би се поправили дуготрајни проблеми.

Што се тиче *слободе изражавања*, након усвајања трећег пакета реформе правосуђа велики број новинара који чекају суђење је пуштен, ограничења у погледу извештавања медија о кривичним истрагама су ублажена, а заплена писаних дела пре објављивања је забрањена. Међутим, повећање броја кршења слободе изражавања изазива озбиљну забринутост, док је слобода медија у пракси и даље ограничена. Правни оквир, посебно у погледу организованог криминала и тероризма, и његово тумачење од стране судова, доводи до злоупотреба. Заједно са високом концентрацијом медија у индустријским конгломератима са интересима који су далеко од слободног протока информација и идеја, то доводи до широкораспрострањене аутоцензуре. Честе забране сајтова разлог су за озбиљну забринутост и постоји потреба да се закон о интернету ревидира.

Што се тиче *слободе окупљања и удруживања*, иако су првوماјске демонстрације и активности, као што је „Дан комеморације страдалима у јерменијском геноциду”, протекли у мирној атмосфери, дошло је до случајева насиља и несразмерне употребе силе током демонстрација које нису имале претходно одобрење. То се посебно, али не и једино,

односи на демонстрације у вези са курдским питањем. Уставно право на слободу окупљања и удруживања повремено се тумачи на прекомерно рестриктиван начин. Закон о демонстрацијама и окупљањима треба ревидирати, оптужбе по питању употребе прекомерне силе од стране снага безбедности треба истражити и по потреби процесуирати. Правила о финансирању су и даље рестриктивна и дискрециона. Није било напретка у погледу законодавства које се односи на политичке странке.

Постоји ограничен напредак у погледу *слободе мисли, савести и вероисповести*. Забележен је одређени напредак у погледу приговора савести у смислу примене судске праксе Европског суда за људска права (ЕСЉП). Дијалог са немуслиманским верским заједницама је настављен. Међутим, лица која исповедају веру у мањинским религијама или нису верници изложена су претњама екстремиста. Потребно је успоставити правни оквир у складу са Европском конвенцијом о људским правима, како би све немуслиманске верске заједнице и заједница Алеви могле да функционишу без непотребних ограничења.

У правном смислу, постоји напредак по питању *права жена и родне равноправности*. Влада је утврдила акциони план за решавање питања покренутих у извештају Европског парламента „Перспективе за жене у Турској до 2020. године”. Закон о заштити породице и спречавању насиља над женама има за циљ заштиту од насиља чланова породице и оних који су у ванбрачном односу. Поступци који су предвиђени за хитне случајеве су генерално позитивни, као што је био и задатак инклузивне консултације са грађанским друштвом који су предузеле власти. Такође су потребни значајни напори да се тај нови закон, заједно са већ постојећим законодавством претвори у политичку, друштвену и економску реалност. Законодавство се мора доследно спроводити у целој земљи. Постоји потреба за већим укључивањем и учествовањем жена у запошљавању, креирању политике и политици. Закон о царском резу је усвојен уз недовољне припреме и консултације са грађанским друштвом. Дебату која је претходила том закону и сличну дебату о абортусу карактерисао је поларизујући став. Питање раних и принудних бракова и даље озбиљно забрињава.

Када се ради о *правима деце*, потребни су напори у свим областима, укључујући образовање, борбу против запошљавања деце, здравство, административни капацитет и координацију. Генерално, када се ради о малолетницима, потребно је предузети мере за већу превенцију и рехабилитацију. Притварање деце не спроводи се у одговарајућим условима и потребно је успоставити додатне судове за малолетнике у складу са законодавством на снази.

Што се тиче *социјално осетљивих лица и/или лица са инвалидитетом*, потребне су даље мере да би се повећало учешће тих лица у друштвеном и економском животу.

Потребни су даљи напори у борби против *дискриминације*. Недостаје свеобухватно антидискриминативно законодавство, а и даље су потребни значајни напори да би се осетљива популација, укључујући жене, децу, лезбијску, хомосексуалну, бисексуалну и трансексуалну популацију, заштитила од друштвеног вређања, дискриминације и насиља.

У областима *радних и синдикалних права* било је ограниченог напретка. Законодавство о синдикалним правима државних службеника измењено је и допуњено али и даље није у

складу са стандардима ЕУ и Међународне организације рада (МОП). Заједничке акције синдиката трпе бројна ограничења.

Што се тиче *имовинских права*, било је напретка код усвајања законодавства којим се мења и допуњава Закон о фондацијама из 2008. године. Примена се наставља. Међутим, постојеће законодавство још увек не обухвата припојене фондације, тј. фондације чије је управљање преузела Генерална дирекција за фондације, или имовину конфисковану од фондације Алеви. Случајеви против православног манастира Мор Габријели Сиријак који су у току, од којих је неке иницирала влада, изазивају забринутост. Турска мора да обезбеди пуно поштовање имовинских права свих немуслиманских верских заједница и других.

Приступ који Турска има према *мањинама* и даље је рестриктиван, иако су представници мањинских група, не само оних које Турска званично признаје, по први пут били позвани у парламент да изразе своја мишљења о новом Уставу. Пуно поштовање и заштита језика, културе и основних права у складу са европским стандардима још није остварено. Турска треба да заузме свеобухватан приступ и да начини даље напоре у циљу јачања толеранције, безбедности и унапређења инклузивности *vis-a-vis* мањина. Потребно је ревидирати постојеће законодавство, увести свеобухватно законодавство за борбу против дискриминације и успоставити механизме заштите посебних тела за борбу против расизма, ксенофобије, антисемитизма и нетолеранције. Треба примењивати релеванте споразуме и конвенције.

Турска је остварила напредак по питању *културних права*, а пријављено је мање ограничења на употребу курдског језика у затворима током посета и размене писама. Међутим, законодавство, укључујући ту и Устав и Закон о политичким странкама, и даље ограничава употребу језика који нису турски. Исто тако, правосуђе је донело бројне рестриктивне одлуке о употреби језика који нису турски, укључујући употребу курдског језика у судским предметима који се односе на курдске политичаре и браниоце људских права.

Било је одређеног напретка, али је потребан систематски приступ да би се проблеми *Рома* решили. Неопходно је утврдити свеобухватну стратегију и то питање треба укључити у главне политичке документе. Постоји недостатак квантитативних података о положају Рома, што спречава информисано креирање политике.

Што се тиче *истока и југоистока*, било је велике дебате о курдском питању али нема напретка ка решењу. Терористички напади су интензивирани као и војне операције. ЕУ је осудила све терористичке нападе. Лишавање слободе изабраних политичара и бранилаца људских права изазива забринутост. Код инцидената као што је убијање цивила у Улудеру, није се изашло у сусрет позивима за ефикасну и брзу истрагу и транспарентно јавно обавештавање који су упућени властима. Истина о вансудским погубљењима и тортури на југоистоку у 80-тим и 90-тим још није утврђена у складу са одговарајућим правним поступком. Рок застаревања ће ускоро учинити крај вођењу судских истрага о злочинима из прошлости без резултата. Постављене mine и систем сеоске страже и даље изазивају забринутост.

Процес давања надокнаде *интерно расељеним лицима* је настављен али ефикасност тог система тек треба оценити. Што се тиче *избеглица и азиланата*, може се извести о одређеним побољшањима у погледу услова за задржавање у центрима за смештај. Међутим, још увек не постоји национална стратегија за боље решавање потреба интерно расељених лица или свеобухватни правни оквир за избеглице и азиланте. Потребна су даља побољшања у погледу пракси које се односе на притварање и депортовање.

Што се тиче **регионалних питања и међународних обавеза**, Турска је поновила своју подршку преговорима лидера двеју заједница који се воде под окриљем генералног секретара УН са циљем изналажења свеобухватног решења *кипарског проблема*. Упркос понављаним позивима Савета и Комисије, Турска се још увек не придржава своје обавезе пуне, недискриминаторне примене Додатног протокола уз Споразум о придруживању и није уклонила све препреке слободном кретању робе, како је у кратким цртама изложено у декларацији Европске заједнице и њених држава чланица од 21. септембра 2005. године и у закључцима Савета, укључујући закључке из децембра 2006. и децембра 2009. године. Нема напретка ка нормализацији билатералних односа са Републиком Кипар. Шта више, Турска је одлучила да замрзне своје односе са кипарским *Председништвом ЕУ* током друге половине 2012. године, укључујући и неприсуствовање састанцима којима председава кипарско Председништво ЕУ. Европски савет је изразио своју озбиљну забринутост у погледу турских изјава и претњи и позвао је на пуно поштовање улоге Председништва Савета, које је фундаментална институционална карактеристика ЕУ, предвиђена у Уговору. Турска је наставила да даје изјаве противећи се операцијама бушења које врши Република Кипар и износећи претње одмаздом нафтним компанијама које хоће да учествују у истраживањима на Кипру. ЕУ је нагласила право на суверенитет свих држава чланица ЕУ, што између осталог обухвата и склапање билатералних споразума те истраживање и експлоатацију својих природних ресурса, у складу са правним тековинама ЕУ и међународним правом, укључујући Конвенцију УН о Праву мора.

Након последње рунде прелиминарних разговора у јулу 2011. године, у току су разговори између Грчке и Турске о утврђивању датума за наредну рунду. Грчка и Кипар су упутили знатан број званичних приговора због сталног повређивања својих територијалних вода и ваздушног простора, укључујући летове преко грчких острва.

Што се тиче *регионалне сарадње*, Турска је и даље укључена у регионалне иницијативе, укључујући Процес сарадње у југоисточној Европи (ПСЈиЕ) и Савет за регионалну сарадњу (СРС). Турска подржава европске интеграције свих земаља у региону и интензивирала је контакте са Западним Балканом, изражавајући одлучно залагање за промоцију мира и стабилности. Односи са суседном државом чланицом ЕУ, Бугарском, и даље су позитивни.

Турска **економија** је наставила са снажним растом, убирајући тако плодове стабилности и политика оријентисаних на раст које су спровођене у претходној декади. Од средине 2011. године, темпо раста постепено опада у складу са успоравањем домаће потражње, праћено побољшањем у трговинском билансу и билансу текућег рачуна. Међутим, још увек значајни спољни дебаланс и значајан инфлаторни притисак и даље представљају претњу по макроекономску стабилност.

Када се ради о **економским критеријумима**, Турска има функционалну тржишну економију. Она би требало да је у стању да се носи са притисцима конкуренције и тржишним силама у оквиру Уније у средњорочном периоду, под условом да убрза спровођење програма опсежних структурних реформи.

У 2011. години, турска економија је имала раст од 8.5%, само мало мање од 9.2% у 2010. години. Раст је највећим делом покретала домаћа потражња, пре свега она која потиче од приватног сектора. Велико успоравање раста запажено је у првој половини 2012. године, до 3.1% у односу на претходну годину. Успоравање домаће потражње праћено је побољшањем у трговинском дефициту и дефициту текућег рачуна, мада са врло високих нивоа (10% БДП у 2011. години). Снажна економска експанзија омогућила је и раст запослености те пад незапослености са око 11% средином 2011. године на мање од 9% годину дана касније. Монетарна политика је постала инструменталнија и била је успешна у зауздавању раста кредита као и редуковању дефицита текућег рачуна. Буџет је у 2011. години функционисано боље од очекиваног, а јавни дуг је до средине 2012. године опао на око 39% БДП. Реформе и повећано трошење на образовање генерисали су изван позитиван утицај на образовно достигнуће и цене школовања. Трговинске и економске интеграције са ЕУ остале су на високом нивоу.

Истовремено, сценарио меког приземљивања доводе у питање налети финансијске несигурности и осећај глобалног ризика те је потребно урадити више на бољој координацији мешавине политика. Постоји још увек значајан дефицит текућег рачуна. Инфлација је опала, али је и даље висока. Ови дебаланси указују на проблеме са конкурентношћу и недостатак домаће штедње, те захтевају даље структурне реформе. Нису учињени напори на повећању фискалне транспарентности и бољем учвршћивању фискалне политике, што би такође допринело да Турска поправи свој кредибилитет на тржиштима. Тржиште је и даље скупо и дугорочно, а стечајни поступци су још увек релативно незграпни. Да би се пословна конкурентност побољшала, требало би у потпуности применити Закон о државној помоћи. Мада је било извесних побољшања по питању људског капитала, побољшања у погледу физичког капитала су скромна.

Турска је наставила да побољшава своју **способност за преузимање обавеза из чланства**. Напредак је остварен у многим областима, нарочито по питању права привредних друштава, статистике, науке и истраживања и правних тековина ЕУ које се односе на Царинску унију. У већини области неопходно је наставити са напорима ка даљем усклађивању. Неопходно је јачање административног капацитета за хватање у коштац са правним тековинама ЕУ у погледу ефикасности и ефикасности. У одређеним областима потребно је ојачати и капацитет за примену прописа. Напоре на усклађивању су пратила тела успостављена по основу Споразума о придруживању и радне групе основане у контексту позитивне агенде.

Изван напредак је постигнут у области *слободног кретања робе*. Турска је у свој правни поредак увела начело узајамног признавања за неусклађену област. Турска је постала пуноправни члан СЕН и СЕНЕЛЕС. Међутим, техничке препреке трговини и даље постоје и спречавају слободно кретање робе у неким областима, чиме се крше обавезе Турске у оквиру Царинске уније. Усклађивање у овој области је напредовало. У области *слободе кретања радника* постоји мали напредак. Турска је повећала свој капацитет у

погледу будућег учешћа у EURES и координације система социјалног осигурања. Припреме у овој области су започете. Напредак у погледу права на *пословно настањивање и слободу пружања услуга* је мали и у овој области су потребни даљи напори. Уопштено говорећи, усклађивање се налази у раној фази. У погледу *слободног кретања капитала* постоји ограничен напредак. У једном броју сектора и даље постоје ограничења у погледу кретања капитала. Капацитет за примену прописа против прања новца и финансирања тероризма треба ојачати. Потребни су даљи напори у погледу усклађивања са правним тековинама ЕУ и релевантним препорукама FATF. Припреме у овој области се налазе у раној фази.

У области *јавних набавки* постигнут је ограничени напредак. Институције постоје, а административни капацитет је ојачан. Неопходно је усвојити нацрт стратегије за усклађивање који садржи временски ограничен акциони план. Турска мора да поништи одступања која нису у складу са правним тековинама ЕУ и изврше даље усклађивање свог законодавства, посебно по питању комуналних делатности, концесија и јавно-приватних партнерстава. Организација система правних лекова још није ревидирана. Припреме у овој области су умерено напредовале. Дobar напредак је остварен по питању *права привредних друштава*. Правни и институционални оквир унапређен је успостављањем Турске агенције за рачуноводствене и ревизорске стандарде. Међутим, капацитет трговинског правосуђа и пословних организација потребно је ојачати како би се носили са новим турским Трговинским закоником. Уопштено говорећи, Турска је напредовала у овој области. У области *права интелектуалне својине* постигнут је изванредан напредак. Потребно је усвојити ажуриране законе у складу са правним тековинама ЕУ. Јачање капацитета правосуђа и царинске управе ка делотворнијем спровођењу прописа у области права интелектуалне својине је од кључног значаја. Борбу против кривотворене робе такође треба појачати. Тешња координација и сарадња између заинтересованих страна и државних тела по питању права интелектуалне својине је од суштинског значаја, као што су и кампање за опште подизање свести о ризицима кршења права интелектуалне својине. Турска само делимично решава приоритете у овој области.

У погледу *политике конкуренције* остварен је ограничени напредак. Турска је успешно применила правила за борбу против монопола и концентрација. Међутим, недавна законска догађања изазивају забринутост у погледу способности органа надлежног за конкуренцију да своје послове и даље независно обавља. Никакав напредак није остварен у области државне помоћи, док је један број постојећих пракси државне помоћи у сукобу са правилима Царинске уније. У одсуству подзаконских аката, Закон о државној помоћи је и даље неделотворан. Усклађивање у области борбе против концентрација је напредовало. У области државне помоћи, земља се још није довољно припремила.

У области *финансијских услуга* је било извесног напретка. Стандарди Базел II су постали обавезни за банкарски сектор. Потребно је више напора, нарочито у области тржишта хартија од вредности и инвестиционих услуга, те у сектору осигурања. Припреме у овој области добро напредују. Напредак је постигнут у области *информационог друштва и медија*. Међутим, усклађивање са правним оквиром ЕУ у области електронских комуникација и даље је ограничено, нарочито по питању издавања дозвола и приступа тржишту. Потребни су стални напори за даље усклађивање законодавства у области услуга информационог друштва. Одредбе о интернетском садржају које би потенцијално

могле ограничити слободу изражавања и прешироко тумачење одређених правних одредби, посебно у погледу санкција против емитера, изазивају забринутост. Припреме у овој области су умерено напредовале.

Ограничени напредак је остварен по питању усклађивања у области *пољопривреде и руралног развоја*. Капацитети који се односе на пољопривредну статистику и мрежу за прикупљање рачуноводствених података са пољопривредних газдинстава су повећани. Примена претприступног програма руралног развоја се побољшала али су потребни интензивни напори да би се обезбедила адекватна апсорпција средстава. *De facto* забрана увоза живе стоке, говеђег меса и прерађевина није у потпуности укинута, а још увек не постоји ни стратегија за преусмеравање пољопривредне помоћи ни стратегија за пољопривредну статистику. Припреме у овој области нису јако напредовале. Известан напредак је остварен у области *безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике*. Потребно је уложити додатне напоре у циљу напретка ка потпуном усклађивању са правним тековинама ЕУ. Потребни су значајни напори по питању унапређења пољопривредно-прехрамбених система према стандардима ЕУ, контроле кретања животиња, здравља животиња, посебно борбе против слинавке, те по питању нуспроизвода животињског порекла. Припреме у овој области се налазе у раној фази. Известан напредак је остварен у области *рибарства*, посебно у погледу административног капацитета, управљања ресурсима и флотом, инспекције и контроле те међународних споразума. Међутим, потребни су додатни напори по питању усклађивања, структурних мера, тржишне политике и државне помоћи. Усклађивање у овој области није јако напредовало.

Постоји известан напредак у усклађивању сектора *транспорта* који је, генерално посматрано, умерено напредовао. Турска мора да се усклади са новим пакетима законодавства ЕУ у погледу поморског и железничког транспорта. Неопходни су даљи напори у области људских ресурса и техничког капацитета за примену правних тековина ЕУ, посебно у погледу опасне робе и приправности за деловање у ванредним ситуацијама у поморском транспорту. Недостатак комуникације између центара за контролу ваздушног саобраћаја у Турској и Републици Кипар озбиљно угрожава безбедност ваздушног саобраћаја.

Известан напредак је остварен у сектору *енергије*, посебно у погледу обновљиве енергије и енергетске ефикасности. Додатни напори су потребни у области природног гаса, нуклеарне безбедности и заштите од зрачења, укључујући одговорно управљање истрошеним горивом и радиоактивним отпадом. Конкуренција у сектору гаса је и даље ограничена. Функционисање механизма за утврђивање производне цене на тржишту електричне енергије треба побољшати, док га на тржиштима гаса треба успоставити. Потребно је ојачати независност и институционални капацитет регулаторног органа. Генерално посматрано, Турска се налази у умерено унапредовалој фази усклађивања.

Када је реч о *опорезивању*, ограничен напредак је постигнут по питању усклађивања законодавства. Било је позитивних корака ка елиминисању дискриминаторних пракси код опорезивања дувана и у погледу административне сарадње и оперативног капацитета. Међутим, и даље има неусклађености са правним тековинама ЕУ. Неопходни су додатни напори у погледу акциза на алкохол да би се испоштовао Акциони план када је реч о

смањењу разлика између увозних и домаћих производа. Постепено укидање дискриминаторних пракси је кључно за даљи напредак. Нема напретка по питању директног опорезивања. Генерално посматрано, усклађивање у овој области је умерено напредовало.

Остварен је изванредан напредак у области *економске и монетарне политике*. Централна банка активно користи различите инструменте како би обезбедила ценовну и финансијску стабилност, мада са помешаним резултатима. Усклађивање са правним тековинама ЕУ још увек није потпуно, посебно у погледу пуне независности Централне банке и забране привилегованог приступа јавног сектора финансијским институцијама. Капацитет за формулисање и координацију економске политике је одговарајући. Уопштено посматрано, степен спремности Турске је унапредовао.

Добар напредак је остварен у области *статистике*, посебно по питању класификације и регистара, статистике становништва и других секторских статистика. Потребан је даљи напредак, посебно по питању националних рачуна, пословне статистике и пољопривредне статистике. Свеукупно гледано, постоји добар степен усклађености са правним тековинама ЕУ.

Изванредан напредак, мада неравномеран, постигнут је у области *социјалне политике и запошљавања*, посебно побољшањем административног капацитета, проширењем покрића социјалног осигурања и усвајањем новог законодавства о безбедности и здрављу на раду као и синдикалног законодавства за државне службенике. Међутим, синдикална права радника и државних службеника још су далеко од испуњавања стандарда ЕУ и МОП. Потребни су додатни напори да се постави јасан политички оквир за смањење сиромаштва, редукује сегментација тржишта рада, спречи непријављени рад и повећа стопа запослености жена и лица са инвалидитетом. Генерално посматрано, правно усклађивање је умерено напредовало.

Турска је постигла напредак у области начела и инструмената *предузетништва и индустријске политике* те усвајања секторских стратегија. Турска има довољан степен усклађености у овој области.

Турска је остварила изванредан напредак у области *Трансевропских мрежа*, где је усклађивање унапредовало. Изванредан напредак је начињен по питању транспортних и електричних енергетских мрежа. Потребни су стални напори у погледу гасног међуповезивања и реализације Јужног гасног коридора.

Изванредан напредак је постигнут у области *регионалне политике и координације структурних инструмената*. Институционални оквир за имплементацију ИПА компоненти регионалног развоја и развоја људских ресурса је ојачан, а оперативни програми Оперативних структура за регионалну конкурентности, животну средину и развој људских ресурса добили су акредитацију за функције јавног надметања, уговарања и финансијског управљања. Међутим, још увек постоји потреба за даљим јачањем административног капацитета ИПА институција. Припреме у овој области нису јако напредовале.

Известан напредак у области *правосуђа* постигнут је након усвајања трећег пакета реформе правосуђа, којим се уводе бројна побољшања у турско кривично правосуђе. Међутим, потребни су даљи кораци у погледу независности, непристрасности и ефикасности правосуђа, укључујући кривично правосуђе и огроман број заосталих предмета који се односе на озбиљне кривичне случајеве. Неопходно је повећати стопу учешће жена у правосуђу. У борби против корупције постигнут је ограничени напредак, уз одређене напретке по питању инкриминација и транспарентности у финансирању политичких партија. Спровођење Националне стратегије за борбу против корупције захтева веће политичко ангажовање. Ситуација у погледу поштовања *основних права* и даље је извор озбиљне забринутости, која произилази пре свега из широке примене правног оквира по питању тероризма и организованог криминала, што доводи до учесталих кршења права на слободу и безбедност, права на поштено суђење и слободу изражавања, окупљања и удруживања.

Ограничени напредак постигнут је у области *правде, слободе и безбедности*. Турска успешно пружа хуманитарну помоћ сиријским избеглицама; међутим, њен систем азила је далеко од стандарда ЕУ. Турска мора да повећа свој капацитет за спречавање нелегалних миграција. Након што је парафиран у јуну, брзо закључивање и делотворна примена Споразума о реадмисији између ЕУ и Турске, као и пуна имплементација постојећих обавеза у погледу реадмисије, од кључне су важности. Усвајање Закона о странцима и међународној заштити као и реформе у погледу управљања границом и даље представљају приоритет. У погледу усклађивања визног законодавства, постигнут је само ограничени напредак. Недостатак адекватног законодавства о заштити података спречава напредак. Потребне су реформе у области борбе против тероризма и организованог криминала. Уопштено говорећи, усклађивање у овој области се налази у раној фази.

Добар напредак је постигнут у области *науке и истраживања*. Турска је начинила кораке ка даљем јачању свог капацитета и својих интеграција у Европски истраживачки простор. Учешће и проценат успеха Турске у Оквирном програму ЕУ за истраживање (FP7) су повећани али су потребни додатни напори на јачању квалитета предлога и јачању квалитета истраживача. Уопштено говорећи, Турска је добро припремљена у овој области.

Известан напредак је начињен у области *образовања и културе*. Опште интересовање за програме ЕУ се наставило. Турска је продужила своје обавезно образовање са 8 на 12 година. Било је извесног напретка у области културе, док у усклађивању законодавства није било напретка. Уопштено говорећи, Турска је умерено напредовала у овој области.

Начињен је неравномеран напредак ка даљем усклађивању у области *животне средине и климатских промена*. Турска је остварила добар напредак по питању воде, било је извесног напретка по питању управљања отпадом и индустријског загађења и ограниченог напретка по питању квалитета ваздуха и заштите природе. Готово да није било напретка по питању хоризонталног законодавства о животној средини, а напретка уопште није било по питању заштите природе и хемикалија. Посебну пажњу треба посветити одрживости постојећих заштићених подручја и потенцијалних локалитета НАТУРА 2000. Што се тиче климатских промена, још увек је потребно успоставити и спровести амбициознију и искординсану стратегију, како на домаћем тако и на међународном плану. По питању административног капацитета није начињен даљи напредак. Неопходно је јачање агенде за

животну средину Министарства животне средине и урбанизма, као и координације и сарадње између релевантних органа на свим нивоима. Припреме у овој области се налазе у раној фази.

Известан напредак је остварен по питању *заштите потрошача и здравља*. Кључно законодавство које се односи на заштиту потрошача још није усвојено, а потрошачки покрет је и даље слаб. Турска је успоставила нове административне структуре у области јавног здравља. Њихово функционисање треба пажљиво пратити. Генерално посматрано, припреме у овој области добро напредују.

Добар напредак је остварен у области *царинске уније*. Царинска унија ЕУ-Турска омогућила је Турској да достигне висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у овој области. Потребно је даље усклађивање по питању ослобађања од царине, слободних зона, надзора, тарифних квота и права интелектуалне својине. Припреме у области царинских ИТ система потребно је наставити. Потребни су додатни напори за побољшање контрола на основу резултата анализе ризика и поједностављених поступака да би се олакшала законита трговина уз гарантовање сигурности и безбедности. Известан напредак је начињен у области *спољних односа*. Даље усклађивање је потребно у областима као што су општи систем преференцијала и контрола робе двоструке намене. Интезивна употреба заштитних мера представља разлог за забринутост. Уопштено говорећи, ниво усклађености у овој области и даље је висок.

Политички дијалог са ЕУ о *спољној и безбедносној политици* значајно је интензивираан, с обзиром такође и на утицајну регионалну улогу Турске у пружању подршке безбедности, економској транзицији и демократској реформи, уз остало и у односу на недавна догађања у Северној Африци. Турска је снажно и у више наврата осудила насиље сиријског режима над цивилима, задржала политику отворених граница са Сиријом и обезбеђује хуманитарну помоћ за скоро 100.000 избеглих Сиријаца. Током периода који овај извештај покрива, турско усклађивање са декларацијама ЗСБП и даље је било на ниском нивоу у поређењу са ранијим периодима. Није начињен никакав напредак у нормализацији односа са Јерменијом. Дипломатски односи са Израелом остали су на ниском нивоу. Уопштено говорећи, припреме у области спољне, безбедносне и одбрамбене политике умерено су напредовале.

Известан напредак је остварен у области *финансијске контроле*, пре свега у погледу заштите евра. Још увек су потребни додатни напори, посебно у погледу обима предстојеће ревизије предлога практичне политике о јавној унутрашњој финансијској контроли, учвршћивања функције интерне ревизије у јавној управи и учвршћивања Турске службе за координацију борбе против превара. Недавни амандмани на Закон о ревизорском суду угрожавају ранија достигнућа у области спољне ревизије. Генерално посматрано, припреме у овој области су умерено напредовале.

Није било значајног напретка у области *финансијских и буџетских одредбе*, где су припреме у раној фази. Биће потребно правовремено успоставити здраве координационе структуре, административни капацитет и подзаконске прописе.

Исланд

Исланд и даље задовољава **политичке критеријуме**. Исланд има успешну функционалну демократију са јаким институцијама и дубоко укоревљеном традицијом репрезентативне демократије. Правосудни систем ове земље испуњава високе стандарде, а Исланд обезбеђује стално јачање свог већ високог степена заштите основних права.

Предлоге уставног савета о реформи Устава тренутно разматра парламент. Следећи закључке Специјалне истражне комисије (SIC), предузете су бројне мере са циљем повећања ефикасности јавне управе. Председнички избори су одржани у јуну 2012. године, а актуелни председник је поново изабран за пети мандат.

Канцеларија специјалног тужиоца је наставила са ефикасним радом на случајевима који се односе на банкарску кризу из 2008. године. У априлу 2012. године, високо истражно тело (*the Court of Impeachment*) утврдило је да је бивши премијер у време финансијске кризе крив по четири оптужбе против њега, наиме, да је пропустио да пре кризе одржи састанке кабинета посвећене томе. Никаква пресуда није изречена.

Постигнут је напредак у даљем јачању оквира за борбу против корупције. Што се тиче сукоба интереса, у пролеће 2012. године установљен је кодекс понашања за оосбље централне владе. Још увек је потребно установити кодекс понашања за државне службенике генрално и за политичке саветнике.

Исланд је наставио да штити основна права, укључујући економска и социјална права. Конвенцију УН о правима лица са инвалидитетом, Конвенцију Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици те Оквирну конвенцију Савета Европе о заштити националних мањина тек треба ратификовати.

После дуге и оштре рецесије, **економија** Исланда је у 2011. години почела да се опоравља и у тој години је имала раст од 2.6% у, а у првој половини 2012. године тај раст се наставио по сличној стопи. Друга међународна обвезница од 1 милијарде US\$ продата је после кризе страним инвеститорима у мају 2012. године по стопи од 6%. Исланд је повратио инвестициони рејтинг код три највеће агенције за рејтинг. Ипак, слаби биланси успеха финансијског и нефинансијског сектора и даље указују на значајне ризике по економску и финансијску стабилност. Укидање ограничења капитала остаје кључни политички изазов.

Што се тиче **економских критеријума**, може се сматрати да Исланд има функционалну тржишну економију. Међутим, слабост финансијског сектора и ограничења кретања капитала и даље ометају ефикасну расподелу средстава. Исланд би требало да је у стању да се носи са притисцима конкуренције и тржишним силама у оквиру Уније у средњорочном периоду, под условом да настави са решавањем структурне слабости путем одговарајућих макроекономских политика и структурних реформи.

Мешавина политика са јаким нагласком на стабилизацији курса, фискалној консолидацији и реструктурирању домаћег дуга подстицајна је за поновно успостављање вишег степена макроекономске стабилности. Монетарна политика је поштрена као одговор на растућу инфлацију и стабилност курса је потпуно одржана. Фискална консолидација је настављена уз додатне мере за приходе и трошкове у буџетима за 2011. и 2012. годину. Мере су предузете са циљем редуковања општих ризика владиног рефинансирања и јачања

финансија локалних влада. Трговински суфицит и приближно избалансирани текући рачун су одржани. Пад стопе незапослености и недавни раст запослености указују на то да су се услови на тржишту рада донекле побољшали. Земља има добру основну инфраструктуру, богате природне ресурсе и флексибилно тржиште рада са високим стопама учешћа.

Међутим, макро-финансијска рањивост је и даље прилична. Годишња инфлација је остала изнад циљне и инфлаторна очекивања су висока. Одржавање стабилности курса и даље представља изазов. Фискални ризици трају. Ниво јавног и приватног дуга остаје висок чак и после реструктуирања. Домаћинства и фирме се и даље суочавају са значајним проблемима. Квалитет средстава банака подложен је несигурностима и неплаћања су и даље широкораспрострањена. Незапосленост је и даље око 7%, што је близу нивоима који су беспримерни када се ради о овој земљи. Она посебно погађа омладину и укључује висок удео дугорочно незапослених. До макроекономске стабилизације долази у ситуацији привремене заштите путем ограничења капиталног рачуна, које треба укинути. Раст, инвестирање и развој спречавају велике препреке уласку на тржиште у неким секторима. Индустијска структура је и даље недовољно разноврсна.

Способност Исланда за преузимање обавеза из чланства и даље се процењује узимајући у обзир и учешће Исланда у Европском економском простору (ЕЕП). Свеукупни ниво спремности за задовољавање захтева правних тековина ЕУ је и даље добар, пре свега због учешћа Исланда у Европском економском простору.

Спор око Ајсејва (*Icesave*) још увек није решен, упркос постигнутом напретку. У децембру 2011. године Надзорни орган ЕФТА (ESA) покренуо је парницу против Исланда код ЕФТА суда, захтевајући изјаву да се Исланд не придржава Директиве о систему гаранције депозита и члана 4. Споразума ЕЕП о недискриминацији. Исланд је одбацио ове оптужбе и задовољио се тиме да буду опозване. Неколицина држава чланица ЕУ и ЕФТА упутило је Суду писмене примедбе. Европска комисија је интервенисала код Суда ЕФТА у прилог Надзорном органу ЕФТА. У међувремену, прве две делимичне исплате приоритетним повериоцима из комерцијалне ликвидације *Landsbanki Islands hf* извршене су у децембру 2011. и мају 2012. године.

Приступни преговори су даље напредовали. Током периода који извештај обухвата отворено је 14 поглавља, од којих је осам привремено затворено. Сада је отворено више од половине свих поглавља о којима се преговара (тј. њих 18), од којих је 10 привремено затворено.

Генерално посматрано, припреме за преузимање обавеза из чланства се настављају, у областима које ЕЕП делимично обухвата као и у свим поглављима која ЕЕП не обухвата. Исланд и даље има велику усклађеност и примењује значајан део правних тековина ЕУ у областима које ЕЕП обухвата, као што су слобода пружања услуга, јавне набавке, право привредних друштава, право интелектуалне својине, конкуренција, те информационо друштво и медији.

Извештај о напретку потврђује бројне изазове у следећим областима: финансијске услуге; пољопривреда и рурални развој; животна средина; рибарство; слободно кретање капитала; безбедност хране; ветеринарска и фитосанитарна политика; опорезивање; и царина.

Са становишта административног капацитета, и даље треба поклањати пажњу обезбеђењу расположивости људских и финансијских ресурса за неопходне припреме у вези са процесом приступања Европској унији.

Исланд и даље има високи ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области *слободног кретања робе*. Неопходни су даљи напори у погледу хоризонталних мера и законодавства у области производа у складу са „Старим и новим приступом” као и хоризонталног капацитета, као и у области тржишног надзора.

Исланд одржава висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области *слободног кретања радника*. Добар напредак је остварен по питању координације система социјалног осигурања. Исланд ће морати да прошири своја правила о координацији социјалног осигурања и на држављане трећих земаља са легалним пребивалиштем и да настави са припремама за успостављање система електронске размене података.

Законодавство о *праву на пословно настањивање и слободу пружања услуга* има висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Усклађеност са Трећом директивом о поштанским услугама тек треба постићи, а постојећа ограничења у сектору рибарства треба укинути.

Исланд примењује део правних тековина ЕУ о *слободном кретању капитала*. Изузетака и даље има, понајпре у вези са ограничењима инвестирања и опсежним контролама капитала.

У области *јавних набавки* Исланд је доста напредовао. Ниво усклађености и примене у овој области и даље је задовољавајући, уз изузетак директива о правним лековима и заштити у вези са јавним набавкама.

Исланд је већ достигао висок ниво усклађености и примењује знатан део правних тековина ЕУ у области *права привредних друштава*. Потпуну усклађеност са правним тековинама ЕУ о праву привредних друштава те са рачуноводственим и ревизорским стандардима тек треба остварити.

Исланд одржава висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области *права интелектуалне својине* и има административни капацитет неопходан за његову примену. Потпуну усклађеност са директивом о примени тек треба постићи.

Што се тиче *политике конкуренције*, Исланд је достигао висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Мере у погледу државне помоћи које је Исланд предузео као одговор на финансијску кризу у складу су са релевантним правним тековинама ЕУ.

Усклађеност у области *финансијских услуга* је добра. Упркос напретку који се остварује, потребно је наставити са радом на усклађивању са новим правним тековинама ЕУ, као и обезбедити делотворну примену прописа и одговарајући надзор. Спор око Ајсејва (*Icesave*) је и даље нерешен. Случај ЕСА против Исланда је у току пред судом ЕФТА.

Исланд је већ достигао висок ниво усклађености и примењује знатан део правних тековина ЕУ у области *информационог друштва и медија*. Потребно је попунити неколико

празнина у уношењу у домаће законодавство у области аудиовизуелне политике и услуга информационог друштва.

Започеле су припреме у области *пољопривреде и руралног развоја*, где политика Исланда генерално није у складу са правним тековинама ЕУ. Усвојени су стратегија и плански распоред мера које треба предузети ради обезбеђивања усклађености са захтевима ЕУ који се односе на пољопривреду и рурални развој. Неопходно је успоставити одговарајуће административне структуре за спровођење свих аспеката заједничке пољопривредне политике.

Законодавни и административни оквир Исланда је делимично у складу са правним тековинама ЕУ у погледу *безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике*. Известан напредак је начињен у области опште безбедности хране и правила о безбедности хране. Потребно је попунити празнине у законодавству у области здравља животиња и биља, генетски модификованих организама, нове хране и производа животињског порекла који нису намењени за људску потрошњу.

Исланд наставља са применом система управљања *рибарством* чији су циљеви слични онима који се спроводе у ЕУ, али се нека правила значајно разликују. Постојећа ограничења у сектору рибарства у погледу слободе пословног настањивања, пружања услуга и кретања капитала нису у складу са правним тековинама ЕУ.

Исланд већ има добар ниво усклађености у области *транспорта*. Напредак је остварен у погледу правила за безбедност путева. Транспоноване релевантног законодавства ЕУ о ваздушном и друмском транспорту треба окончати.

Законодавство о *енергији* и даље је делимично усклађено. Неопходни су даљи напори на усклађивању са правним тековинама ЕУ о залихама нафте, енергетској ефикасности и унутрашњем енергетском тржишту као и на јачању независности и административног капацитета регулаторног органа.

У области *опорезивања*, Исланд и даље има делимичну усклађеност са правним тековинама ЕУ и добар ниво административног капацитета. Неопходни су даљи напори за постизање међуповезаности ИТ и интероперативности са ИТ системима ЕУ за опорезивање.

По питању *економске и монетарне политике*, Исланд има добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Остаје да се реше постојећи раскораци са правним тековинама ЕУ о монетарној политици, укључујући јачање независности централне банке и забрану новчаног финансирања јавног сектора.

Исланд делимично примењује правне тековине ЕУ у погледу *статистике*. Обављен је велики део пописа становништа и домаћинства на бази регистра. Потребно је даље се бавити доделом довољних средстава Статистичком заводу.

Исланд је наставио да примењује и спроводи знатан део правних тековина ЕУ у области *социјалне политике и запошљавања*. Припреме за учешће у Европском социјалном фонду су започете и израђује се нацрт свеобухватне стратегије за запошљавање. Правно

усклађивање треба довршити у области борбе против дискриминације и у области једнаких могућности.

Стање припремљености Исланда у области *предузетништва и индустријске политике* је и даље на високом нивоу. Финансијска криза и даље утиче на приступ средствима финансирања за МСП.

Исланд одржава добар ниво усклађености са стандардима ЕУ у погледу *Трансевропских мрежа*.

Усвојен је свеобухватни акциони план и одговарајући временски распоред у погледу задовољавања захтева ЕУ који се односе на *регионалну политику и координацију структурних инструмената*. Исланд мора да утврди будући управни орган и изradi стратегију и програмске документе које захтева кохезиона политика.

Исланд и даље има високе стандарде у области *правосуђа и основних права*, а оквир његове политике борбе против корупције је даље учвршћен. Исланд такође наставља да јача свој висок степен заштите основних права. Законодавство у области грађанских права и заштите података још није у складу са правним тековинама ЕУ.

Исланд наставља да примењује Шенгенски споразум и доста је напредовао у усклађивању са правним тековинама ЕУ у области *правде, слободе и безбедности*. Потребни су даљи напори на усклађивању са правним тековинама ЕУ у областима које укључују миграцију, азил и правосудну сарадњу.

Исланд је наставио да активно учествује у Оквирном програму ЕУ у области *науке и истраживања*. Припреме за приступање Европској унији и интеграције у Европски истраживачки простор су доста унапредовале.

Исланд је постигао висок ниво усклађености у области *образовања и културе* и наставио да учествује у неколико програма ЕУ који се односе на образовање и културу.

Законодавни и административни оквир у области *животне средине и климатских промена* и даље је у великој мери у складу са правним тековинама ЕУ, те је даље ојачан. У области заштите природе, квалитета воде и климатских промена није постигнута потпуна усклађеност са правним тековинама ЕУ. Исланд мора да ратификује Еспоо конвенцију и Ротердамску конвенцију.

Исланд је већ достигао висок ниво усклађености и примењује знатан део правних тековина ЕУ у области *заштите потрошача и здравља*. У области јавног здравља постигнут је даљи напредак. Неопходни су додатни напори да се попуне преостале празнине у усклађивању са правним тековинама ЕУ које се односи на заштиту потрошача.

Исланд примењује велики део правних тековина ЕУ у области *царинске уније*. Започете су припреме за делотворно спровођење законодавства ЕУ након придруживања. Празнине у погледу усклађености са правним тековинама ЕУ које се односе на Царинску унију ЕУ тек треба попунити, укључујући и оне у области царинске тарифе, општих царинских правила, правила о пореклу, поступака са економским утицајем, безбедносних правила и

укидања царинских дажбина. Неопходно је наставити са припремама за изградњу међуповезаности са ИТ системима ЕУ.

Што се тиче *спољних односа*, Исланд има висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Напредак је остварен пошто су се Исланд и ЕУ договориле о одржавању редовних консултацију у погледу трговинске политике.

Исланд одржава висок ниво усклађености у области *спољне, безбедносне и одбрамбене политике*. Нагласак који Исланд ставља на арктичку политику истиче његово опредељење за играње активне улоге у регионалним организацијама у Северној Европи.

Исландски систем *финансијске контроле* је делимично у складу са међународним стандардима и најбољим праксама ЕУ. Неопходно је наставити рад на припремању предлога практичног плана за Јавну интерну финансијску контролу, као и успостављању интерних ревизија, обезбеђујући тако усклађеност са стандардима *INTOSAI* у области спољне ревизије и заштите финансијских интереса ЕУ.

Исланд и даље има добар ниво усклађености са основним политичким областима повезаним са *финансијским и буџетским одредбама*. Административне припреме је неопходно појачати као би се успоставио систем сопствених ресурса. Координациону структуру још увек треба формално успоставити.